

หลักสูตรสถานศึกษา
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สังคมศึกษา (พื้นฐาน)
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-ม.๓)

โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์
ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
สังกัดกองพุทธศาสนาศึกษา
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาทุกสังกัดจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนได้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ สังกัดกองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้อยู่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ให้มีเอกภาพและมาตรฐานของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักการที่ประกาศไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขึ้น เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ การอยู่ร่วมกันในสังคมไทย สังคมโลกอย่างสันติสุข เป็นพลเมืองดี มีศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมอันจะส่งผลให้สังคมโดยรวมมีคุณภาพซึ่งจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร ครูบุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีและหวังว่าหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนที่จะนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดต่อไป

คณะผู้จัดทำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

พระสุรินทร์	สุธีโร
พระสันติ	สนตจิตโต
พระมนตรี	บุญญกุลโส
พระณรงค์ศักดิ์	ฐานสิริ
พระอนุชิต	อธิปญโญ

พฤษภาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑
เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	๒
คุณภาพผู้เรียน	๓
ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง	๓
โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	๓๐
คำอธิบายรายวิชา	๓๑
การวิเคราะห์เพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา	๓๘
ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้	๔๙
โครงสร้างรายวิชา	๕๒
การออกแบบหน่วยการเรียนรู้	๑๐๓
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	๑๓๓

ภาคผนวก

- อภิธานศัพท์
- รูปแบบกระบวนการสอนพุทธวิธี
- ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์
- คำสั่ง โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

(คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีตบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ

ในระบบธรรมชาติความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

- ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์
- ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย	● การสังคายนา ● การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย
	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว	● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น - ศาสนาประจำชาติ - สถาบันหลักของสังคมไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ครัว	- สภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย - การพัฒนาตนและครอบครัว
	๓. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	● สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ - ประสูติ - เทวทูต ๔ - การแสวงหาความรู้ - การบำเพ็ญทุกรกิริยา
	๔. วิเคราะห์และประพจน์ตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	● พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระมหากัสสปะ - พระอุบาลี - อนาถบิณฑิกะ - นางวิสาขา ● ชาดก - อัมพชาดก - ติตติราชาดก
	๕. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	● พระรัตนตรัย - พุทธคุณ ๘ ● แบบอริยสัจ ๔ - ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - จันท์ ๕ - ชาติ ๔ - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - ความหมายและคุณค่า - อบายมุข ๖ - นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - สุข ๒ (กายิก, เจตสิก) - กิเลสขุ - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - แบบไตรสิกขา - กรรมฐาน ๒ - ปธาน ๔ - โกศล ๓ - มงคล ๓๘ - ไม่คบคนพาล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- กบบัณฑิต - บุษาคัณฐก ● พุทธศาสนสุภาษิต - ยัมเว เสวติ ตาติโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น - อุตตนา โจทยุตตนา จงเตือนตน ด้วยตน - นิสมม กรณํ เสยโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี - ทูราวาสา ฆรา ทุกุขา เรือนที่ครองไม่ดีนำทุกข์มาให้
	๖. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	● แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม - วิธีคิดแบบคุณ - โทษและทางออก
	๗. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	● สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ● วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญาการฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานนัยอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	๘. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	● หลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)
	๙. วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นๆ	● ศาสนิกชนของศาสนาต่างๆ มีการประพฤติปฏิบัติตนและวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามหลักความเชื่อและคำสอน ของศาสนาที่ตนนับถือ
	๑๐. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม	● การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๑๑. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์
ม.๒	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธ-ศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
	๓. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น - รากฐานของวัฒนธรรม - เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ
	๔. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
	๕. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	- สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ - การผจญมาร - การตรัสรู้ - การสั่งสอน
	๖. วิเคราะห์และประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	- พระสารีบุตร - พระโมคคัลลานะ - นางอุชชุตตรา - พระเจ้าพิมพิสาร - มิตตวันทุกชาดก - ราโฆวาทชาดก
	๗. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๘. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	● พระรัตนตรัย - ธรรมคุณ ๖ ● แบบอริยสัจ ๔ - ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - จันท์ ๕ - อายตนะ - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - สมบัติ ๔ - วิบัติ ๔ - อกุศลกรรมบถ ๑๐ - อปายมุข ๖ - นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - สุข ๒ (สามิส, นิรามิส) - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - บุญพรมิตของมัจฉิมาปฏิบัติ - ครุณธรรม ๖ - กุลจิรัฎฐิติธรรม ๔ - กุศลกรรมบถ ๑๐ - สติปัฏฐาน ๔ - มงคล ๓๘ - ประพตติธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่มน้ำเมา ● พุทธศาสนสุภาษิต - กมฺมุณา วุตตตี โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม - กุลยาณการี กุลยาณํ ปาปการี จ ปาปํ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว - สุโข ปุณฺณสุส อจฺจโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ - ปุชโก ลภเต ปุชํ วนฺทโก ปญฺญนฺทนํ ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ให้เขาย่อมได้รับการให้ตอบแทน
	๙. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธี	● พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส-มนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอุปมาปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิด

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	คิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอธิบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	แบบอรรถธรรมสัมพันธ์
	๑๐. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	● สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ● รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ● ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน
	๑๑. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	● การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ ๘)
ม.๓	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	● การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน
	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก	● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก
	๓. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	● สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักธรรมในสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖)
	๔. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	● ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปาง ต่างๆ เช่น - ปางมารวิชัย - ปางปฐมเทศนา - ปางลีลา - ปางประจำวันเกิด

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		● สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ - ปฐมเทศนา - โอวาทปาฏิโมกข์
	๕. วิเคราะห์และประพัตถ์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	- พระอัญญาโกณฑัญญะ - พระมหาปชาบดีเถรี - พระเขมาเถรี - พระเจ้าปเสนทิโกศล - นันทวิสาลชาดก - สุวัณณหังสชาดก
	๖. อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	● พระรัตนตรัย - สังฆคุณ ๘ ● แบบอริยสัจ ๔ - ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ขันธ์ ๕ - ไตรลักษณ์ - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - วัฏฏะ ๓ - ปญจธรรม ๓ (ตัณหา มานะ ทิฐิ) - นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - อตถะ ๓ - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - มรรคมรรค ๘ - ปัญญา ๓ - สัมปติธรรม ๓ - บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ - อุบาสกธรรม ๗ - มงคล ๓๘ - มีศีลปวิทยา - พบสมณะ - พังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล ● พุทธศาสนสุภาษิต - อดุตา หเว ชิต์ เสยโย ชนะคนนั้นแลดีกว่า - ธรรมจारी สุขัง เสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย - สุตฺตฺสํ ลภเต ปญฺญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา ● เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก : พุทธปณิธาน ๔ ในมหาปรินิพพานสูตร
	๙. เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	● การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๖)
	๑๐. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	● พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
	๑๑. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	● สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ● รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ● ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	๑๒. วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ	● วิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถาน	● การบำเพ็ญประโยชน์ และการบำรุงรักษาวัด

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ของศาสนาที่ตนนับถือ	
	๒. อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ	• วิถีชีวิตของพระภิกษุ • บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง • การเข้าพบพระภิกษุ • การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพ พระรัตนตรัย การฟังเจริญพระพุทธมนต์ การฟังสวด พระอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา
	๓. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	• ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ
	๔. จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	• การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบ หมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๗ หมู่ ๘ • การจุดธูปเทียน การจัดเครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา • คำอาราธนาต่างๆ
	๕. อธิบายประวัติ ความสำคัญ และปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง	• ประวัติและความสำคัญของวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ • ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
ม.๒	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	• การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทศบोधินัยในทศ ๖
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	• การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) • มรรยาทของผู้เป็นแขก • ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยืน การให้นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ • การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล
	๓. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	• การทำบุญตักบาตร • การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ • การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		● การถวายเป็นน้ำฝน ● การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน ● การกรวดน้ำ ● การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า
	๔. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	● หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา ● วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ● ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ
	๕. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน	● ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ
ม.๓	๑. วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	● หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสม ● การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มรรยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ
	๒. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาตามที่กำหนด	● การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศเบื้องต้นชาวในทศ ๖ ของพระพุทธศาสนา
	๓. ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี	● การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร
	๔. ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง	● พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล ● การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางด้ายสายสิญจน์ การปลาดอสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ● ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ
	๕. อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	● ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย - วันวิสาขบูชา (วันสำคัญสากล) - วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		● หลักปฏิบัติตน : การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบ ศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข ● การประพฤติปฏิบัติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
	๖. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	● การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - ขึ้นเตรียมการ - ขึ้นพิธีการ
	๗. นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ	● การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธรูปศาสนานำไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส ● การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ ● การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	● กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - กฎหมายการคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ ● ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของบุคคล
	๒. ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	● บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	● ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ● วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน
	๔. แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	● วิธีปฏิบัติตนในการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ● ผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
ม.๒	๑. อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	● กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เช่น - กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของผู้เยาว์ - กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน - กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรมและมรดก
	๒. เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	● สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ● แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
		● กฎหมายเกี่ยวกับชุมชนและประเทศ - กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร และกรอกแบบแสดงรายการ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา - กฎหมายแรงงาน
	๓. วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	● บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองการปกครอง
	๔. อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	● ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย วัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
ม.๓	๑. อธิบายความแตกต่างของการ	● ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญา และโทษ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	กระทำความผิดระหว่างคดีอาญา และคดีแพ่ง	● ลักษณะการกระทำความผิดทางแพ่ง และโทษ ● ตัวอย่างการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ● ตัวอย่างการกระทำความผิดทางแพ่ง เช่น การทำผิดสัญญา การทำละเมิด
	๒. มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	● ความหมาย และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ● การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม
	๓. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	● ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล ● การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม ● การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม
	๔. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง	● ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น การเมือง การปกครองเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ● สาเหตุปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหา การทุจริต ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ● แนวทางความร่วมมือในการลดความขัดแย้งและการสร้างความสมานฉันท์
	๕. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก	● ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี สร้างทักษะทางอารมณ์ รู้จักบริโภคด้วยปัญญา เลือกรับ-ปฏิเสธข่าวและวัตถุต่างๆ ปรับปรุงตนเอง และสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ชีวมัน ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขป	หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน
	๒. วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอริปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอริปไตยทั้ง ๓ ฝ่าย คือนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน
	๓. ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่
ม.๒	๑. อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย	- กระบวนการในการตรากฎหมาย - ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย - ขั้นตอนการตรากฎหมาย - การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรากฎหมาย
	๒. วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน	- เหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย - หลักการเลือกข้อมูล ข่าวสาร
ม.๓	๑. อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	- ระบอบการปกครอง แบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบ - เผด็จการ การปกครองแบบประชาธิปไตย - เกณฑ์การตัดสินใจ
	๒. วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย	ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
	๓. วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ - อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		● บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน ● ความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย
	๔. วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข	● ประเด็น ปัญหาและผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ● แนวทางการแก้ไขปัญหา

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์	● ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ● ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลนการเลือกและค่าเสียโอกาส
	๒. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคของคนในสังคม ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ	● ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ● หลักการในการบริโภคที่ดี ● ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค ● ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว
	๓. อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย	● ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ● ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรวมทั้งโครงการตามพระราชดำริ ● หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ● การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ดำรงชีวิต ● ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย
ม.๒	๑. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	● ความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจ ● การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน ● ปัจจัยของการลงทุนและการออมคือ อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น ค่าของเงิน เทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต ● ปัญหาของการลงทุนและการออมในสังคมไทย
	๒. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	● ความหมาย ความสำคัญ และหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ● สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่นว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง ● มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ ● นำหลักการผลิตรายวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
	๓. เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	● หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ● สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ● ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น
	๔. อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	● การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ● กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ● การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค ● แนวทางการปกป้องสิทธิของผู้บริโภค
ม.๓	๑. อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	● ความหมายและประเภทของตลาด ● ความหมายและตัวอย่างของอุปสงค์และอุปทาน ● ความหมายและความสำคัญของกลไกราคาและการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ ● หลักการปรับและเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	• สำนวสภาพปัจจุบันปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม • วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง • แนวทางการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
	๓. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	• แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่างๆ • หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ • ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการและระบบของสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง	• ความหมาย ประเภท และความสำคัญ of สถาบันการเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ • บทบาทหน้าที่และความสำคัญของธนาคารกลาง • การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน
	๒. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ	• ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ • ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประเทศ และเสนอแนวทางแก้ไข
	๓. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน	• ความหมายและกฎอุปสงค์ อุปทาน • ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน
	๔. อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	• ความหมายและความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา • กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาพอสังเขป • ตัวอย่างการละเมิดแห่งทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๒	๑. อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ	● ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ
	๒. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	● หลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย
	๓. วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	● การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น น้ำมัน ป่าไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ เป็นต้น
	๔. วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และราคาสินค้า	● การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ
ม.๓	๑. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	● บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ● บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น การผลิตสินค้าและบริการสาธารณะที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ถนน โรงเรียน - บทบาทการเก็บภาษีเพื่อพัฒนาประเทศ ของรัฐในระดับต่างๆ - บทบาทการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่ายและการจัดสรรในทางเศรษฐกิจ ● บทบาทอื่นของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย
	๒. แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	● นโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล
	๓. อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	● บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ● ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ● กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด
	๕. วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงานและแนวทางแก้ปัญหา	- สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน - ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน - แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน
	๖. วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ	- การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ - สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	- ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุคสมัยที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย - ความสำคัญของเวลา และช่วงเวลาสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ - ความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต
	๒. เทียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	- ที่มาของศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ จ.ศ. / ม.ศ. / ร.ศ. / พ.ศ. / ค.ศ. และ ฮ.ศ. - วิธีการเทียบศักราชต่างๆ และตัวอย่างการเทียบ - ตัวอย่างการใช้ศักราชต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย
	๓. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	- ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน - ตัวอย่างหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ทั้งหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง (เชื่อมโยงกับ มฐ.ศ ๔.๓) เช่น ข้อความในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เป็นต้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเองในสมัยใดก็ได้ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และเหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัย
ม.๒	๑. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ	- ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ต่างๆ ในสมัยอยุธยา และธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ. ศ ๔.๑) เช่น ข้อความบางตอน ในพระราชพงสาวดารอยุธยา / จดหมายเหตุชาวต่างชาติ - ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี - การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ - ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความทางประวัติศาสตร์
	๒. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	
	๓. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	
ม.๓	๑. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง - วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน
	๒. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่ตนสนใจ	

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านต่างๆ - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	๒. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่างๆของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน
ม.๒	๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
	๒. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน
ม.๓	๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้นเอเชีย) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้นเอเชีย) โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก - ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เช่น สงครามโลกครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ
	๒. วิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัด	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	แย้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอด จนความพยายามในการจัดปัญหา ความขัดแย้ง	

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรง
ความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย โดยสังเขป	• สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป • รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัยตามพรลิงค์ ทวารวดี เป็นต้น • รัฐไทยในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ เป็นต้น • การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอก) • พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ • วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรมไทย • ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคมโลก • ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย
	๒. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่างๆ	
	๓. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและ สังคมไทยในปัจจุบัน	
ม.๒	๑. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร อยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ	• การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา • ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา • พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมืองการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ • การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และการกู้เอกราช • ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคน และศิลปวัฒนธรรม • การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ การกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี • ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี • วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา	
	๓. ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	
ม.๓	๑. วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ	• การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีของไทย • ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ • บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ • พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามช่วงสมัยต่างๆ • เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ ๔ การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ โดยวิเคราะห์สาเหตุปัจจัย และผลของเหตุการณ์ต่างๆ • ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		• บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง จนถึงปัจจุบันในสังคมโลก
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	
	๓. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	
	๔. วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุปและใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	• ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตของ ทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย • การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียมในการสืบค้น ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	๒. อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูดและลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวัน เวลาของโลก	• พิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูด และ ลองจิจูด) • เส้นแบ่งเวลา • เปรียบเทียบวัน เวลาของโลก
	๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย	• สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและ ผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย
ม.๒	๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	• ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตของ ทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา • การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียมในการสืบค้น ลักษณะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ทางกายภาพของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๒. อธิบายมาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์	● การแปลความหมาย มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ในแผนที่
	๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	● สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและ ผลกระทบในทวีปยุโรป และทวีป แอฟริกา
ม.๓	๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	● ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต ของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกาใต้ ● การเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่อง และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้น ข้อมูล ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้
	๒. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และผลกระทบในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	● สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและ ผลกระทบในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	๑. ส ารวและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	● ทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น พื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง การกระจายของภาษา และศาสนาในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	● ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัย ทางสังคมที่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย
	๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้น ในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ	● ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	โอเชียเนีย	
	๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ที่ยั่งยืน	● แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย ที่ยั่งยืน
ม.๒	๑. ส ารวและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	● ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคม เช่น พื้นที่ เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง การกระจายของภาษา และศาสนา ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	● ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัย ทางสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	● ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับ มนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกาที่ยั่งยืน	● แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีป แอฟริกาที่ยั่งยืน
ม.๓	๑. ส ารวและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	● ทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น พื้นที่ เพาะปลูกและ เลี้ยงสัตว์ แหล่ง ประมง การกระจายของภาษาและ ศาสนาในทวีปอเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อ ทาเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	● ปัจจัยทางกายภาพและ ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทางประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในทวีปอเมริกา เหนือ และทวีปอเมริกาใต้
	๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหา	● ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ ทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	ทางกายภาพ กับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้
	๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ ที่ยั่งยืน	แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ที่ยั่งยืน
	๕. ระบุความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม	- เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ของโลก - ความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓)

รายวิชา	ชั้น	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	หน่วยกิต	จำนวนชั่วโมงต่อ...			ภาคเรียน
					สัปดาห์	ภาคเรียน	ปี	
พื้นฐาน	ม.๑	สังคมศึกษา	ท ๒๑๑๐๑	๑.๕	๓	๖๐	๑๒๐	ภาคเรียนที่ ๑
	ม.๑	สังคมศึกษา	ท ๒๑๑๐๒	๑.๕	๓	๖๐	๑๒๐	ภาคเรียนที่ ๒
	ม.๒	สังคมศึกษา	ท ๒๒๑๐๑	๑.๕	๓	๖๐	๑๒๐	ภาคเรียนที่ ๑
	ม.๒	สังคมศึกษา	ท ๒๒๑๐๒	๑.๕	๓	๖๐	๑๒๐	ภาคเรียนที่ ๒
	ม.๓	สังคมศึกษา	ท ๒๓๑๐๑	๑.๕	๓	๖๐	๑๒๐	ภาคเรียนที่ ๑
	ม.๓	สังคมศึกษา	ท ๒๓๑๐๒	๑.๕	๓	๖๐	๑๒๐	ภาคเรียนที่ ๒

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต ภาคเรียนที่ ๑

ศึกษาความสำคัญการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยาหรือประวัติศาสตร์ชาติตนนับถือ การประพาศตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกหรือเรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง อธิบายพุทธคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ การสวดมนต์แผ่เมตตาบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนา การปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่น และการกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์

การบำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ จริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติและการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ การจัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม ประวัติความสำคัญและ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนา

การปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ การอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน การแสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอริปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน

โดยใช้กระบวนการสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม สร้างความคิดรวบยอด ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้านสังคมอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำคุณค่าทางสังคมไปใช้สื่อสารในสิ่งที่เรียนรู้

ตระหนักและเห็นคุณค่าสังคมไทย มีความสามารถในการตัดสินใจ เข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ขอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัยและค่านิยมที่เหมาะสมตามสมณสาธูป

รหัสตัวชี้วัด รวม ๒๓ ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔ ม.๑/๕ ม.๑/๖ ม.๑/๗ ม.๑/๘ ม.๑/๙ ม.๑/๑๐ ม.๑/๑๑

มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔ ม.๑/๕

มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔

มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๒ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต ภาคเรียนที่ ๒

ศึกษาความสำคัญของความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคม ความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน การมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

การวิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ การเทียบศักราชตามระบบต่างๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขป พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ อิทธิพลของวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน

การเลือกใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นข้อมูล เส้นแบ่งเวลาและการเปรียบเทียบวันเวลาของประเทศไทยกับทวีปต่างๆ การเชื่อมโยงสาเหตุและแนวทางป้องกันภัยธรรมชาติ การระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ความร่วมมือของประเทศต่างๆ ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย การสำรวจทำเลที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของความคิด เทคโนโลยี สินค้า และประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

โดยใช้กระบวนการสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม สร้างความคิดรวบยอด ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ด้านสังคมอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำคุณค่าทางสังคมไปใช้สื่อสารในสิ่งที่เรียนรู้

ตระหนักและเห็นคุณค่าสังคมไทย มีความสามารถในการตัดสินใจ เข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัยและค่านิยมที่เหมาะสมตามสมณสาธูป

รหัสตัวชี้วัด รวม ๒๒ ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓

มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔

มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓

มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒

มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓

มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓

มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เวลา ๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต ภาคเรียนที่ ๑

ศึกษาความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ การอภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือ วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติศาสดา ชาดกหรือเรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง อธิบายโครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) การสวดมนต์แผ่เมตตาบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ

การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ การมีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธีและการปฏิบัติตน คำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและการปฏิบัติตน และความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ

อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย บทบาทความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย กระบวนการในการตรากฎหมาย การวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน

โดยใช้กระบวนการสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม สร้างความคิดรวบยอด ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ด้านสังคมอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำคุณค่าทางสังคมไปใช้สื่อสารในสิ่งที่เรียนรู้

ตระหนักและเห็นคุณค่าสังคมไทย มีความสามารถในการตัดสินใจ เข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัยและค่านิยมที่เหมาะสมตามสมณสาธูป

รหัสตัวชี้วัด รวม ๒๒ ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔ ม.๒/๕ ม.๒/๖ ม.๒/๗ ม.๒/๘ ม.๒/๙ ม.๒/๑๐ ม.๒/๑๑

มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔ ม.๒/๕ มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔

มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๒ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เวลา ๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต ภาคเรียนที่ ๒

ศึกษาความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ การพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และราคาสินค้า

การประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ การพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย และความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี อิทธิพลของภูมิปัญญาต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา

การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคมอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา การสำรวจประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และแอฟริกา การวิเคราะห์เหตุและผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา

โดยใช้กระบวนการสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม สร้างความคิดรวบยอด ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้านสังคมอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำคุณค่าทางสังคมไปใช้สื่อสารในสิ่งที่เรียนรู้

ตระหนักและเห็นคุณค่าสังคมไทย มีความสามารถในการตัดสินใจ เข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัยและค่านิยมที่เหมาะสมตามสมณสาธูป

รหัสตัวชี้วัด รวม ๒๒ ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔

มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔

มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓

มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒

มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓

มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒

มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ศ ๒๓๑๐๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

เวลา ๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต ภาคเรียนที่ ๑

ศึกษาความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืน พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือ การประพาดติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดกหรือเรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง สังคมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตน การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ การสวดมนต์ แผ่เมตตาบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ วิเคราะห์ความแตกต่างและการยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ

หน้าที่และบทบาทของสาวกและปฏิบัติตนต่อสาวก การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ การปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี การปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรม ประวัติด้านสำคัญทางศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาตามแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ

ความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง การปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก ระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน การเปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประเด็นและปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

โดยใช้กระบวนการสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม สร้างความคิดรวบยอด ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ด้านสังคมอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำคุณค่าทางสังคมไปใช้สื่อสารในสิ่งที่เรียนรู้

ตระหนักและเห็นคุณค่าสังคมไทย มีความสามารถในการตัดสินใจ เข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัยและค่านิยมที่เหมาะสมตามสมณสาธูป

รหัสตัวชี้วัด รวม ๒๖ ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ศ ๑.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ ม.๓/๖ ม.๓/๗ ม.๓/๘ ม.๓/๙ ม.๓/๑๐

มาตรฐาน ศ ๑.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ ม.๓/๖ ม.๓/๗

มาตรฐาน ศ ๒.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ มาตรฐาน ศ ๒.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๒ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เวลา ๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต ภาคเรียนที่ ๒

ศึกษาความสำคัญของกลไกการค้าในระบบเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ การแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ผลกระทบที่เกิดจากภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ

วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลก ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือและความขัดแย้ง พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย

การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ การสำรวจประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ผลกระทบต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ที่ส่งผลต่อประเทศไทย

โดยใช้กระบวนการสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม สร้างความคิดรวบยอด ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ด้านสังคมอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำคุณค่าทางสังคมไปใช้สื่อสารในสิ่งที่เรียนรู้

ตระหนักและเห็นคุณค่าสังคมไทย มีความสามารถในการตัดสินใจ เข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัยและค่านิยมที่เหมาะสมตามสมณสาธูป

รหัสตัวชี้วัด รวม ๒๓ ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ ม.๓/๖

มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒ มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒

มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒

มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔

แบบการวิเคราะห์เพื่อจัดทำอธิบายรายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑ อธิบายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือในประเทศไทย	- การสังคายนา - การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเข้าสู่ ประเทศไทย	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูต (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๒ วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือ ที่มีต่อ สภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาดนและ ครอบครัว	ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อ สังคมไทยในฐานะเป็น - ศาสนาประจำชาติ - สถาบันหลักของ สังคมไทย - สภาพแวดล้อมที่ กว้างขวางและ ครอบคลุม สังคมไทย - การพัฒนาดนและ ครอบครัว	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอภิธัมมา ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๓ วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกร กิริยา หรือประวัติศาสดาที่ ตนนับถือตามที่กำหนด	สรุปและวิเคราะห์ พุทธ ประวัติ - ประสูติ - เทวทูต ๔ - การแสวงหาความรู้ - การบำเพ็ญทุกร กิริยา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๔ วิเคราะห์และประพจน์ตน ตามแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศา	พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระมหากัสสปะ - พระอุบาลี - อนาถบิณฑิกะ - นางวิสาขา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
สนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	● ชาตก - อัมพชาตก - ดิตตริชาตก		- มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๕ อธิบายพุทธคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	● พระรัตนตรัย - พุทธคุณ ๘ ● แบบอริยสัจ ๔ - ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ขันธ์ ๕ - ชาติ ๔ - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - ความหมายและคุณค่า - อบายमुख ๖ - นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - สุข ๒ (กายิก, เจตสิก) - ลิหิสุข - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - แบบไตรสิกขา - กรรณฐาน ๒ - ปธาน ๔ - โกศล ๓ - มงคล ๓๘ - ไม่คบคนพาล - คบบัณฑิต - บูชาผู้ควรบูชา ● พุทธศาสนสุภาษิต - ยัมเว เสวติ ตาทีโส - คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น - อดทนนา โจทยุตตานัง - จงเตือนตน ด้วยตน - นิสมมุ กรณัง เสขุโย - ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	- ทุรวาสา ฆรา ทุกฺขา เรือนที่ครองไม่คินา ทุกซ์มาให้		
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๖ เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการ ดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการคือวิธีคิด แบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนา จิตตามแนวทางของศาสนาที่ ตนนับถือ	● แบบโยนิโสมนสิการ - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม - วิธีคิดแบบคุณ - โทษและทางออก	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนด ปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และ สรุป) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๗ สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญปัญญาด้วยอานา ปานสติหรือตามแนวทาง ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	● สวดมนต์แปล และแผ่ เมตตา ● วิธีปฏิบัติและประโยชน์ ของการบริหารจิตและ เจริญปัญญาการฝึก บริหารจิตและเจริญ ปัญญาตามหลักสติปัฏ ฐานเน้นอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจิตและ เจริญปัญญาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบแบบไตรสิกขา (กระบวนการสร้างระเบียบ วินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหาคือต้อง) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)ร	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๘ วิเคราะห์และปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตน นับถือ ในการดำรงชีวิตแบบ พอเพียงและดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	● หลักธรรม (ตามสาระ การเรียนรู้ข้อ ๕)	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๙ วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็น ที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ ศาสนาอื่นๆ	● ศาสนิกชนของศาสนา ต่าง ๆ มีการประพฤติ ปฏิบัติตนและวิถีการ ดำเนินชีวิตแตกต่างกัน ตามหลักความเชื่อและคำ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	สอน ของศาสนาที่ตนนับถือ	เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑๐ ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่น ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่าง เหมาะสม	การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตรให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑๑ วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตรให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๑ บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	การบำเพ็ญประโยชน์และการบำรุงรักษาวัด	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตรให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๒ อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการ	- วิถีชีวิตของพระภิกษุ - บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม,	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
ประเพณีปฏิบัติและปฏิบัติ ตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ของศาสนาที่ตนนับถือ	พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถา ธรรมการประพาศิตนให้ เป็นแบบอย่าง ● การเข้าพบพระภิกษุ ● การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพ พระรัตนตรัย การฟัง เจริญพระพุทธมนต์ การ ฟังสวด พระอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา	การคิดวิเคราะห์) - แบบ โยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธิตดให้กับผู้เรียน) - แบบปจจา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ)	- ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ ๑.๒ ม.๑/๓ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	● ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ต่อเพื่อนตามหลัก พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอิทธิบาท ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ
มาตรฐาน ศ ๑.๒ ม.๑/๔ จัดพิธีกรรมและปฏิบัติตน ในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ ถูกต้อง	● การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบ หมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๖ หมู่ ๘ ● การจัดรูปเทียน การจัด เครื่องประกอบโต๊ะหมู่ บูชา ● คำอาราธนาต่างๆ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอิทธิบาท ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบ โยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธิตดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ ๑.๒ ม.๑/๕ อธิบายประวัติ ความสำคัญ และปฏิบัติตนในวันสำคัญ	● ประวัติและความสำคัญ ของวันธรรมสวนะ วัน เข้าพรรษา วันออก	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจจา – วิสัชนา - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
ทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง	พรรษา วันเทโวโรหณะ ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ		- มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๑ ปฏิบัติตามกฎหมายในการ คุ้มครองสิทธิของบุคคล	- กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - กฎหมายการคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ - ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๒ ระบุนความสามารถของ ตนเองในการทำประโยชน์ ต่อสังคมและประเทศชาติ	บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพ กตีกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสาธิต (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๓ อธิบายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	● ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ● วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตรให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๔ แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	● วิธีปฏิบัติตนในการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ● ผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺจา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบแบบไตรสิกขา (กระบวนการสร้างระเบียบวินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหาถูกต้อง)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๑ อธิบายหลักการเจตนารมณ์โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยสังเขป	● หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสาธกัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๒ วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอริปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	● การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอริปไตยทั้ง ๓ ฝ่าย คือนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่ง	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบธรรมสาธกัจฉา	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
ปัจจุบัน	ราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน	(กระบวนการสนทนา)	- มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๓ ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและหน้าที่	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๑ อธิบายความหมายและ ความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์	- ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น - ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลนการเลือกและค่าเสียโอกาส	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๒ วิเคราะห์ค่านิยมและ พฤติกรรมการบริโภคของ คนในสังคมซึ่งส่งผลต่อ เศรษฐกิจของชุมชนและ ประเทศ	- ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ - หลักการในการบริโภคที่ดี - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค - ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	พฤติกรรมดังกล่าว		
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๓ อธิบายความเป็นมาหลักการ และความสำคัญของปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงต่อ สังคมไทย	- ความหมายและความ เป็นมาของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง - ความเป็นมาของเศรษฐกิจ พอเพียง และหลักการทรง งานของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวรวมทั้ง โครงการตามพระราชดำริ - หลักการของเศรษฐกิจ พอเพียง - การประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ในการ ดำรงชีวิต - ความสำคัญ คุณค่าและ ประโยชน์ของปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงต่อ สังคมไทย	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูต (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอริยสัจ	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
			- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของ
การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๑ วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และ ความแตกต่างของสถาบัน	ความหมาย ประเภท และ ความสำคัญของสถาบัน การเงินที่มีต่อระบบ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
การเงินแต่ละประเภทและ ธนาคารกลาง	เศรษฐกิจ - บทบาทหน้าที่และความสำคัญของธนาคารกลาง - การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน	แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๒ ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ	- ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และกัน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ - ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประเทศ และเสนอแนวทางแก้ไข	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิชชา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๓ ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน	- ความหมายและกฎอุปสงค์ อุปทาน - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๔ อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	- ความหมายและความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา - กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาพอสังเขป - ตัวอย่างการละเมิดทางทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๑ วิเคราะห์ความสำคัญของ เวลาในการศึกษา ประวัติศาสตร์	- ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุคสมัยที่ ปรากฏในเอกสาร ประวัติศาสตร์ไทย - ความสำคัญของเวลา และ ช่วงเวลาสำหรับ การศึกษาประวัติศาสตร์ - ความสัมพันธ์และ ความสำคัญของอดีตที่มี ต่อปัจจุบันและอนาคต	- กระบวนการสอนพุทธรูปวิธี - แบบอภิปรัชญา ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๒ เทียบศักราชตามระบบต่างๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	- ที่มาของศักราชที่ปรากฏ ในเอกสารประวัติศาสตร์ ไทย ได้แก่ จ.ศ. / ม.ศ. /ร. ศ./ พ.ศ. / ค.ศ. และ ฮ.ศ. - วิธีการเทียบศักราชต่างๆ และตัวอย่างการเทียบ - ตัวอย่างการใช้ศักราช ต่างๆ ที่ปรากฏใน เอกสารประวัติศาสตร์ ไทย	- กระบวนการสอนพุทธรูปวิธี - แบบอภิปรัชญา ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๓ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์	- ความหมายและความสำคัญ ของประวัติศาสตร์ และ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน - ตัวอย่างหลักฐานใน การศึกษาประวัติศาสตร์ ไทยสมัยสุโขทัย ทั้ง หลักฐานชั้นต้น และ หลักฐานชั้นรอง (เชื่อมโยงกับ มฐ.ส ๔.๑)	- กระบวนการสอนพุทธรูปวิธี - แบบอภิปรัชญา ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
	เช่น ข้อความในศิลาจารึก สมัยสุโขทัย เป็นต้น ● นำวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ไปใช้ ศึกษาเรื่องราวของ ประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ ในท้องถิ่นตนเองในสมัย ใดก็ได้ (สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ สมัยก่อน สุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และ เหตุการณ์สำคัญในสมัย สุโขทัย	- แบบบูรณา วิสหนา (กระบวนการถาม-ตอบ)	

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๑/๑ อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของ ประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- ที่ตั้งและสภาพทาง ภูมิศาสตร์ของประเทศ ต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ที่มี ผลต่อพัฒนาการทางด้าน ต่างๆ - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอภิปิธาต ๔ (กระบวนการสร้างความ พื่อใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๑/๒ ระบุความสำคัญของแหล่ง อารยธรรมในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	- ที่ตั้งและความสำคัญของ แหล่งอารยธรรมใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นแหล่งมรดก โลกในประเทศต่างๆของ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - อิทธิพลของอารยธรรม โบราณในดินแดนไทยที่ มีต่อพัฒนาการของ สังคมไทยในปัจจุบัน	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอภิปิธาต ๔ (กระบวนการสร้างความ พื่อใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบปจฺจนา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๑ อธิบายเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์สมัยก่อน สุโขทัยในดินแดนไทย โดยสังเขป	• สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในดินแดนไทย โดยสังเขป • รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัยตามพรลิงค์ ทวารวดี เป็นต้น	• กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิจิตต์ให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๒ วิเคราะห์พัฒนาการของ อาณาจักรสุโขทัย ในด้าน ต่างๆ	• รัฐไทยในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ เป็นต้น • การสถาปนาอาณาจักร สุโขทัย และปัจจัยที่	• กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนด ปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และ สรุป)	• คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๓ วิเคราะห์อิทธิพลของ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ไทยสมัยสุโขทัยและ สังคมไทยในปัจจุบัน	● เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก) ● พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ● วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรมไทย ● ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคโลก ● ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบธรรมสาธกัจฉา (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๑/๑ วิเคราะห์ลักษณะทาง กายภาพของทวีปเอเชีย ทวีป ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย โดยใช้เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	● เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (ลูกโลก แผนที่ กราฟ แผนที่ ภูมิ ฯลฯ) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพ และสังคมของประเทศ ไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ) - แบบธรรมสาธกัจฉา (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๑/๑ อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูด และลองจิจูด) เส้น	● เส้นแบ่งเวลาของประเทศ ไทยกับทวีปต่างๆ ● ความแตกต่างของเวลา	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
แบ่งเวลา และ เปรียบเทียบ วัน เวลาของโลก	มาตรฐานกับเวลาท้องถิ่น	- แบบปูลจลา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ)	- ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๑/๑ วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และผลกระทบในทวีป เอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	ภัยธรรมชาติและการ ระงับภัยที่เกิดขึ้นใน ประเทศไทยและทวีป เอเชีย ออสเตรเลีย โอเชีย เนีย	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการ
รอด นานชีวิต มีจิตส นึก และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๑/๑ สำรวจและระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม ในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชีย เนีย	- การเปลี่ยนแปลง ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมใน ทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย - การก่อเกิดสิ่งแวดล้อม ใหม่ทางสังคม - แนวทางการใช้ ทรัพยากรของคนใน ชุมชนให้ใช้ได้นานขึ้น โดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่า ของทรัพยากร	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๑/๒ วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทางสังคมที่มีผล ต่อทำเลที่ตั้ง ของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม ในทวีปเอเชีย	ความร่วมมือระหว่าง ประเทศในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย ที่ มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย			
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๑/๓ สืบค้นอภิปรายประเด็น ปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้น ในทวีปเอเชียทวีป ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	● ทำเลที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย เช่น ศูนย์กลางการคมนาคม	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๑/๔ วิเคราะห์แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม ในทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย ที่ยั่งยืน	● ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของความคิดเทคโนโลยี สินค้า และ ประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

แบบการวิเคราะห์เพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑ อธิบายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อน บ้าน	● การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๒ วิเคราะห์ความสำคัญของ	● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺฉา วิสัชนา	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้าง ความเข้าใจอันดีกับประเทศ เพื่อนบ้าน	เสริมสร้างความเข้าใจอัน ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	(กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ ๑.๑ ม.๒/๓ วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือในฐานะที่เป็น รากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและ มรดกของชาติ	● ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อ สังคมไทยในฐานะเป็น - รากฐานของ วัฒนธรรม - เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ ๑.๑ ม.๒/๔ อภิปรายความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือกับการพัฒนา ชุมชนและการจัดระเบียบ สังคม	● ความสำคัญของ พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาชุมชนและการจัด ระเบียบสังคม	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ ๑.๑ ม.๒/๕ วิเคราะห์พุทธประวัติหรือ ประวัติศาสดาของศาสนาที่ ตนนับถือตามที่กำหนด	● สรุปและวิเคราะห์พุทธ ประวัติ - การผจญมาร - การตรัสรู้ - การสั่งสอน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอภิทธิบาท ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ
มาตรฐาน ศ ๑.๑ ม.๒/๖ วิเคราะห์และประพาดิตน ตามแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศา สนิกชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	- พระสารีบุตร - พระโมคคัลลานะ - นางขุชชุตตรา - พระเจ้าพิมพิสาร - มิตตวันทุกชาดก - ราโชวาทชาดก	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอภิทธิบาท ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
		- แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๓ อธิบายโครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ ของศาสนาที่ตนนับถือ	โครงสร้าง และ สาระสังเขปของพระวินัย ปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหูสูต (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)ร - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๘ อธิบายธรรมคุณและข้อ ธรรมสำคัญในกรอบแบบ อริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด เห็นคุณค่าและนำไป พัฒนาแก้ปัญหาของชุมชน และสังคม	- พระรัตนตรัย - ธรรมคุณ ๖ ● แบบอริยสัจ ๔ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ขั้น ๕ - อายุตนะ - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - สมบัติ ๔ - วิบัติ ๔ - อกุศลกรรมบถ ๑๐ - อบายมุข ๖ - นิโรธ (ธรรมที่ควร บรรล) - สุข ๒ (สามิส, นิรา มิต) - มรรค (ธรรมที่ควร เจริญ) - บุญนิमितของ มัชฌิมาปฏิปทา - คุรุณธรรม ๖ - กุศลจริยวัตรธรรม ๔ - กุศลกรรมบถ ๑๐ - สติปัฏฐาน ๔ - มงคล ๓๘ - ประพาศธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่ม น้ำเมา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนด ปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และ สรุป) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
	- พุทธศาสนสุภาษิต - กมฺมุนา วตฺตตี โลโก - สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม - กฺลฺยาณการี กฺลฺยาณํ - ปาปการี จ ปาปํ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว - สุโข ปุณฺณสุส อจฺจโย - การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ - ปฺมุชโก ลกฺเต ปฺมุชฺวณฺทโก ปฏฺวีณฺทนํ - ผู้บูชาเขาย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อมได้รับการไหว้ตอบ		
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๕ เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	- พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑๐ สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	- สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ - นำวิธีการบริหารจิตและ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
	เจริญปัญญาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน		
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑๑ วิเคราะห์การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตน นับถือ เพื่อการดำรงตนอย่าง เหมาะสมในกระแสความ เปลี่ยนแปลงของโลกและการ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	การปฏิบัติตนตาม หลักธรรม(ตามสาระการ เรียนรู้ ข้อ ๘.)	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนา
ที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๑ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การเป็นลูกที่ดี ตามหลัก ทศเบื่องหน้าในทศ ๖	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๒ มีมรรยาทของความเป็นสา สนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	- การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) - มรรยาทของผู้เป็นแขก - ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุการ อื่น การให้ที่นั่ง การเดิน สวน การสนทนา การรับ สิ่งของ - การแต่งกายไปวัดการ แต่งกายไปงานมงคลงาน อวมงคล	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอธิธัมมปาที ๔ (กระบวนการสร้างความ พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้ เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๓ วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	- การทำบุญตักบาตร - การถวายภัตตาหาร สิ่งของที่ควรถวายและ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺจลา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	สิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ ● การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ● การถวายผ้าอาบน้าฝน ● การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน ● การกรวดน้ำ ● การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า	- แบบธรรมสาส์กัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๔ อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้อง กับวันสำคัญทางศาสนา และ ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	● หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา ● วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ● ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสาส์กัจฉา (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๕ อธิบายความแตกต่างของศาสนาพิธีพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน	● ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส.๒.๑ ม.๒/๑ อธิบายและปฏิบัติตนตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ	● กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เช่น - กฎหมายเกี่ยวกับ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	ความสามารถของผู้เยาว์ - กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน - กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรมและมรดก	- แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ.๒.๑ ม.๒/๒ เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	● สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ● แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ● กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ - กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร และกรอกแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา - กฎหมายแรงงาน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ศ.๒.๑ ม.๒/๓ วิเคราะห์บทบาทความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	● บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบัน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	เศรษฐกิจ สถาบันทาง การเมืองการปกครอง		
มาตรฐาน ส.๒.๑ ม.๒/๔ อธิบายความคล้ายคลึงและ ความแตกต่างของวัฒนธรรม ไทยและวัฒนธรรมของ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน	ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ชีตม้น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๒/๑ อธิบายกระบวนการในการ ตรากฎหมาย	- กระบวนการในการตรากฎหมาย - ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย - ขั้นตอนการตรากฎหมาย - การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรากฎหมาย	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๒/๒ วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทาง การเมืองการปกครองที่มี ผลกระทบต่อสังคมไทยสมัย ปัจจุบัน	- เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย - หลักการเลือกข้อมูลข่าวสาร	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและค้ำจุนรวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๑ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	● ความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจ ● การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน ● ปัจจัยของการลงทุนและการออมคือ อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น ค่าของเงิน เทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต ● ปัญหาของการลงทุนและการออมในสังคมไทย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๒ อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	● ความหมาย ความสำคัญ และหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ● สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่นว่าการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไรมีปัญหาด้านใดบ้าง ● มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ ● นำหลักการผลิมาวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๓ เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	● หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ● สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ● ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๔ อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	● การศึกษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ● กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ● การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์และวิคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	ผู้บริโภค • แนวทางการปกป้องสิทธิ ของผู้บริโภค		

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๑ อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบ ต่างๆ	• ระบบเศรษฐกิจแบบ ต่างๆ	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิจิตรให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๒ ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกันและการ แข่งขันกันทางเศรษฐกิจใน ภูมิภาคเอเชีย	• หลักการและผลกระทบ การพึ่งพาอาศัยกัน และ การแข่งขันกันทาง เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิจิตรให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๓ วิเคราะห์การกระจายของ ทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ	• การกระจายของ ทรัพยากรในโลกที่ส่งผล ต่อความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ เช่น น้ำมัน ป่า ไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ เป็นต้น	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิจิตรให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๔ วิเคราะห์การแข่งขันทาง การค้าในประเทศและ ต่างประเทศส่งผลต่อ คุณภาพสินค้าปริมาณการ ผลิต และราคาสินค้า	• การแข่งขันทางการค้าใน ประเทศและต่างประเทศ	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิจิตรให้กับผู้เรียน) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	• คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๑ ประเมินความน่าเชื่อถือของ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะต่างๆ	วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะ ต่างๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำหรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุช่วงระยะเวลา รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น	- กระบวนการสอนพุทธรวิถี - แบบธรรมสาส์กัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๒ วิเคราะห์ความแตกต่าง ระหว่างความจริงกับ ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์	ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง หรือหลักฐาน สมัยอยุธยา (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓)	- กระบวนการสอนพุทธรวิถี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๓ เห็นความสำคัญของการ ตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	- ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ต่างๆ ในสมัยอยุธยาและธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ.ส ๔.๓) เช่น ข้อความบางตอน ในพระราชพงสาวดาร อยุธยา / จดหมายเหตุชาวต่างชาติ - ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี	- กระบวนการสอนพุทธรวิถี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	- การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ - ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความทางประวัติศาสตร์		

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๒/๑ อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๒/๒ ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๑ วิเคราะห์พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา และธนบุรี ในด้านต่างๆ	● การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ● ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา ● พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ● การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และการกู้เอกราช ● ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคน และ ศิลปวัฒนธรรม ● การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ การกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี ● ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี ● วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร		● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
อยุธยา		ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๓ ระบุมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา และธนบุรีและอิทธิพลของ ภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการ พัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา		- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุปและใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๒/๑ วิเคราะห์ลักษณะทาง กายภาพ ของทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกา โดยใช้ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ สืบค้นข้อมูล	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ แสดงลักษณะทาง กายภาพและสังคมของ ทวีปยุโรป และแอฟริกา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๒/๒ อธิบายมาตราส่วน ทิศ และ สัญลักษณ์	ลักษณะทางกายภาพ และสังคมของทวีป ยุโรปและแอฟริกา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ
๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิด ภัยพิบัติ และผลกระทบใน ทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา	สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และ ผลกระทบในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี ● แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา) ● แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ● มุ่งมั่นในการทำงาน ● ใฝ่เรียนรู้ ● มีความรับผิดชอบ

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการ
รุด นานชีวิต มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๑ สำรวจและระบุท าเล ที่ตั้งของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคม ใน ทวีปยุโรป และทวีป แอฟริกา	การเปลี่ยนแปลง ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมของทวีป ยุโรป และแอฟริกา	- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์ และวิคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๒ วิเคราะห์ปัจจัยทาง กายภาพ และปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อท าเล ที่ตั้งของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคมใน ทวีปยุโรป และทวีปแอฟ ริกาและแอฟริกา	การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา	- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบธรรมสาส์กฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๓ สืบค้นอภิปรายประเด็น ปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพกับมนุษย์ที่ เกิดขึ้น ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	ปัญหาเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นใน ทวีปยุโรป และแอฟริกา	- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๔ วิเคราะห์แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา ที่ยั่งยืน	ผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกาต่อประเทศ ไทย	- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

แบบการวิเคราะห์เพื่อจัดทำอธิบายรายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๑ อธิบายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๒ วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วย สร้างสรรค์อารยธรรมและ ความสงบสุขแก่โลก	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบอริสัจ ๔ - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๓ อภิปรายความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือ กับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและการ พัฒนาอย่างยั่งยืน	สัมมนาพระพุทธศาสนา กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักธรรมในสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖)	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๔ วิเคราะห์พุทธประวัติจาก พระพุทธรูปปางต่างๆ หรือ ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	- ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปาง ต่างๆ เช่น - ปางมารวิชัย - ปางปฐมเทศนา - ปางลีลา - ปางประจักษ์วันเกิด - สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ - ปฐมเทศนา - โอวาทปาฏิโมกข์	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสากัจฉา (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๕ วิเคราะห์และประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	- พระอัญญาโกณทัตตะ - พระมหาปชาบดีเถรี - พระเขมาเถรี - พระเจ้าปเสนทิโกศล - นันทิวิสาขชาดก - สุวัณณหังสชาดก	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๖ อธิบายสังฆคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	● พระรัตนตรัย - สังฆคุณ ๕ ● แบบอริยสัจ ๔ - ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ขันธ์ ๕ - ไตรลักษณ์ - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - วัฏฏะ ๓ - ปัญจธรรม ๓ (ต้นหา มานะ ทิฏฐิ) - นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - อตถะ ๓ - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - มรรคมีองค์ ๘ - ปัญญา ๓ - สัมปยุตธรรม ๓ - บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ - อุบาสกธรรม ๓ - มงคล ๓๘ - มีศีลปวิทยา - พบสมณะ - ฟังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล ● พุทธศาสนสุภาษิต - อตุตา หเว ชิต์ เสขุโย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบธรรมสาส์น (กระบวนการสนทนา) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	- ธรรมจารี สุขุมเสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข - ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย - สุตฺตสฺสํ ลกฺเค ปญฺญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา ● เรื่อนำรู้จากพระไตรปิฎก : พุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร		
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๗ เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	● การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖)	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๘ เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิถีคิดแบบอริยสัจและวิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	● พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิถีคิดแบบอริยสัจ และวิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๙ สวดมนต์แปล และแผ่สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	● สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ● รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ● ฝึกการบริหารจิตและ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิถีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	เจริญปัญญาตามหลัก สติปัญญาเน้นอานาปาน สติ นำวิธีการบริหารจัดการและ เจริญปัญญาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน		
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๑๐ วิเคราะห์ความแตกต่างและ ยอมรับวิธีการดำเนินชีวิต ของศาสนิกชนในศาสนา อื่นๆ	วิธีการดำเนินชีวิตของศา สนิกชนศาสนาอื่นๆ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนา
ที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๑ วิเคราะห์หน้าที่และบทบาท ของสาวกและปฏิบัติตนต่อ สาวกตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง	- หน้าที่ของพระภิกษุใน การปฏิบัติตามหลักพระ ธรรมวินัย และจริยวัตร อย่างเหมาะสม - การปฏิบัติตนต่อ พระภิกษุในงานศาสนพิธี ที่บ้าน การสนทนา การ แต่งกาย มรรยาทการพูด กับพระภิกษุตามฐานะ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๒ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด	การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลัก ทศเบื่องขวาในทศ ๖ ของ พระพุทธศาสนา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๓ ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชน ที่ดี	การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปรัชญา ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจลา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๔ ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	- พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล - การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูป และเครื่องบูชา การวางค้ายสายสิญจน์ การปลุกเสก อาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน - ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระพุทธรูป การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจลา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๕ อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	- ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย - วันวิสาขบูชา (วันสำคัญสากล) - วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ - หลักปฏิบัติตน : การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข - การประพฤติปฏิบัติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจลา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๖ แสดงตนเป็นพุทธมามกะ	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจลา วิสัชนา	คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชน ของศาสนาที่ตนนับถือ	- ขั้นเตรียมการ - ขั้นพิธีการ	(กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๗ นำเสนอแนวทางในการธำรง รักษาศาสนาที่ตนนับถือ	● การศึกษาเรียนรู้เรื่อง องค์ประกอบของ พระพุทธศาสนานำไป ปฏิบัติและเผยแพร่ตาม โอกาส ● การศึกษาการรวมตัวของ องค์กรชาวพุทธ ● การปลูกจิตสำนึกในด้าน การบำรุงรักษาวัดและ พุทธสถานให้เกิด ประโยชน์	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณี
และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๑ อธิบายความแตกต่างของ การกระทำความผิดระหว่าง คดีอาญาและคดีแพ่ง	● ลักษณะการกระทำ ความผิดทางอาญา และ โทษ ● ลักษณะการกระทำ ความผิดทางแพ่ง และ โทษ ● ตัวอย่างการกระทำ ความผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ● ตัวอย่างการทำความผิด ทางแพ่ง เช่น การทำผิด สัญญา การทำละเมิด	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๒ มีส่วนร่วมในการปกป้อง	● ความหมายและ ความสำคัญของสิทธิ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฉา วิสัชนา	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
คุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	มนุษยชน ● การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม	(กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๓ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	● ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล ● การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม ● การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์ฯ และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๔ วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง	● ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น การเมือง การปกครองเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ● สาเหตุปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริต ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ● แนวทางความร่วมมือในการลดความขัดแย้งและการสร้างความสมานฉันท์	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์ฯ และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๕ เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก	● ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดีสร้างทักษะทางอารมณ์ รู้จักบริโภค	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างสรรค์ฯ และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
	ด้วยปัญญา เลือกรับ- ปฏิเสธข่าวและวัตถุต่างๆ ปรับปรุงตนเองและสิ่ง ต่างๆให้ดีขึ้นอยู่เสมอ		

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ชีคมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๑ อธิบายระบอบการปกครอง แบบต่างๆที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	- ระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบเผด็จการ การปกครองแบบประชาธิปไตย - เกณฑ์การตัดสินใจ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๒ วิเคราะห์เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย	ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๓ วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ	- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ - อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล - บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน - ความจำเป็นในการมี	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	รัฐบาลตามระบอบ ประชาธิปไตย		
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๔ วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข	- ประเด็น ปัญหาและผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย - แนวทางการแก้ไขปัญหา	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๑ อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	- ความหมายและประเภทของตลาด - ความหมายและตัวอย่างของอุปสงค์และอุปทาน - ความหมายและความสำคัญของกลไกราคาและการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ - หลักการปรับและเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๒ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	- สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม - วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - แนวทางการแก้ไขและ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	พัฒนาท้องถิ่นตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง		
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๓ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงกับระบบสหกรณ์	● แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่างๆ ● หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ ● ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการและระบบของสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๑ อธิบายบทบาทหน้าที่ของ รัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	● บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ● บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น การผลิตสินค้าและบริการสาธารณะที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ถนน โรงเรียน - บทบาทการเก็บภาษีเพื่อพัฒนาประเทศของรัฐบาลในระดับต่างๆ - บทบาทการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคาเพื่อ	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	การแจกจ่ายและการจัดสรรในทางเศรษฐกิจ • บทบาทอื่นของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย		
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๒ แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	• นโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๓ อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	• บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ • ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ • กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๔ อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะ เงินเพื่อ เงินฝืด	• ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเพื่อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะเงินเพื่อ เงินฝืด	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๕ วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงานและแนวทางแก้ปัญหา	• สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน • ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน • แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน	• กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๖ วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการ กีดกันทางการค้าในการค้า ระหว่างประเทศ	- การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ - สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ	- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๓/๑ วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง - วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน	- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบอุปมา อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๓/๒ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่ตนสนใจ		- กระบวนการสอนพุทธิวิธี - แบบปจจา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๓/๑ อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ในโลก โดยสังเขป	- ที่ตั้งและสภาพทาง ภูมิศาสตร์ของภูมิภาค ต่างๆของโลก (ยกเว้น เอเชีย) ที่มีผลต่อ พัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ของภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้นเอเชีย) โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรม ตะวันตกที่มีผลต่อ พัฒนาการและการ เปลี่ยนแปลงของสังคม โลก - ความร่วมมือและความ ขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษ ที่ ๒๐ เช่น สงครามโลก ครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ สงครามเย็น องค์การ ความร่วมมือระหว่าง ประเทศ	- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๓/๒ วิเคราะห์ผลของการ เปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความขัดแย้งใน คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความพยายามใน การจัดปัญหาความขัดแย้ง		- กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปุจฉา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๑ วิเคราะห์พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ในด้าน ต่างๆ	● การสถาปนา กรุงเทพมหานครเป็นราช ธานีของไทย ● ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความ เจริญรุ่งเรืองของไทยใน สมัยรัตนโกสินทร์ ● บทบาทของ พระมหากษัตริย์ไทยใน ราชวงศ์จักรีในการ สร้างสรรค์ความเจริญ และความมั่นคงของชาติ ● พัฒนาการของไทยใน สมัยรัตนโกสินทร์ ทางด้านการเมือง การ ปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศตามช่วง สมัยต่างๆ ● เหตุการณ์สำคัญสมัย รัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อ การพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ในสมัยรัชกาลที่ ๔ การ ปฏิรูปประเทศในสมัย รัชกาลที่ ๕ การเข้าร่วม สงครามโลกครั้งที่ ๑ และ ครั้งที่ ๒ โดยวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัย และผลของ เหตุการณ์ต่างๆ ● ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ไทยในสมัย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺจนา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธา และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
	รัตนโกสินทร์ • บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันในสังคมโลก		
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์		• กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐาญา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตต์ให้กับผู้เรียน)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๓ วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย		• กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐาญา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตต์ให้กับผู้เรียน)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๔ วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย		• กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปฐาญา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตต์ให้กับผู้เรียน)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๓/๑ วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ ของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะ	• เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีป อเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	• กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบพหุสูต (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	• คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
เรื่องและเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ สืบค้นข้อมูล		- แบบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนด ปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และ สรุป)	- มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๓/๒ วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และผลกระทบในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกาใต้	ลักษณะทางกายภาพและ สังคมของทวีปอเมริกา เหนือ และอเมริกาใต้	- กระบวนการสอนพุทธรวิธี - แบบปจณา – วิชฌนา - แบบพหุสูตร (กระบวนการฟัง, การ เขียน, การถาม, การคิด วิเคราะห์) - แบบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนด ปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และ สรุป)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการ
รอด นินชีวิต มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะฯ (A)
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๑ สำรวจและระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคมใน ทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้	การเปลี่ยนแปลง ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	- กระบวนการสอนพุทธรวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) - แบบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนด ปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และ สรุป)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๒ วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทางสังคมที่มีผล ต่อท าสที่ตั้ง ของกิจกรรม	ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือและอเมริกา ใต้	- กระบวนการสอนพุทธรวิธี - แบบพหุสูตร (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	- คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้

ตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง/ท้องถิ่น		
	ความรู้ (K)	ทักษะ/กระบวนการ (P)	คุณลักษณะ ^๑ (A)
ทางเศรษฐกิจและสังคม ในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้		- แบบ โชนิ โสมน สติการ (กระบวนการสร้างสรรค์ และวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	- มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๓ สืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหา จากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อม ทาง กายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้น ในทวีปอเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้	● ปัญหาเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นใน ทวีปอเมริกาเหนือและ อเมริกาใต้	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺจา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูต (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๔ วิเคราะห์แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ในทวีปอเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ ที่ยั่งยืน	● ผลกระทบต่อเนื่องของ สิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือและอเมริกา ใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศ ไทย	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺจา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูต (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๕ ระบุมความร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่มีผลต่อการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม	● เป้าหมายการพัฒนาที่ ยั่งยืนของโลก	● กระบวนการสอนพุทธวิธี - แบบปจฺจา วิสัชนา (กระบวนการถาม-ตอบ) - แบบพหุสูต (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์)	● คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีความรับผิดชอบ - มีวินัย

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑๓ หน่วยการเรียนรู้ ๔๔ ตัวชี้วัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ลำดับ ที่	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ชื่อหน่วยการเรียนรู้
๑	ส ๑.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	พุทธประวัติกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๒	ส ๑.๑ ม.๑/๔	คติธรรมจากชาดกและพระไตรปิฎก
๓	ส ๑.๑ ม.๑/๕ ม.๑/๖ ม.๑/๗ ม.๑/๘ ม.๑/๙ ม.๑/๑๐ ม.๑/๑๑	จริยธรรมกับการพัฒนาจิต
๔	ส ๑.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔ ม.๑/๕	ปฏิบัติธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคตินิยมและ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๕	ส ๒.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๔	กฎหมายสำคัญที่ประชาชนควรรู้
๖	ส ๒.๑ ม.๑/๓	เรียนรู้วัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์
๗	ส ๒.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
๘	ส ๓.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
๙	ส ๓.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔	ระบบเศรษฐกิจ
๑๐	ส ๔.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์
	ส ๔.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒	
๑๑	ส ๔.๓ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	ตามรอยประวัติศาสตร์สุโขทัย
๑๒	ส ๕.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	เครื่องมือความรู้
๑๓	ส ๕.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓	ความพร้อมในการดำเนินชีวิต
รวม ๑๓ หน่วยการเรียนรู้ ๔๔ ตัวชี้วัด		

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑๓ หน่วยการเรียนรู้ ๔๔ ตัวชี้วัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ลำดับ ที่	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ชื่อหน่วยการเรียนรู้
๑	ส ๑.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔ ม.๒/๕	พระพุทธศาสนากับคติความเชื่อ
๒	ส ๑.๑ ม.๒/๖ ม.๒/๗	คติธรรมจากชาดกและพระไตรปิฎก
๓	ส ๑.๑ ม.๒/๘ ม.๒/๙ ม.๒/๑๐ ม.๒/๑๑	หลักธรรมปฏิบัติกับการพัฒนาจิต
๔	ส ๑.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔ ม.๒/๕	ศาสนพิธี ศาสนกรรม และวันสำคัญทางศาสนา
๕	ส ๒.๑ ม.๒/๑	รอบรู้กฎหมาย
	ส ๒.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒	
๖	ส ๒.๑ ม.๒/๒	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๗	ส ๒.๑ ม.๒/๓ ม.๒/๔	สังคม และวัฒนธรรม
๘	ส ๓.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔	สมดุลเศรษฐกิจ
๙	ส ๓.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔	การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
๑๐	ส ๔.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓	หลักฐานทางประวัติศาสตร์
๑๑	ส ๔.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒	พัฒนาการทางของภูมิภาคเอเชีย
๑๒	ส ๔.๓ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓	อาณาจักรกรุงศรี
๑๓	ส ๕.๑ ม.๒/๑ ม.๒/๒	ทวีปยุโรป และแอฟริกา
	ส ๕.๒ ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔	
รวม ๑๓ หน่วยการเรียนรู้ ๔๔ ตัวชี้วัด		

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑๒ หน่วยการเรียนรู้ ๔๕ ตัวชี้วัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ลำดับ ที่	มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ชื่อหน่วยการเรียนรู้
๑	ส ๑.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔	พระพุทธศาสนากับคติความเชื่อ
๒	ส ๑.๑ ม.๓/๕	คติธรรมจากชาดกและพระไตรปิฎก
๓	ส ๑.๑ ม.๓/๖ ม.๓/๗ ม.๓/๘ ม.๓/๙ ม.๒/๑๐	หลักธรรมปฏิบัติกับการพัฒนาจิต
๔	ส ๑.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ ม.๓/๖ ม.๓/๗	ปฏิบัติธรรม ปฏิบัติตน และวันสำคัญทางศาสนา
๕	ส ๒.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒	รู้ทันกฎหมาย
๖	ส ๒.๑ ม.๓/๓	วัฒนธรรมสร้างสรรค์ภูมิปัญญา
๗	ส ๒.๑ ม.๓/๔ ม.๓/๕	การเมืองการปกครอง
	ส ๒.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔	
๘	ส ๓.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓	ระบบเศรษฐกิจ
	ส ๓.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ ม.๓/๖	
๙	ส ๔.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒	วิธีการทางประวัติศาสตร์
๑๐	ส ๔.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒	พัฒนาการของทวีปเพื่อนบ้าน
๑๑	ส ๔.๓ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔	พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์
๑๒	ส ๕.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒	เส้นทางข้ามทวีป
	ส ๕.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔	
รวม ๑๒ หน่วยการเรียนรู้ ๔๕ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑- ๓) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๑๒๐ ชั่วโมง ๓.๐ หน่วยกิต
(ภาคเรียนที่ ๑ และภาคเรียนที่ ๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	กฎหมายสำคัญที่ ประชาชนควรรู้	ส ๒.๑ ม.๑/๑	การปฏิบัติตามกฎหมายในการ คุ้มครองสิทธิของบุคคล	๔	๕
		ส ๒.๑ ม.๑/๒	การระบุนความสามารถของตนเองใน การทำประโยชน์ต่อสังคมและ ประเทศชาติ	๓	๕
		ส ๒.๑ ม.๑/๔	การแสดงออกถึงการเคารพในสิทธิ ของตนเองและผู้อื่น	๓	๕
๒	เรียนรู้วัฒนธรรม อย่างสร้างสรรค์	ส ๒.๑ ม.๑/๓	การอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทาง วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ ความเข้าใจผิดต่อกัน	๕	๕
๓	รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย	ส ๒.๒ ม.๑/๑	การอธิบายหลักการเจตนารมณ์ โครงสร้างและสาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขป	๕	๑๐
		ส ๒.๒ ม.๑/๒	การวิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของ อำนาจอธิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน	๕	๑๐
		ส ๒.๒ ม.๑/๓	การปฏิบัติตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	๕	๑๐
รวมตลอดภาคเรียนที่ ๑				๖๐	๑๐๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	เศรษฐศาสตร์ เบื้องต้น	ส ๓.๑ ม.๑/๑	การอธิบายความหมายและ ความสำคัญของเศรษฐศาสตร์	๒	๕
		ส ๓.๑ ม.๑/๒	การวิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรม การบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผล ต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ	๒	๕
		ส ๓.๑ ม.๑/๓	การอธิบายความเป็นมาหลักการและ ความสำคัญของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย	๒	๕
๒	ระบบเศรษฐกิจ	ส ๓.๒ ม.๑/๑	การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความ แตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและธนาคารกลาง	๒	๔
		ส ๓.๒ ม.๑/๒	การยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการ พึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทาง เศรษฐกิจในประเทศ	๒	๓
		ส ๓.๒ ม.๑/๓	การระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนด อุปสงค์และอุปทาน	๒	๔
		ส ๓.๒ ม.๑/๔	การอภิปรายผลของการมีกฎหมาย เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	๒	๔
๓	ช่วงเวลาทาง ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ม.๑/๑	การวิเคราะห์ความสำคัญของเวลาใน การศึกษาประวัติศาสตร์	๒	๕
		ส ๔.๑ ม.๑/๒	การเทียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ ศึกษาประวัติศาสตร์	๒	๕
		ส ๔.๑ ม.๑/๓	การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	๒	๕
		ส ๔.๒ ม.๑/๑	การอธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ ต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้	๒	๕
		ส ๔.๒ ม.๑/๒	การระบุความสำคัญของแหล่งอารย ธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้	๒	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๔	ตามรอย ประวัติศาสตร์ สุโขทัย	ส ๔.๓ ม.๑/๑	การอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย โดยสังเขป	๓	๕
		ส ๔.๓ ม.๑/๒	การวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่างๆ	๓	๕
		ส ๔.๓ ม.๑/๓	การวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและ สังคมไทยในปัจจุบัน	๓	๕
๕	เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์	ส ๕.๑ ม.๑/๑	การเลือกใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ลักษณะทางกายภาพและสังคมของ ประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย	๓	๕
		ส ๕.๑ ม.๑/๒	การอธิบายเส้นแบ่งเวลา และ เปรียบเทียบวัน เวลาของประเทศไทย กับทวีปต่างๆ	๓	๕
		ส ๕.๑ ม.๑/๓	การวิเคราะห์เชื่อมโยงสาเหตุและ แนวทางป้องกันภัยธรรมชาติและการ ระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและ ทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชีย เนีย	๓	๕
๖	ความพร้อมในการ ดำเนินชีวิต	ส ๕.๒ ม.๑/๑	การวิเคราะห์ผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของทวีป เอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	๔	๕
		ส ๕.๒ ม.๑/๒	การวิเคราะห์ความร่วมมือของ ประเทศต่างๆ ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	๔	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ส ๕.๒ ม.๑/๓	การสำรวจ และอธิบายทำเลที่ตั้ง กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมใน ทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	๕	๕
		ส ๕.๒ ม.๑/๔	การวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและ สังคมที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของ ความคิด เทคโนโลยี สินค้า และ ประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย	๕	๕
รวมตลอดภาคเรียนที่ ๒				๖๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑- ๓) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๑๒๐ ชั่วโมง ๓.๐ หน่วยกิต
(ภาคเรียนที่ ๑ และภาคเรียนที่ ๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	รอบรู้กฎหมาย	ส ๒.๑ ม.๒/๑	การอธิบายและปฏิบัติตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	๕	๓
		ส ๒.๒ ม.๒/๑	การอธิบายกระบวนการในการตรา กฎหมาย	๕	๓
		ส ๒.๒ ม.๒/๒	การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทาง การเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อ สังคมไทยสมัยปัจจุบัน	๕	๖
๒	พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	ส ๒.๑ ม.๒/๒	การเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตาม สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	๕	๑๐
๓	สังคม และ วัฒนธรรม	ส ๒.๑ ม.๒/๓	การวิเคราะห์บทบาทความสำคัญ และ ความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	๕	๑๐
		ส ๒.๑ ม.๒/๔	การอธิบายความคล้ายคลึงและความ แตกต่างของวัฒนธรรมไทย และ วัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาค เอเชีย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน	๕	๑๐
รวมตลอดภาคเรียนที่ ๑				๖๐	๑๐๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	สมดุลเศรษฐกิจ	ส ๓.๑ ม.๒/๑	การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	๒	๔
		ส ๓.๑ ม.๒/๒	การอธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	๓	๔
		ส ๓.๑ ม.๒/๓	การเสนอแนะทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๓	๔
		ส ๓.๑ ม.๒/๔	การอภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	๒	๓
๒	การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	ส ๓.๒ ม.๒/๑	การอภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ	๒	๔
		ส ๓.๒ ม.๒/๒	การยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	๒	๔
		ส ๓.๒ ม.๒/๓	การวิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๒	๓
		ส ๓.๒ ม.๒/๔	การวิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิตและราคาสินค้า	๒	๔
๓	หลักฐานทางประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ม.๒/๑	การประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ	๓	๕
		ส ๔.๑ ม.๒/๒	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	๓	๕
		ส ๔.๑ ม.๒/๓	การเห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์	๒	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๔	พัฒนาการทางของ ภูมิภาคเอเชีย	ส ๔.๒ ม.๒/๑	การอธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของภูมิภาค เอเชีย	๓	๕
		ส ๔.๒ ม.๒/๒	การระบุความสำคัญของแหล่งอารย ธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	๓	๕
๕	อาณาจักรกรุงศรี	ส ๔.๓ ม.๒/๑	การวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร อยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ	๔	๕
		ส ๔.๓ ม.๒/๒	การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของ อาณาจักรอยุธยา	๓	๕
		ส ๔.๓ ม.๒/๓	การวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร อยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ	๓	๕
๖	ทวีปยุโรป และ แอฟริกา	ส ๕.๑ ม.๒/๑	การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการ รวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและ สังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา	๕	๕
		ส ๕.๑ ม.๒/๒	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางกายภาพและสังคมของ ทวีปยุโรปและแอฟริกา	๕	๕
		ส ๕.๒ ม.๒/๑	การวิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อม ใหม่ทางสังคมอันเป็นผลจากการ เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทาง สังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา	๕	๕
		ส ๕.๒ ม.๒/๒	การระบุแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทวีปยุโรป และแอฟริกา	๕	๕
		ส ๕.๒ ม.๒/๓	การสำรวจ อภิปรายประเด็นปัญหา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีป ยุโรป และแอฟริกา	๕	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ส ๕.๒ ม.๒/๔	การวิเคราะห์เหตุและผลกระทบที่ ประเทศไทยได้รับจากการ เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม	๕	๕
รวมตลอดภาคเรียนที่ ๒				๖๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑- ๓) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๑๒๐ ชั่วโมง ๓.๐ หน่วยกิต
(ภาคเรียนที่ ๑ และภาคเรียนที่ ๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	รู้ทันกฎหมาย	ส ๒.๑ ม.๓/๑	การอธิบายความแตกต่างของการกระทำ ความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง	๓	๖
		ส ๒.๑ ม.๓/๒	การมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครอง ผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	๓	๖
๒	วัฒนธรรม สร้างสรรค์ภูมิปัญญา	ส ๒.๑ ม.๓/๓	การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับ วัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	๔	๕
๓	การเมืองการ ปกครอง	ส ๒.๑ ม.๓/๔	การวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา ความขัดแย้งในประเทศ และเสนอ แนวคิดในการลดความขัดแย้ง	๓	๕
		ส ๒.๑ ม.๓/๕	การเสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมี ความสุขในประเทศและสังคมโลก	๓	๕
		ส ๒.๒ ม.๓/๑	การอธิบายระบอบการปกครองแบบ ต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	๔	๓
		ส ๒.๒ ม.๓/๒	การวิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการ ปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มี การปกครองระบอบประชาธิปไตย	๓	๕
		ส ๒.๒ ม.๓/๓	การวิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ เลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบ การใช้อำนาจอธิปไตย	๔	๖

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ส ๒.๒ ม.๓/๔	การวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ของประเทศไทยและการเสนอแนว ทางแก้ไข	๓	๕
รวมตลอดภาคเรียนที่ ๑				๖๐	๑๐๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ระบบเศรษฐกิจ	ส ๓.๑ ม.๓/๑	การอธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	๒	๔
		ส ๓.๑ ม.๓/๒	การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและ พัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	๒	๔
		ส ๓.๑ ม.๓/๓	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบ สหกรณ์	๒	๓
		ส ๓.๒ ม.๓/๑	การอธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลใน ระบบเศรษฐกิจ	๒	๔
		ส ๓.๒ ม.๓/๒	การแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อ บุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	๒	๓
		ส ๓.๒ ม.๓/๓	การอภิปรายบทบาทความสำคัญของการ รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๒	๔
		ส ๓.๒ ม.๓/๔	การอภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด	๒	๓
		ส ๓.๒ ม.๓/๕	การวิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และ แนวทางแก้ปัญหา	๒	๓
		ส ๓.๒ ม.๓/๖	การวิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกัน ทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ	๒	๓
๒	วิธีการทาง ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ม.๓/๑	การวิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตาม วิธีการทางประวัติศาสตร์	๓	๓

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ส ๔.๑ ม.๓/๒	การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่น่าสนใจ	๓	๓
๓	พัฒนาการของทวีป เพื่อนบ้าน	ส ๔.๒ ม.๓/๑	การอธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป	๓	๕
		ส ๔.๒ ม.๓/๒	การวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความพยายามในการจัดปัญหาความขัดแย้ง	๓	๕
๔	พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๓ ม.๓/๑	การวิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัย รัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ	๓	๕
		ส ๔.๓ ม.๓/๒	การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยใน สมัยรัตนโกสินทร์	๓	๕
		ส ๔.๓ ม.๓/๓	การวิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิ พลต่อการพัฒนาชาติไทย	๓	๕
		ส ๔.๓ ม.๓/๔	การวิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัย ประชาธิปไตย	๓	๕
๕	เส้นทางข้ามทวีป	ส ๕.๑ ม.๓/๑	การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการ รวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคม ของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	๒	๕
		ส ๕.๑ ม.๓/๒	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีป อเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	๔	๕
		ส ๕.๒ ม.๒/๑	การวิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ ทางสังคมอันเป็นผลจากการ เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทาง สังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกา ใต้	๓	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ส ๕.๒ ม.๒/๒	การระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	๓	๕
		ส ๕.๒ ม.๒/๓	การสำรวจ อภิปรายประเด็นปัญหา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	๓	๕
		ส ๕.๒ ม.๒/๔	การวิเคราะห์เหตุและผลกระทบต่อเนื่อง จากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมใน ทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่ ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย	๓	๕
รวมตลอดภาคเรียนที่ ๒				๖๐	๑๐๐

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

- มาตรฐานการเรียนรู้** ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
- ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**
๑. ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล
 ๒. ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
 ๓. แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จำเป็นที่จะต้องมีการเปรียบเทียบกติกาไว้เป็นแนวทางให้คนปฏิบัติ กติกาที่สำคัญคือกฎหมาย การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นทำให้ทราบถึงสิทธิเสรีภาพ ความรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งจะทำให้การดำรงชีวิตของคนในสังคมมีความสงบสุข	- ภาพ – ข่าว - แผนผังมโนทัศน์สรุป - ใบงาน ใบความรู้	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบปฐมา-วิไล (กระบวนการถาม-ตอบ) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างไรให้สงบสุข โดยเรียกถามเป็นรายบุคคล ขั้นฝึก - ครูนำภาพ + ข่าว ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมาให้นักเรียนดู - ครูซักถามและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ - ให้นักเรียนหาภาพ + ข่าว ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย มา รูปละ ๑ เรื่อง และวิเคราะห์ข่าว - ให้นักเรียนทำสรุปเป็นแผนผังมโนทัศน์สรุปเรื่องที่ได้อ่าน ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	กฎหมาย สำคัญที่ ประชาชนควร รู้ ๑๐ ชั่วโมง

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๓. อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
วัฒนธรรมจะเป็นเครื่องกำหนดวิถีทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับสังคม การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจและทราบถึงความหลากหลายนั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรมที่ต่างกัน	- ใบงาน - ใบความรู้ - แบบทดสอบ - กิจกรรมการได้วาที - แผนผังมโนทัศน์สรุป	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธี แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครุณำรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแบบใดแบบหนึ่งมาให้นักเรียนดู และให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่ารูปภาพบออะไรได้บ้าง และมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไร ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกวัฒนธรรมที่งดงามของสังคมไทยมารูปละ ๑ วัฒนธรรม พร้อมเหตุผลที่เลือก - ครูยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบางอย่างที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ วิจารณ์ ตลอดจนไต่ตรอง หาสาเหตุที่เกิดขึ้นและเสนอแนวทางแก้ไข	เรียนรู้ วัฒนธรรม อย่าง สร้างสรรค์ ๕ ชั่วโมง

			- ให้นักเรียนทำสรุปเป็นแผนผังโน้ตสรุปเรื่องที่ ได้เรียน ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	--	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

- มาตรฐานการเรียนรู้** ๕ ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง** ๑. อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยสังเขป
๒. วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอริปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน
๓. ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และเปรียบเหมือนแม่บทของกฎหมายที่กฎหมายอื่นจะต้องยึดถือเป็นหลัก หากมีบัญญัติกฎหมายใดหรือขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญให้ถือว่ากฎหมาย	- ใบงาน - ใบความรู้ - แบบทดสอบ - อธิบายสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย - อภิปรายบทบาทการ	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอริยบท ๔ (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น - ขั้นเชื่อมโยง - ครูตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับข่าวหรือเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ จากนั้นให้นักเรียนช่วยกัน อภิปราย	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๑๕ ชั่วโมง

นั้นไม่มีผลบังคับใช้ ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขใช้อำนาจอธิปไตย โดยอำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี อำนาจตุลาการทางศาล	ถ่วงดุลอำนาจอธิปไตยในกฎหมายรัฐธรรมนูญ - ตารางวิเคราะห์การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตยทั้ง ๓ ฝ่าย - แผนผังมโนทัศน์สรุป	เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	ขั้นฝึก - นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนักเรียนแบ่งกลุ่ม อภิปราย - นักเรียนแบ่งกลุ่ม อภิปราย ส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน - นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับการแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตย - นักเรียนแบ่งกลุ่มกันคิดว่า วิเคราะห์การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตย - ตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน - นักเรียนร่วมกันเสนอแนะและสรุปความ ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	---	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

มาตรฐานการเรียนรู้

ศ ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์
๒. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ
๓. อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
เศรษฐศาสตร์ศึกษาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและสังคม จากการที่มนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด แต่ทรัพยากรที่มนุษย์นำมาใช้นั้นมีอยู่อย่างจำกัด มนุษย์จำเป็นต้องตัดสินใจเลือกและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ	- สมุดจั่วคำศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์ - วิเคราะห์ค่านิยม พฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว - ความหมายและความ เป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - นำเสนอตัวอย่างชิ้นงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นในชุมชน	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอริยสัจ ๔ (กระบวนการกำหนดปัญหา, ตั้งสมมติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ และสรุป) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูนำภาพเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจมาให้นักเรียนดู เช่น การค้าขาย การผลิตที่เกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรม มาให้นักเรียนดู และให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายว่ามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียนอย่างไร - นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์สาเหตุของค่านิยม พฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไร	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ๖ ชั่วโมง

			ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนหาความหมาย และความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์ โดยอาศัยห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ - นำเสนอตัวอย่างชิ้นงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ เกิดขึ้นในชุมชน โดยแบ่งกลุ่มกันไปค้นคว้า และ นำเสนอหน้าชั้น ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง

๒. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ

๓. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน

๔. อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
มนุษย์แต่ละสังคมต่างมีวิธีการจัดการการดำรงชีวิตแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทั้ง	- ใบงาน - ใบความรู้ - แบบทดสอบ	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง	ระบบ เศรษฐกิจ ๘ ชั่วโมง

ทางธรรมชาติและสภาพสังคม แต่วัตถุประสงค์ของการดำรงชีวิตเหมือนกันคือเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งรูปแบบของการจัดการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตนั้นต่อมาเรียกว่ารูปแบบการจัดการทางด้านเศรษฐกิจหรือระบบเศรษฐกิจที่มนุษย์ใช้อยู่ในปัจจุบัน การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจใน ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การร่วมกลุ่มของประเทศต่างๆ เป็นต้น	- วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง - ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน - อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา - ใบบงานเรื่อง การพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ - แผนผังมโนทัศน์สรุป	เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	- ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า และการบริการของนักเรียนเอง ว่ามีปัจจัยใดมาเกี่ยวข้องบ้าง และเพราะเหตุใด ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนไปค้นคว้าเรื่องบทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง จากนั้นเรียกกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นรายบุคคล - ครูให้นักเรียนดูภาพสินค้าที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น แผ่นซีดีเพลงปลอม สินค้าเลียนแบบต่างๆ มาให้นักเรียนดู จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายว่า ถ้าหากมีการทำขึ้นมาเรื่อยๆ จะเกิดผลกระทบต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างไร และมีแนวทางการแก้ไขอย่างไรได้บ้าง - อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา - ให้ทำใบบงานเรื่อง การพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ ขั้นประยุกต์ - ให้นักเรียนทำสรุปเป็นแผนผังมโนทัศน์สรุปเรื่องที่ได้อ่าน	
--	---	---	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

- มาตรฐานการเรียนรู้** ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
- ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง** ๑. วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์
๒. เทียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์
๓. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
- มาตรฐานการเรียนรู้** ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง** ๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
๒. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ประวัติศาสตร์เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และมีพัฒนาการยาวนานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ให้เกิดเข้าใจ อาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ มา อธิบายพัฒนาการทางด้านต่างๆ เช่น พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง	- แบบทดสอบก่อน – หลัง เรียน - ใบงานการเทียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ - อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอภิปาธ ๔ (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น - ขั้นเชื่อมโยง - ครูให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นลงในสมุดในหัวข้อ “ประวัติศาสตร์นั้นสำคัญไฉน” ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนไปศึกษาประวัติศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อ่านหนังสือ และความรู้จากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆประกอบ เช่น ห้องสมุด	ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ ๑๐ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	เชิงได้ - ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - แผนผังมโนทัศน์สรุป	- สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	อินเทอร์เน็ต - ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น ๒ กลุ่ม ร่วมกันศึกษาหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ ■ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ■ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนั้นให้แต่ละกลุ่ม ออกแบบวิธีการนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน เช่น การแสดงละคร การอธิบาย เล่นเกม แล้วแต่กิจกรรมที่นักเรียนสนใจ และทำให้เพื่อนนักเรียนเข้าใจสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้ได้มากที่สุด ขั้นประยุกต์ - ให้นักเรียนทำสรุปเป็นแผนผังมโนทัศน์สรุปเรื่องที่ได้อ่าน	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

- มาตรฐานการเรียนรู้** ๔.๑ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย
- ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง** ๑. อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขป
๒. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ
๓. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
อาณาจักรสุโขทัย ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำยม เป็นชุมชนโบราณมาตั้งแต่ยุคเหล็กตอนปลาย จนกระทั่งสถาปนาขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในฐานะสถานีการค้าของรัฐละโว้ หลังจากนั้นราวปี ๑๘๐๐ พ่อขุนบางกลางหาว และพ่อขุนผาเมือง ได้ร่วมกันกระทำการยึดอำนาจจากขอมสบาดโขลญลำพง ซึ่งทำให้การเป็นผลสำเร็จและได้สถาปนาเอกราชให้สุโขทัย	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - อธิบายประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย - วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านต่างๆ - วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน - นำเสนอหน้าชั้น	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอริยบท ๔ (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครุณำรูปภาพศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมาให้ นักเรียนดู และอ่านให้ฟังคร่าวๆ จากนั้นซักถามว่าเกี่ยวข้องกับสมัยใด และมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง - อาจเรียกถามเป็นรายบุคคล ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น ๔ กลุ่ม - ให้แต่ละกลุ่มไปศึกษาข้อมูลในหัวข้อที่กลุ่มตนเองได้รับ โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ ๑ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้าน	ตามรอยประวัติศาสตร์สุโขทัย ๕ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
เป็นรัฐอิสระ และมีความเจริญรุ่งเรืองตามลำดับและเพิ่มถึงขีดสุดในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ก่อนจะค่อยๆตกต่ำ และประสบปัญหาทั้งจากปัญหาภายนอกและภายใน จนต่อมาถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาไปในที่สุด	- แผนผังมโนทัศน์สรุป		การเมือง การปกครอง กลุ่มที่ ๒ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านเศรษฐกิจ กลุ่มที่ ๓ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านสังคม กลุ่มที่ ๔ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยในสมัยนั้น - ให้นักเรียนไปค้นคว้าหาข้อมูลได้จาก ห้องสมุด หนังสือเรียน แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต - ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้น ขั้นประยุกต์ - ให้นักเรียนทำแผนผังมโนทัศน์สรุปเรื่องที่ได้เรียน	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

- มาตรฐานการเรียนรู้** ศ ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพตัว
- ชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**
๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล
 ๒. อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูด และลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวัน เวลาของโลก
 ๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและ โอเชียเนีย

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
เครื่องมือทางภูมิศาสตร์นับว่ามีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาข้อมูลต่างๆเนื่องจากข้อมูลที่ศึกษาเป็นข้อมูลเชิงพื้นที่ที่มีรายละเอียดของข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง ดังนั้นการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้ศึกษาภูมิศาสตร์ได้เข้าใจมากขึ้น และในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆมาช่วย	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - การสร้างแผนที่ด้วยตนเอง - บอกชนิด และประโยชน์ของเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ - เปรียบเทียบวัน เวลาของประเทศไทยกับทวีปต่างๆ	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอุปมา – อุปไมย (กระบวนการเปรียบเทียบ) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ โดยเรียกถามเป็นรายบุคคล - ครูให้นักเรียนดูภาพถ่ายโลกจากดาวเทียม และรูปโลกจำลอง และให้นักเรียนบอกความเหมือนและความแตกต่างของทั้ง ๒ สิ่งที่ปรากฏ ขั้นฝึก - ครูอธิบายเรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ และนำเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น ลูกโลก แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายจากดาวเทียม มาให้นักเรียนดู	เครื่องมือความรู้ ๕ ชั่วโมง

ในการศึกษา และจัดเก็บข้อมูลทางภูมิศาสตร์ทำให้นักเรียนรู้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ดาวเทียม			เปิดโอกาสให้ซักถาม - ครูให้นักเรียนสร้างแผนที่ด้วยตนเอง - ครูให้นักเรียนเปรียบเทียบวัน เวลาของประเทศไทย กับทวีปต่างๆ หาเหตุผล ที่มา และปัจจัยความแตกต่างดังกล่าว ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	--	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เทอม ๒

มาตรฐานการเรียนรู้ ส.๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
๑. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย
 ๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย
 ๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย
 ๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนียที่ยั่งยืน

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ทวีปเอเชียเป็นทวีปที่ใหญ่ที่สุดในจำนวนทวีปต่างๆของโลก มีประชากรที่มีเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ต่างกัน มีการดำรงชีวิตภายใต้สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ และ ความสามารถทางด้าน เทคโนโลยี มีการแลกเปลี่ยน	- แบบทดสอบก่อน – หลัง เรียน - การนำเสนอกิจกรรมกลุ่ม หน้าชั้นเรียน - อธิบายลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย - ทำรายงานเรื่อง ทวีปออสเตรเลีย – โอเชียเนีย	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน	กระบวนการสอนพุทธรูวิธี แบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูสร้างบรรยากาศในการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการให้นักเรียนในชั้นเรียนทุกรูป ลองจินตนาการว่าอยากไปที่ของประเทศอะไร และเพราะเหตุใดจากนั้นให้เขียนใส่ในกระดาษชิ้นเล็กๆส่งให้ครู - ครูจับฉลากสุ่มเลือกนักเรียนออกมาเล่าจินตนาการให้เพื่อนๆในห้องฟัง	ความพร้อมในการดำเนินชีวิต ๑๘ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
และร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างประเทศ ผลการติดต่อระหว่างกันมีทั้งสร้าง ความสัมพันธ์และความขัดแย้ง โดยมีมูลฐานมาจากการ แก่งแย่งการใช้และการ ครอบครองทรัพยากรที่กำลัง ลดทั้งปริมาณและคุณภาพลง ทวีปออสเตรเลีย – โอเชียเนีย ตั้งอยู่ระหว่างหมู่เกาะ มหาสมุทรแปซิฟิก เกาะและมี หมู่เกาะมีความสำคัญไม่ เท่ากัน รวมทั้งมีลักษณะทาง กายภาพแตกต่างกัน ทำให้ สภาพสังคมความเป็นอยู่ของ แต่ละประเทศแตกต่างกันอย่าง เห็นได้ชัด	- แสดงความคิดเห็นในหัวข้อ ความร่วมมือระหว่าง ประเทศ	- สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น ๕กลุ่ม แต่ละกลุ่ม ไปศึกษา ภูมิภาคต่างๆในทวีปเอเชียมา ดังนี้ ๑. ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๒. ภูมิภาคเอเชียตะวันออก ๓. ภูมิภาคเอเชียกลาง ๔. ภูมิภาคเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ๕. ภูมิภาคเอเชียใต้ - ให้แต่ละกลุ่มหาข้อมูล เกี่ยวกับลักษณะทางด้าน ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ของภูมิภาคกลุ่มตนเอง - ออกมานำเสนอหน้าชั้น - ให้นักเรียนทำรายงาน โดยจัดทำเป็นรูปเล่มให้ เรียบร้อย เรื่อง ทวีปออสเตรเลีย – โอเชียเนีย ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหา ความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐานการเรียนรู้	ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	๑. อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ
มาตรฐานการเรียนรู้	ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	๑. อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย ๒. วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
กฎหมายเป็นเกณฑ์ กติกา หรือ มาตรฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตาม บุคคลใดฝ่าฝืนย่อมมีความผิด และถูกลงโทษตามบทบัญญัติของกฎหมาย สมาชิกทุกคนในสังคมจะต้องรู้กฎหมาย จะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ การที่บุคคลทุก	- แบบทดสอบก่อน – หลัง เรียน - ภาพ + ข่าว - ใบงาน ใบความรู้ - ให้อาจารย์กระตุ้นเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายในหัวข้อ “เล่าเรียง เขียนวาด” - อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจสอบผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจสอบผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบบูรณา-วิชันนา (กระบวนการถาม-ตอบ) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูนำภาพ + ข่าว ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมาให้ นักเรียนดู - ครูซักถามและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยอิสระ ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน มารูปละ ๑ ตัวอย่างพร้อมทั้งบอก	รอบรู้ กฎหมาย ๑๕ ชั่วโมง

คนในสังคมปฏิบัติตาม กฎหมายอย่างเคร่งครัดย่อมจะ ส่งผลให้สังคมมีความเป็น ระเบียบเรียบร้อย	- วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิด จากข้อมูล ข่าวสารทาง การเมืองการปกครอง		เหตุผล - ให้นักเรียนหาภาพ + ข่าว ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย มา รูปละ ๑ เรื่อง และวิเคราะห์ข่าว - ครูอธิบายกระบวนการในการตรากฎหมายให้ นักเรียนฟัง และร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๒. เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ในสังคมประชาธิปไตยสมาชิก ทุกคนจะต้องรู้จักบทบาท หน้าที่ของตน ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ รู้จักทำงาน ร่วมกัน มีส่วนร่วมและ รับผิดชอบในกิจกรรมทาง สังคม ดูแลรักษา	- แบบทดสอบก่อน – หลัง เรียน - ใบงาน - ใบความรู้ - แผนผังโน้ตค้นสรุป	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจ ผลงาน	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบธรรมสาธกัจฉา (การ สนทนา) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในบ้านเมืองปัจจุบัน มาให้นักเรียน ช่วยกันวิเคราะห์ และอภิปรายร่วมกัน ขั้นฝึก - ครูและนักเรียนร่วมอภิปรายสถานการณ์ที่เป็น	พลเมืองดีตาม วิถีทางระบอบ ประชาธิปไตย ๕ ชั่วโมง

สาธารณประโยชน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชนและประเทศชาติ นำหลักคุณธรรมมาใช้ในกระบวนการประชาธิปไตย ทุกคนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคม และประเทศชาติ อันจะเป็นการจรรโลงให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคงตลอดไป		เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินไปงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	ประเด็นปัญหา เช่น สถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน การก่อเหตุอาชญากรรมขึ้นในสังคม ดาราได้รับรางวัลลูกกตัญญู - ครูให้นักเรียนบอกการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคมว่ามีแนวทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง เรียกถามเป็นรายบุคคล - ให้นักเรียนทำสรุปเป็นแผนผังโน้ตส์สรุปเรื่องที่ได้อ่าน ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	---	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๓. วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม

๔. อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกันเอง

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
เมื่อคนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน และสร้างความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างกัน ความสัมพันธ์เหล่านี้โยงใยเป็นตาข่ายทับซ้อนกันไป	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - ใบงาน - บอกความสำคัญของ	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอภิปิชาต ๔ (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น - ขั้นเชื่อมโยง	สังคม และวัฒนธรรม ๑๐ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
มากมาย เราเรียกความสัมพันธ์ในเรื่องหนึ่งๆว่า สถาบันทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ที่ดำรงของชนชาติต่างๆ แต่ละประเทศต่างมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อาจมีความเหมือนและต่างกันไป ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างประเทศจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรสนับสนุนส่งเสริมเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	สถาบันทางสังคม และ ยกตัวอย่างสถาบันทางสังคมที่สำคัญ - อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย - การแสดงกิจกรรมหน้าชั้น เช่น ละคร บทบาทสมมุติ เกม กิจกรรมเข้าจังหวะ - แผนผังมโนทัศน์สรุป	เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	- ครุณาข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมที่สำคัญมาเล่าให้นักเรียนฟัง เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา จากนั้นให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน ว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างไรกับตนเองบ้าง ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนบอกความสำคัญของสถาบันทางสังคมและยกตัวอย่างสถาบันทางสังคมที่สำคัญ - ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม โดยจัดกลุ่มออกเป็น ๔ กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะต้องคิดกิจกรรมที่น่าสนใจเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีงามระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยครูเป็นผู้กำหนดหัวข้อประเทศให้ เช่น กลุ่มที่ ๑ ไทย – จีน กลุ่มที่ ๒ ไทย – เกาหลีใต้ กลุ่มที่ ๓ ไทย – ลาว กลุ่มที่ ๔ ไทย – ญี่ปุ่น - จากนั้นให้แต่ละกลุ่มวางแผนคิดกิจกรรม เช่น การเล่นละคร บทบาทสมมุติ เกม กิจกรรมเข้าจังหวะ - ออกมานำเสนอหน้าชั้น และสรุปข้อคิดที่ได้จาก	

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
			กิจกรรมของกลุ่มตนเอง ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐานการเรียนรู้

ศ ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า
รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม
๒. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ
๓. เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๔. อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
ในระบบเศรษฐกิจ ถือว่า ทรัพยากรเป็นสิ่งที่มีความ หน่วยเศรษฐกิจทั้งหลายควร เลือกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่าง	- แบบทดสอบก่อน – หลัง เรียน - ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุน การออม การผลิตสินค้า และบริการ	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัย เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจ	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิจิตต์ให้กับผู้เรียน) ขั้นสืบค้น - ขั้นเชื่อมโยง ครูจำลองสถานการณ์ในระบบเศรษฐกิจหนึ่งๆให้นักเรียน วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุน การผลิตสินค้า การ	สมุด เศรษฐกิจ ๑๐ ชั่วโมง

เต็มที ดังนั้นหน่วยธุรกิจจึงต้องรู้จักการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงการผลิตและต้นทุนการผลิต มีการบริหารจัดการโดยคำนึงถึงหลักการเกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัดและคุ้มค่า นอกจากนั้นผู้บริหารก็จะต้องรู้จักเลือกใช้สินค้าและการบริการอย่างเหมาะสม โดยได้รับการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	- ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค - แผนผังมโนทัศน์สรุป	ผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินไปงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	บริการ และการออม ว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง และเพราะเหตุใด ขั้นฝึก ครูให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าหัวข้อดังต่อไปนี้คือ - ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม - อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ - ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค จากนั้นนำแต่ละหัวข้อมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้	วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
มาตรฐานการเรียนรู้	ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก
ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	๑. อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ ๒. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย ๓. วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๔. วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และราคาสินค้า

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ระบบเศรษฐกิจของโลก ประกอบด้วยระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ในโลกยุคปัจจุบันนี้การคมนาคมติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ กระทำได้โดยสะดวกรวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าในอดีต มาก ทำให้ปริมาณการค้าขายระหว่างกันขยายตัวเป็นอันมาก มีผลให้ประเทศต่างๆ ทำการแข่งขันกันในทางเศรษฐกิจ	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - ยกตัวอย่างการพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - ใบงาน, ใบความรู้ - แผนผังโนทัศน์สรุป	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิีคิดให้กับผู้เรียน) ขั้นสืบค้น - ขั้นเชื่อมโยง ครูนำข่าวเกี่ยวกับการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ มาให้นักเรียนวิเคราะห์ และอภิปรายร่วมกัน ว่าสาเหตุเกี่ยวกับประเด็นข่าวเกิดจากอะไรได้บ้าง เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ขั้นฝึก ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น ๔ กลุ่ม แต่ละกลุ่มตั้งชื่อประเทศของตน และให้ตัวแทนออกมาจับฉลากเลือกลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศตน ดังนี้ ๑. เป็นประเทศที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๘ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
มากขึ้น จึงเห็นความสำคัญและมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกันขึ้น เพื่อร่วมมือดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้			เป็นส่วนใหญ่ ๒. เป็นประเทศอุตสาหกรรม มีโรงงานขนาดใหญ่ ๓. เป็นประเทศที่มีทรัพยากรประเภทน้ำมันมาก ๔. เป็นประเทศที่มีทั้งทรัพยากรมากมาย และเต็มไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรม ให้ทั้ง ๔ กลุ่มมีการติดต่อกันทางด้านเศรษฐกิจ โดยแต่ละกลุ่มวางแผนว่าจะบริหารจัดการประเทศตนอย่างไร จะส่งออกอะไร จะนำเข้าอะไร - เพื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นสำคัญต่างๆที่ได้จากการทำกิจกรรม เช่น ระหว่างการติดต่อได้มีอุปสรรคอะไรบ้าง มีความขัดแย้ง แข่งขัน กันหรือไม่อย่างไร ด้านความช่วยเหลือ ร่วมมือกันมีหรือไม่อย่างไรบ้าง ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล
๒. อธิบายมาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์
๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และผลกระทบในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๑. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกาที่ยั่งยืน

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อนักเรียน/เวลา
ทวีปยุโรปเป็นพื้นที่ที่มีมนุษย์อาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นทวีปที่มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - อธิบายลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจสอบผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจารณ์ เครื่องมือประเมิน	กระบวนการสอนพหุวิธีแบบอภิปรัชญา ๔ (กระบวนการฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูนำรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับทวีปยุโรปและแอฟริกา มาให้นักเรียนดู เช่น รูปภาพเกี่ยวกับลักษณะทาง	ส่งทวีป ๔๖ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
การค้าขายนอกจากจะมีพัฒนาการในทวีปเองแล้วยังมีการเผยแผ่ไปสู่ทวีปอื่นๆทั้งในรูปแบบการอพยพประชากร การล่าอาณานิคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความเจริญก้าวหน้าในความรู้สาขาต่างๆ ทวีปแอฟริกา เป็นทวีปที่ค่อนข้างกันดาร และมีพัฒนาการในด้านต่างๆน้อยกว่าทวีปอื่นๆเนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ รวมทั้งการยึดติดอยู่กับความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิม ส่งผลให้การดำรงชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ต่างๆเป็นไปอย่างยากลำบาก	- ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและแอฟริกา - วิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและแอฟริกาต่อประเทศไทย - ใบบงาน, ใบความรู้ - แผนผังมโนทัศน์สรุป	- แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปยุโรป และแอฟริกา จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปภาพ ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนทำรายงาน โดยให้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ทั้งจากหนังสือเรียน ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ในหัวข้อดังต่อไปนี้ ๑. เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา ๒. ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา ๓. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา ๔. ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และแอฟริกา ๕. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกาต่อประเทศไทย	

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
			๖. การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปยุโรป และแอฟริกา - ให้นักเรียนทำรายงาน โดยจัดทำเป็นรูปเล่มให้เรียบร้อย และส่งครู - ครูนำประเด็นหัวข้อดังกล่าวมาอภิปรายร่วมกันกับนักเรียน หากมีข้อสงสัยให้ซักถามได้ ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

			- ครูอธิบายความแตกต่างของการกระทำผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่งให้นักเรียนฟัง - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้ ขั้นประยุกต์ - ให้นักเรียนเขียนผังมโนทัศน์สรุปความรู้ที่ได้จากบทเรียน	
--	--	--	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๓. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ประเพณีและวัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์ที่ดีงามของชาติไทย สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชนชาวไทย ประเพณีและวัฒนธรรมได้หล่อหลอมให้คนไทยทุกคน ทุกหมู่เหล่า ทุกภูมิภาคเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวิถีการดำเนินชีวิตไปในแนวทางเดียวกัน ประเพณีและวัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา และความเชื่อ	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - ใบงาน ใบความรู้ - วิเคราะห์ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล - วิธีการการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม - การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม - แผนผังมโนทัศน์สรุป	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธรูปวิธีแบบธรรมสาธิต (การสนทนา) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครุณารูปภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล มาให้นักเรียนดู และช่วยกันแสดงความคิดเห็น เช่น การไหว้ การจับมือ ขั้นฝึก - ครูและนักเรียนสนทนาร่วมกันในหัวข้อดังต่อไปนี้ ● ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล ● การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม ● การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	วัฒนธรรม สร้างสรรค์ภูมิปัญญา ๔ ชั่วโมง

เกี่ยวกับอาชีพของคนไทย ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงต้อง ร่วมมือกันอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย ไว้สืบไป			- ให้นักเรียนทำสรุปเป็นแผนผังมโนทัศน์สรุปเรื่องที่ ได้เรียน - ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	
--	--	--	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้	วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
มาตรฐานการเรียนรู้	ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันใน สังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	๔. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง ๕. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก
มาตรฐานการเรียนรู้	ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	๑. อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน ๒. วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๓. วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ๔. วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ประเทศไทยมีการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอันมี	- แบบทดสอบก่อน – หลัง เรียน	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจสอบผลงาน	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)	การเมืองการ ปกครอง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระองค์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี อำนาจตุลาการทางศาล ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีการแข่งขันกันอย่างเสรีระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง	- ใบงาน - วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย - วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ - วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข - แผนผังมโนทัศน์สรุป	- นำเสนอ วิเคราะห์ วิจัยเครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน - เกณฑ์การประเมิน - ตรวจสอบผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	ขั้นสืบค้น - ขั้นเชื่อมโยง - ครูให้นักเรียนเสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ว่าทำได้อย่างไรบ้าง โดยเรียกถามเป็นรายบุคคล - ครูนำข้อความขัดแย้งที่เกิดจากความขัดแย้งทางด้านความคิดในเรื่องการเมือง มาให้นักเรียนวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไข ขั้นฝึก - ครูอธิบายระบบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้อยู่ในยุคปัจจุบันให้นักเรียนฟัง และซักถามว่าประเทศไทยใช้การปกครองแบบใด - จากนั้นให้นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย - วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ - วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข	๒๐ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
			ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑. อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ
๒. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ
๒. แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ
๓. อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
๔. อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด
๕. วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา
๖. วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
เศรษฐศาสตร์ศึกษาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและสังคม จากการที่มนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด แต่ทรัพยากรที่มีมนุษย์นำมาใช้นั้นมีอยู่อย่างจำกัด มนุษย์จำเป็นต้องตัดสินใจเลือกและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ - วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ - อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ - อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ - อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด - วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธรูปวิธีแบบโยนิโสมนสการ (กระบวนการสร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน) ขั้นสืบค้น – ขั้นเชื่อมโยง - ครูให้นักเรียนสมมติตนเองว่ามีอาชีพเป็นเกษตรกร ในขณะนี้ ถ้านักเรียนจะเลือกปลูกพืชได้ ๑ ชนิด จะเลือกปลูกอะไร ตั้งราคาไว้เท่าไร เพราะเหตุใด มีปัจจัยใดเกี่ยวข้องบ้าง ขั้นฝึก ครูให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าทั้งจากตำราเรียน ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ตามหัวข้อดังต่อไปนี้คือ - กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ - ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ - บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ - บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ - ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ๑๘ ชั่วโมง

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ข้อหน่วย/เวลา
	- วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ - แผนผังมโนทัศน์สรุป		- ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา - สาเหตุ และวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ จากนั้นนำแต่ละหัวข้อมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ขั้นประยุกต์ - นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล

๒. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๑. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้

๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้

๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้

๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ที่ยั่งยืน
๕. ระบุความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ทวีปอเมริกาเหนือ ประกอบด้วยอเมริกาเหนือ และอเมริกากลาง ซึ่งแบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจนโดยมี แม่น้ำริโอแกรนด์เป็นแนวเขตสภาพโดยรวมแล้วประชากรในอเมริกาเหนือมีชีวิตและความเป็นอยู่ดีกว่าประชากรในอเมริกากลาง	- แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน - อธิบายลักษณะทางกายภาพ และสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ - ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	วิธีการประเมิน - ทดสอบ, ตรวจผลงาน - นำเสนอ วิเคราะห์ วิจารณ์ เครื่องมือประเมิน - แบบทดสอบ, แบบตรวจผลงาน เกณฑ์การประเมิน - ตรวจผลงานจากการประเมินใบงาน - สรุปคะแนนผลการเรียนรู้	กระบวนการสอนพุทธวิธีแบบอภิปิชาต ๔ (กระบวนการ ฟัง, การเขียน, การถาม, การคิดวิเคราะห์) ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง - ครูนำรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้มาให้นักเรียนดู เช่น รูปภาพเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปภาพ ขั้นฝึก - ครูให้นักเรียนทำรายงาน โดยให้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ทั้งจากหนังสือเรียน ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ในหัวข้อดังต่อไปนี้ ● เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ	เดินทางข้ามทวีป ๓๒ ชั่วโมง
ทวีปอเมริกาใต้เป็นส่วนที่ต่อเนื่องมาจากทวีปอเมริกาเหนือ ถึงแม้ทวีปแห่งนี้จะมีประวัติศาสตร์และเป็นที่รู้จักกันมานานแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าทึบและมีเทือกเขาที่สูง	- อภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ประเทศไทย - วิเคราะห์เหตุและผลกระทบต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีป			

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
ชั้น อีกทั้งเสถียรภาพทางการเมืองที่ไม่มั่นคง ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ยากลำบาก	อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย - ใบงาน, ใบความรู้ - แผนผังมโนทัศน์สรุป		และอเมริกาใต้ ● ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ● การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ● ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ● ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ต่อประเทศไทย ● การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ - ให้นักเรียนทำรายงาน โดยจัดทำเป็นรูปเล่มให้เรียบร้อย และส่งครู - ครูนำประเด็นหัวข้อดังกล่าวมาอภิปรายร่วมกันกับนักเรียน หากมีข้อสงสัยให้ซักถามได้ ชั้นประยุกต์	

สาระสำคัญ	ชิ้นงาน/ภาระงาน	ประเด็นและเกณฑ์การประเมิน	กิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย/เวลา
			- นักเรียนทำใบงานที่ครูแจก โดยสามารถไปหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำใบงานได้	

การวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑ อธิบายการเผย แผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับ ถือคู่ประเทศไทย	นักเรียนอธิบายการ เผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือคู่ประเทศ ไทยได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือคู่ประเทศ ไทยได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือคู่ประเทศ ไทยได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือคู่ประเทศ ไทยได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๒ วิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ ที่มี ต่อสภาพแวดล้อมใน สังคมไทย รวมทั้งการ พัฒนาตนและ ครอบครัว	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ ที่มีต่อ สภาพแวดล้อมใน สังคมไทย รวมทั้ง การพัฒนาตนและ ครอบครัวได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ ที่มีต่อ สภาพแวดล้อมใน สังคมไทย รวมทั้ง การพัฒนาตนและ ครอบครัวได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ ที่มีต่อ สภาพแวดล้อมใน สังคมไทย รวมทั้ง การพัฒนาตนและ ครอบครัวได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ ที่มีต่อ สภาพแวดล้อมใน สังคมไทย รวมทั้ง การพัฒนาตนและ ครอบครัวได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๓ วิเคราะห์พุทธ ประวัติตั้งแต่ประสูติ จนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ ตนนับถือตามที่ กำหนด	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติตั้งแต่ ประสูติจนถึง บำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดา ที่ตนนับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติตั้งแต่ ประสูติจนถึง บำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดา ที่ตนนับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติตั้งแต่ ประสูติจนถึง บำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดา ที่ตนนับถือตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติตั้งแต่ ประสูติจนถึง บำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดา ที่ตนนับถือตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๔ วิเคราะห์และ ประพจน์ตาม แบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/ เรื่องเล่า และศาสนิก ชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	นักเรียนวิเคราะห์ และประพจน์ ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก/เรื่อง เล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ และประพจน์ ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก/เรื่อง เล่า และศาสนิก ชนตัวอย่างตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ และประพจน์ ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก/เรื่อง เล่า และศาสนิก ชนตัวอย่างตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ และประพจน์ ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก/เรื่อง เล่า และศาสนิก ชนตัวอย่างตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๕ อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็น คุณค่าและนำไป พัฒนาแก้ปัญหาของ ตนเองและครอบครัว	นักเรียนอธิบาย พุทธคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของ ตนเองและ ครอบครัวได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พุทธคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของ ตนเองและ ครอบครัวได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พุทธคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของ ตนเองและ ครอบครัวได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พุทธคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของ ตนเองและ ครอบครัวได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๖ เห็นคุณค่าของ การพัฒนาจิต เพื่อการ เรียนรู้และการดำเนิน ชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ การดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ การดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ การดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ การดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
โยนิโสมนสิการ คือวิธี คิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิด แบบคุณ – โทษ และ ทางออก หรือการ พัฒนาจิตตามแนวทาง ของศาสนาที่ตนนับ ถือ	โยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบ คุณค่าแท้ – คุณค่า เทียม และวิธีคิด แบบคุณ – โทษ และทางออก หรือ การพัฒนาจิตตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	โยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบ คุณค่าแท้ – คุณค่า เทียม และวิธีคิด แบบคุณ – โทษ และทางออก หรือ การพัฒนาจิตตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	โยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบ คุณค่าแท้ – คุณค่า เทียม และวิธีคิด แบบคุณ – โทษ และทางออก หรือ การพัฒนาจิตตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	โยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบ คุณค่าแท้ – คุณค่า เทียม และวิธีคิด แบบคุณ – โทษ และทางออก หรือ การพัฒนาจิตตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑ สวดมนต์ แผ่ เมตตา บริหารจิตและ เจริญปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของศาสนาที่ ตนนับถือตามที่ กำหนด	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญปัญญา ด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทาง ของศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๘ วิเคราะห์และ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนนับถือ ในการ ดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่ง แวดล้อมเพื่อการอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	นักเรียนวิเคราะห์ และปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิต แบบพอเพียง และ ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมเพื่อ การอยู่ร่วมกันได้	นักเรียนวิเคราะห์ และปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิต แบบพอเพียง และ ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมเพื่อ การอยู่ร่วมกันได้	นักเรียนวิเคราะห์ และปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิต แบบพอเพียง และ ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมเพื่อ การอยู่ร่วมกันได้	นักเรียนวิเคราะห์ และปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิต แบบพอเพียง และ ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมเพื่อ การอยู่ร่วมกันได้

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
	อย่างสันติสุขได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	อย่างสันติสุขได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	อย่างสันติสุขได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	อย่างสันติสุขได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๕ วิเคราะห์เหตุผล ความจำเป็นที่ทุกคน ต้องศึกษาเรียนรู้ ศาสนาอื่นๆ	นักเรียนวิเคราะห์ เหตุผลความจำเป็น ที่ทุกคนต้องศึกษา เรียนรู้ศาสนาอื่นๆ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เหตุผลความ จำเป็นที่ทุกคน ต้องศึกษาเรียนรู้ ศาสนาอื่นๆได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เหตุผลความ จำเป็นที่ทุกคน ต้องศึกษาเรียนรู้ ศาสนาอื่นๆได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เหตุผลความ จำเป็นที่ทุกคน ต้องศึกษาเรียนรู้ ศาสนาอื่นๆได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑๐ ปฏิบัติตน ต่อศาสนิกชนอื่นใน สถานการณ์ต่างๆได้ อย่างเหมาะสม	นักเรียนปฏิบัติตน ต่อศาสนิกชนอื่น ในสถานการณ์ ต่างๆได้อย่าง เหมาะสมได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน ต่อศาสนิกชนอื่น ในสถานการณ์ ต่างๆได้อย่าง เหมาะสมได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน ต่อศาสนิกชนอื่น ในสถานการณ์ ต่างๆได้อย่าง เหมาะสมได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน ต่อศาสนิกชนอื่น ในสถานการณ์ ต่างๆได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๑/๑๑ วิเคราะห์การ กระทำของบุคคลที่เป็น แบบอย่างด้าน ศาสนสัมพันธ์ และ นำเสนอแนวทางการ ปฏิบัติของตนเอง	นักเรียนวิเคราะห์ การกระทำของ บุคคลที่เป็น แบบอย่างด้าน ศาสนสัมพันธ์ และ นำเสนอแนว ทางการปฏิบัติของ ตนเองได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การกระทำของ บุคคลที่เป็น แบบอย่างด้าน ศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนว ทางการปฏิบัติของ ตนเองได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การกระทำของ บุคคลที่เป็น แบบอย่างด้าน ศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนว ทางการปฏิบัติของ ตนเองได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การกระทำของ บุคคลที่เป็น แบบอย่างด้าน ศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนว ทางการปฏิบัติของ ตนเองได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๑ บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อศาสน สถานของศาสนาที่ตน	นักเรียนบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อ ศาสนสถานของ ศาสนาที่ตนนับถือ	นักเรียนบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อ ศาสนสถานของ ศาสนาที่ตนนับถือ	นักเรียนบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อ ศาสนสถานของ ศาสนาที่ตนนับถือ	นักเรียนบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อ ศาสนสถานของ ศาสนาที่ตนนับถือ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
นับถือ	ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๒ อธิบายจริยวัตร ของสาวกเพื่อเป็น แบบอย่างในการ ประพฤติปฏิบัติ และ ปฏิบัติตนอย่าง เหมาะสมต่อสาวกของ ศาสนาที่ตนนับถือ	นักเรียนอธิบาย จริยวัตรของสาวก เพื่อเป็นแบบอย่าง ในการประพฤติ ปฏิบัติ และปฏิบัติ ตนอย่างเหมาะสม ต่อสาวกของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย จริยวัตรของสาวก เพื่อเป็นแบบอย่าง ในการประพฤติ ปฏิบัติ และปฏิบัติ ตนอย่างเหมาะสม ต่อสาวกของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย จริยวัตรของสาวก เพื่อเป็นแบบอย่าง ในการประพฤติ ปฏิบัติ และปฏิบัติ ตนอย่างเหมาะสม ต่อสาวกของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย จริยวัตรของสาวก เพื่อเป็นแบบอย่าง ในการประพฤติ ปฏิบัติ และปฏิบัติ ตนอย่างเหมาะสม ต่อสาวกของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๓ ปฏิบัติตนอย่าง เหมาะสมต่อบุคคล ต่างๆ ตามหลักศาสนา ที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคลต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๔ จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรมได้ ถูกต้อง	นักเรียนจัด พิธีกรรม และ ปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรม ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนจัด พิธีกรรม และ ปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรม ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนจัด พิธีกรรม และ ปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรม ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนจัด พิธีกรรม และ ปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรม ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๑/๕ อธิบายประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญ	นักเรียนอธิบาย ประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวัน	นักเรียนอธิบาย ประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวัน	นักเรียนอธิบาย ประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวัน	นักเรียนอธิบาย ประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวัน

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ทางศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง	สำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้องและสมบูรณ์	สำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	สำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	สำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๑ ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๒ ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	นักเรียนระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๓ อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกันได้น้อยและไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๑/๔ แสดงออกถึง การเคารพในสิทธิของ ตนเองและผู้อื่น	นักเรียนแสดงออก ถึงการเคารพใน สิทธิของตนเอง และผู้อื่น ได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติ ตามกฎหมายใน การคุ้มครองสิทธิ ของบุคคลได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติ ตามกฎหมายใน การคุ้มครองสิทธิ ของบุคคลได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติ ตามกฎหมายใน การคุ้มครองสิทธิ ของบุคคลได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๑ อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และ สาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขป	นักเรียนอธิบาย หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และ สาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขปได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และ สาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขปได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และ สาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขปได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และ สาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน โดยสังเขปได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๒ วิเคราะห์ บทบาทการถ่วงดุล ของอำนาจอริปไตย ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทการถ่วงดุล ของอำนาจ อริปไตยใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทการ ถ่วงดุล ของอำนาจ อริปไตยใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทการ ถ่วงดุล ของอำนาจ อริปไตยใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทการ ถ่วงดุล ของอำนาจ อริปไตยใน รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๑/๓ ปฏิบัติตนตาม บทบัญญัติของ	นักเรียนปฏิบัติตน ตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่ง	นักเรียนปฏิบัติตน ตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ	นักเรียนปฏิบัติตน ตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ	นักเรียนปฏิบัติตน ตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่ เกี่ยวข้องกับตนเอง	ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่ เกี่ยวข้องกับตนเอง ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	แห่งราชอาณาจักร ไทย ฉบับปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับ ตนเองได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	แห่งราชอาณาจักร ไทย ฉบับปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับ ตนเองได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	แห่งราชอาณาจักร ไทย ฉบับปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับ ตนเองได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๑ อธิบาย ความหมายและ ความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์	นักเรียนอธิบาย ความหมายและ ความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความหมายและ ความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความหมายและ ความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความหมายและ ความสำคัญของ เศรษฐศาสตร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๒ วิเคราะห์ ค่านิยมและพฤติกรรม การบริโภคของคนใน สังคมซึ่งส่งผลต่อ เศรษฐกิจของชุมชน และประเทศ	นักเรียนวิเคราะห์ ค่านิยมและ พฤติกรรมการ บริโภคของคนใน สังคมซึ่งส่งผลต่อ เศรษฐกิจของ ชุมชนและประเทศ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ค่านิยมและ พฤติกรรมการ บริโภคของคนใน สังคมซึ่งส่งผลต่อ เศรษฐกิจของ ชุมชนและ ประเทศได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ค่านิยมและ พฤติกรรมการ บริโภคของคนใน สังคมซึ่งส่งผลต่อ เศรษฐกิจของ ชุมชนและ ประเทศได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ค่านิยมและ พฤติกรรมการ บริโภคของคนใน สังคมซึ่งส่งผลต่อ เศรษฐกิจของ ชุมชนและ ประเทศได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๑/๓ อธิบายความ เป็นมาหลักการและ ความสำคัญของ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงต่อสังคมไทย	นักเรียนอธิบาย ความเป็นมา หลักการและ ความสำคัญของ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทยได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความเป็นมา หลักการและ ความสำคัญของ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทยได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความเป็นมา หลักการและ ความสำคัญของ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทยได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความเป็นมา หลักการและ ความสำคัญของ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทยได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๑ วิเคราะห์ บทบาทหน้าที่และ ความแตกต่างของ สถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและธนาคาร กลาง	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่และ ความแตกต่างของ สถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและ ธนาคารกลางได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่และ ความแตกต่างของ สถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและ ธนาคารกลางได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่และ ความแตกต่างของ สถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและ ธนาคารกลางได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่และ ความแตกต่างของ สถาบันการเงินแต่ละ ประเภทและ ธนาคารกลางได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๒ ยกตัวอย่างที่ สะท้อนให้เห็นการ พึ่งพาอาศัยกัน และ การแข่งขันกันทาง เศรษฐกิจในประเทศ	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกัน ทางเศรษฐกิจใน ประเทศได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจ ในประเทศได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจ ในประเทศไม่ สมบูรณ์	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจ ในประเทศได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๓ ระบุปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๑/๔ อภิปรายผลของ การมีกฎหมายเกี่ยวกับ ทรัพย์สินทางปัญญา	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการ กำหนดอุปสงค์ และอุปทานได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๑ วิเคราะห์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ความสำคัญของเวลา ในการศึกษา ประวัติศาสตร์	เวลาในการศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	เวลาในการศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	เวลาในการศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	เวลาในการศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๒ เทียบศักราช ตามระบบต่างๆที่ใช้ ศึกษาประวัติศาสตร์	นักเรียนเทียบ ศักราชตามระบบ ต่างๆที่ใช้ศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนเทียบ ศักราชตามระบบ ต่างๆที่ใช้ศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเทียบ ศักราชตามระบบ ต่างๆที่ใช้ศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเทียบ ศักราชตามระบบ ต่างๆที่ใช้ศึกษา ประวัติศาสตร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๑/๓ นำวิธีการทาง ประวัติศาสตร์มาใช้ ศึกษาเหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์	นักเรียนนำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์ มาใช้ในการ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนนำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์ มาใช้ในการ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนนำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์ มาใช้ในการ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนนำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์ มาใช้ในการ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๑/๑ อธิบาย พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ของประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๑/๒ ระบุ ความสำคัญของแหล่ง อารยธรรมในภูมิภาค	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม ในภูมิภาคเอเชีย	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม ในภูมิภาคเอเชีย	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม ในภูมิภาคเอเชีย	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม ในภูมิภาคเอเชีย

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกต้องและสมบูรณ์	ตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	ตะวันออกเฉียงใต้ได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	ได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๑ อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขป	นักเรียนอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขปได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขปได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขปได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขปได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๒ วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ	นักเรียนวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๑/๓ วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน	นักเรียนวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบันได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบันได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบันได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบันได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๑/๑ วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ	นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ	นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ	นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ	นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียทวีปออสเตรเลีย และ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
เจียเนีย ที่ยั่งยืน	ยั่งยืน ได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	โอเจียเนีย ที่ยั่งยืน ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	โอเจียเนีย ที่ยั่งยืน ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ออสเตรเลีย และ โอเจียเนีย ได้น้อย และไม่สมบูรณ์

**การวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒**

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑ อธิบายการเผย แผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับ ถือสู่ประเทศเพื่อน บ้าน	นักเรียนอธิบายการ เผยแผ่พระพุทธ ศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ สู่ประเทศเพื่อน บ้าน ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือสู่ประเทศ เพื่อนบ้าน ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือสู่ประเทศ เพื่อนบ้าน ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือสู่ประเทศ เพื่อนบ้าน ได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๒ วิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือที่ ช่วยเสริมสร้างความ เข้าใจอันดีกับประเทศ เพื่อนบ้าน	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือที่ช่วย เสริมสร้างความ เข้าใจอันดีกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือที่ช่วย เสริมสร้างความ เข้าใจอันดีกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือที่ช่วย เสริมสร้างความ เข้าใจอันดีกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือที่ช่วย เสริมสร้างความ เข้าใจอันดีกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๓ วิเคราะห์ ความสำคัญของ	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ประวัติสาวก ชาดก/ เรื่องเล่าและศาสนิก ชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	สาวก ชาดก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	สาวก ชาดก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	สาวก ชาดก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	สาวก ชาดก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๓ อธิบาย โครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระไตรปิฎก หรือ คัมภีร์ของศาสนาที่ตน นับถือ	นักเรียนอธิบาย โครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระไตรปิฎก หรือ คัมภีร์ของศาสนาที่ ตนนับถือได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย โครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย โครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย โครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๔ อธิบาย ธรรมคุณ และข้อ ธรรมสำคัญในกรอบ แบบอริยสัจ ๔ หรือ หลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่ กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชน และสังคม	นักเรียนอธิบาย ธรรมคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็นคุณค่า และนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของ ชุมชนและสังคม ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ธรรมคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็น คุณค่าและนำไป พัฒนาแก้ปัญหา ของชุมชนและ สังคมได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ธรรมคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็น คุณค่าและนำไป พัฒนา แก้ปัญหา ของชุมชนและ สังคมได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ธรรมคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนด เห็น คุณค่าและนำไป พัฒนา แก้ปัญหา ของชุมชนและ สังคมได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๕ เห็นคุณค่าของ การพัฒนาจิตเพื่อการ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
เรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการคือ วิธีคิด แบบอุบายปลุกเร้า คุณธรรม และวิธี แบบอรรถธรรม สัมพันธ หรือการ พัฒนาจิตตามแนวทาง ของศาสนาที่ตนนับ ถือ	ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการคือ วิธีคิด แบบอุบายปลุกเร้า คุณธรรม และวิธี คิดแบบอรรถธรรม สัมพันธ หรือการ พัฒนาจิตตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการคือ วิธีคิด แบบอุบายปลุกเร้า คุณธรรม และวิธี คิดแบบอรรถ ธรรมสัมพันธ หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการคือ วิธีคิด แบบอุบายปลุกเร้า คุณธรรม และวิธี คิดแบบอรรถ ธรรมสัมพันธ หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการคือ วิธีคิด แบบอุบายปลุกเร้า คุณธรรม และวิธี คิดแบบอรรถ ธรรมสัมพันธ หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑๐ สวดมนต์ แผ่ เมตตา บริหารจิตและ เจริญปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของศาสนาที่ ตนนับถือ	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญปัญญา ด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทาง ของศาสนาที่ตน นับถือได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๒/๑๑ วิเคราะห์การ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทางศาสนาที่ ตนนับถือ เพื่อการ ดำรงตนอย่างเหมาะสม ในกระแสความ เปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกัน	นักเรียนวิเคราะห์ การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตน อย่างเหมาะสมใน กระแสความ เปลี่ยนแปลงของ โลก และการอยู่	นักเรียนวิเคราะห์ การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตน อย่างเหมาะสมใน กระแสความ เปลี่ยนแปลงของ โลก และการอยู่	นักเรียนวิเคราะห์ การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตน อย่างเหมาะสมใน กระแสความ เปลี่ยนแปลงของ โลก และการอยู่	นักเรียนวิเคราะห์ การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตน อย่างเหมาะสมใน กระแสความ เปลี่ยนแปลงของ โลก และการอยู่

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
อย่างสันติสุข	ร่วมกันอย่างสันติ สุขได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	ร่วมกันอย่างสันติ สุขได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	ร่วมกันอย่างสันติ สุขได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	ร่วมกันอย่างสันติ สุขได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๑ ปฏิบัติตนอย่าง เหมาะสมต่อบุคคล ต่างๆ ตามหลักศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่ กำหนด	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาที่ตน นับถือ ตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๒ มีมรรยาทของ ความเป็นศาสนิกชนที่ ดี ตามที่กำหนด	นักเรียนมีมรรยาท ของความเป็น ศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนมีมรรยาท ของความเป็น ศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนมีมรรยาท ของความเป็น ศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนมีมรรยาท ของความเป็น ศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนดได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๓ วิเคราะห์ คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ ถูกต้อง	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๔ อธิบายคำสอน ที่เกี่ยวข้องกับ วันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ ถูกต้อง	นักเรียนอธิบายคำ สอนที่เกี่ยวข้อง กับวันสำคัญทาง ศาสนา และปฏิบัติ ตนได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ คุณค่าของศาสน พิธี และปฏิบัติตน ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๒/๕ อธิบายความ แตกต่างของศาสนพิธี	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่าง ของศาสนพิธี	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่าง ของศาสนพิธี	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่าง ของศาสนพิธี	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่าง ของศาสนพิธี

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
พิธีกรรม ตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน	พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ถูกต้องและสมบูรณ์	พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกันได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกันได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๒/๑ อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	นักเรียนอธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนอธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๒/๒ เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	นักเรียนเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้บางส่วนและไม่สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีได้น้อยและไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๒/๓ วิเคราะห์ บทบาท ความสำคัญ	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาท ความสำคัญ และ	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาท ความสำคัญ และ	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาท ความสำคัญ และ	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาท ความสำคัญ และ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
และความสัมพันธ์ของ สถาบันทางสังคม	ความสัมพันธ์ของ สถาบันทางสังคม ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	ความสัมพันธ์ของ สถาบันทางสังคม ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	ความสัมพันธ์ของ สถาบันทางสังคม ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ความสัมพันธ์ของ สถาบันทางสังคม ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๒/๔ อธิบายความ คล้ายคลึงและความ แตกต่างของ วัฒนธรรมไทย และ วัฒนธรรมของ ประเทศในภูมิภาค เอเชีย เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน	นักเรียนอธิบาย ความคล้ายคลึง และความแตกต่าง ของวัฒนธรรม ไทย และ วัฒนธรรมของ ประเทศในภูมิภาค เอเชีย เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจอันดี ระหว่างกันได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความคล้ายคลึง และความแตกต่าง ของวัฒนธรรม ไทย และ วัฒนธรรมของ ประเทศในภูมิภาค เอเชีย เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจอันดี ระหว่างกันได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความคล้ายคลึง และความแตกต่าง ของวัฒนธรรม ไทย และ วัฒนธรรมของ ประเทศในภูมิภาค เอเชีย เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจอันดี ระหว่างกันได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความคล้ายคลึง และความแตกต่าง ของวัฒนธรรม ไทย และ วัฒนธรรมของ ประเทศในภูมิภาค เอเชีย เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจอันดี ระหว่างกันได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๒/๑ อธิบาย กระบวนการในการ ตรากฎหมาย	นักเรียนอธิบาย กระบวนการใน การตรากฎหมาย ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย กระบวนการใน การตรากฎหมาย ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย กระบวนการใน การตรากฎหมาย ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย กระบวนการใน การตรากฎหมาย ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๒/๒ วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง การปกครองที่มี ผลกระทบต่อสังคมไทย สมัยปัจจุบัน	นักเรียนวิเคราะห์ ข้อมูล ข่าวสารทาง การเมืองการ ปกครองที่มี ผลกระทบต่อ สังคมไทยสมัย ปัจจุบันได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ข้อมูล ข่าวสารทาง การเมืองการ ปกครองที่มี ผลกระทบต่อ สังคมไทยสมัย ปัจจุบันได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ข้อมูล ข่าวสารทาง การเมืองการ ปกครองที่มี ผลกระทบต่อ สังคมไทยสมัย ปัจจุบันได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ข้อมูล ข่าวสารทาง การเมืองการ ปกครองที่มี ผลกระทบต่อ สังคมไทยสมัย ปัจจุบันได้น้อย และไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๑ วิเคราะห์ปัจจัย ที่มีผลต่อการลงทุน และการออม	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการ ลงทุนและการออม ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อ การลงทุนและการ ออมได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อ การลงทุนและการ ออมได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อ การลงทุนและการ ออมได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๒ อธิบายปัจจัย การผลิตสินค้าและ บริการ และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการผลิต สินค้าและบริการ	นักเรียนอธิบาย ปัจจัยการผลิต สินค้าและบริการ และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการ ผลิตสินค้าและ บริการได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ปัจจัยการผลิต สินค้าและบริการ และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการ ผลิตสินค้าและ บริการได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ปัจจัยการผลิต สินค้าและบริการ และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการ ผลิตสินค้าและ บริการได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ปัจจัยการผลิต สินค้าและบริการ และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการ ผลิตสินค้าและ บริการได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๓ เสนอแนวทาง การพัฒนาการผลิตใน ท้องถิ่นตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	นักเรียนเสนอแนว ทางการพัฒนาการ ผลิตในท้องถิ่น ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนเสนอแนว ทางการพัฒนาการ ผลิตในท้องถิ่น ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเสนอแนว ทางการพัฒนาการ ผลิตในท้องถิ่น ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเสนอแนว ทางการพัฒนาการ ผลิตในท้องถิ่น ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๒/๔ อภิปราย แนวทางการคุ้มครอง สิทธิของตนเองใน ฐานะผู้บริโภค	นักเรียนอภิปราย แนวทางการ คุ้มครองสิทธิของ ตนเองในฐานะ ผู้บริโภคได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย แนวทางการ คุ้มครองสิทธิของ ตนเองในฐานะ ผู้บริโภคได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย แนวทางการ คุ้มครองสิทธิของ ตนเองในฐานะ ผู้บริโภคได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย แนวทางการ คุ้มครองสิทธิของ ตนเองในฐานะ ผู้บริโภคได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๑ อภิปรายระบบ เศรษฐกิจแบบต่างๆ	นักเรียนอภิปราย ระบบเศรษฐกิจ แบบต่างๆได้	นักเรียนอภิปราย ระบบเศรษฐกิจ แบบต่างๆได้	นักเรียนอภิปราย ระบบเศรษฐกิจ แบบต่างๆได้	นักเรียนอภิปราย ระบบเศรษฐกิจ แบบต่างๆได้น้อย

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
	ถูกต้องและ สมบูรณ์	ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๒ ยกตัวอย่างที่ สะท้อนให้เห็นการ พึ่งพาอาศัยกันและการ แข่งขันกันทาง เศรษฐกิจในภูมิภาค เอเชีย	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกัน ทางเศรษฐกิจใน ภูมิภาคเอเชียได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเอเชียได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเอเชียได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนยกตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็น การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขัน กันทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเอเชียได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๓ วิเคราะห์การ กระจายของทรัพยากร ในโลกที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ	นักเรียนวิเคราะห์ การกระจายของ ทรัพยากรในโลกที่ ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การกระจายของ ทรัพยากรในโลก ที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การกระจายของ ทรัพยากรในโลก ที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การกระจายของ ทรัพยากรในโลก ที่ส่งผลต่อ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๒/๔ วิเคราะห์การ แข่งขันทางการค้าใน ประเทศและ ต่างประเทศส่งผลต่อ คุณภาพสินค้า ปริมาณ การผลิต และราคา สินค้า	นักเรียนวิเคราะห์ การแข่งขันทาง การค้าในประเทศ และต่างประเทศ ส่งผลต่อคุณภาพ สินค้า ปริมาณการ ผลิต และราคา สินค้าได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การแข่งขันทาง การค้าในประเทศ และต่างประเทศ ส่งผลต่อคุณภาพ สินค้า ปริมาณการ ผลิต และราคา สินค้าได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การแข่งขันทาง การค้าในประเทศ และต่างประเทศ ส่งผลต่อคุณภาพ สินค้า ปริมาณการ ผลิต และราคา สินค้าได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ การแข่งขันทาง การค้าในประเทศ และต่างประเทศ ส่งผลต่อคุณภาพ สินค้า ปริมาณการ ผลิต และราคา สินค้าได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๑ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานทาง	นักเรียนประเมิน ความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ใน	นักเรียนประเมิน ความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ใน	นักเรียนประเมิน ความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ใน	นักเรียนประเมิน ความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ใน

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ประวัติศาสตร์ใน ลักษณะต่างๆ	ลักษณะต่างๆได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	ลักษณะต่างๆได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	ลักษณะต่างๆได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ลักษณะต่างๆได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๒ วิเคราะห์ความ แตกต่างระหว่างความ จริงกับข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่าง ระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่าง ระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่าง ระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่าง ระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงของ เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๒/๓ เห็น ความสำคัญของการ ตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือ	นักเรียนเห็น ความสำคัญของการ ตีความ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนเห็น ความสำคัญของการ ตีความ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเห็น ความสำคัญของการ ตีความ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเห็น ความสำคัญของการ ตีความ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าเชื่อถือได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๒/๑ อธิบาย พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และ การเมืองของภูมิภาค เอเชีย	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคเอเชียได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคเอเชียได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคเอเชียได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคเอเชียได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๒/๒ ระบุ ความสำคัญของแหล่ง อารยธรรมโบราณใน	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม โบราณในภูมิภาค	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม โบราณในภูมิภาค	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม โบราณในภูมิภาค	นักเรียนระบุ ความสำคัญของ แหล่งอารยธรรม โบราณในภูมิภาค

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ภูมิภาคเอเชีย	เอเชียได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	เอเชียได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	เอเชียได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	เอเชียได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๑ วิเคราะห์ พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา และ ธนบุรีในด้านต่างๆ	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้าน ต่างๆได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้าน ต่างๆได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้าน ต่างๆได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้าน ต่างๆได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๒ วิเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักรอยุธยา	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักร อยุธยาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักร อยุธยาได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักร อยุธยาได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักร อยุธยาได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๒/๓ ระบุภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อการ พัฒนาชาติไทยในยุค ต่อมา	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และอิทธิพล ของภูมิปัญญา ดังกล่าวต่อการ พัฒนาชาติไทยใน ยุคต่อมาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และ อิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อ การพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมาได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และ อิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อ การพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมาได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และ อิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อ การพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมาได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๒/๑ วิเคราะห์ ลักษณะทางกายภาพ ของทวีปยุโรปและ ทวีปแอฟริกา โดยใช้	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และอิทธิพล	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และ	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และ	นักเรียนระบุภูมิ ปัญญาและ วัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและ ธนบุรี และ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์สืบค้น ข้อมูล	ของภูมิปัญญา ดังกล่าวต่อการ พัฒนาชาติไทยใน ยุคต่อมาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	อิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อ การพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมาได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	อิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อ การพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมาได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	อิทธิพลของภูมิ ปัญญาดังกล่าวต่อ การพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมาได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๒/๒ อธิบายมาตรา ส่วน ทิศ และ สัญลักษณ์	นักเรียนอธิบาย มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๒/๓ วิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และผลกระทบในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกา	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และผล กระทบในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และผล กระทบในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และผล กระทบในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และผล กระทบในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๑ สำรวจและระบุ ทำเลที่ตั้งของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม ในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกา	นักเรียนสำรวจ และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนสำรวจ และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนสำรวจ และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนสำรวจ และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๒ วิเคราะห์ปัจจัย ทางกายภาพ และ ปัจจัยทางสังคมที่มีผล ต่อทำเล ที่ตั้งของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเล ที่ตั้งของ กิจกรรมทาง	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเล ที่ตั้งของ กิจกรรมทาง	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเล ที่ตั้งของ กิจกรรมทาง	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเล ที่ตั้งของ กิจกรรมทาง

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
และ สังคมในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกา	เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๓ สืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหา จากปฏิ สัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหา จากปฏิ สัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหา จากปฏิ สัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหา จากปฏิ สัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหา จากปฏิ สัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๒/๔ วิเคราะห์ แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมในทวีป ยุโรป และทวีป แอฟริกาที่ยั่งยืน	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการ จัดการทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อม ในทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกาที่ ยั่งยืนได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการ จัดการภัยพิบัติ และการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกาที่ ยั่งยืนได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการ จัดการภัยพิบัติ และการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกาที่ ยั่งยืนได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการ จัดการภัยพิบัติ และการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกาที่ ยั่งยืนได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์

การวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๑ อธิบายการเผย แผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับ ถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่ว โลก	นักเรียนอธิบายการ เผยแผ่พระพุทธ ศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ สู่ประเทศต่างๆ ทั่ว โลกได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่พระ พุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ สู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบายการ เผยแผ่พระพุทธ ศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือสู่ ประเทศต่างๆ ทั่ว โลกได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย การเผยแผ่พระ พุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ สู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๒ วิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือใน ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์ อารยธรรม และความ สงบสุขแก่โลก	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือในฐานะที่ ช่วยสร้างสรรค์ อารยธรรม และ ความสงบสุขแก่ โลกได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือในฐานะที่ ช่วยสร้างสรรค์ อารยธรรม และ ความสงบสุขแก่ โลกได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือในฐานะที่ ช่วยสร้างสรรค์ อารยธรรม และ ความสงบสุขแก่ โลกได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือในฐานะที่ ช่วยสร้างสรรค์ อารยธรรม และ ความสงบสุขแก่ โลกได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๓ อภิปราย ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ กับ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและ การ พัฒนาอย่างยั่งยืน	นักเรียนอภิปราย ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ กับปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงและ การ พัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ กับปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงและ การ พัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ กับปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงและ การ พัฒนาอย่างยั่งยืน ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน นับถือ กับปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงและ การ พัฒนาอย่างยั่งยืน ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๔ วิเคราะห์พุทธ ประวัติจาก พระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสดาที่ ตนนับถือ ตามที่ กำหนด	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติจาก พระพุทธรูปปาง ต่างๆ หรือประวัติ ศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติจาก พระพุทธรูปปาง ต่างๆ หรือประวัติ ศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติจาก พระพุทธรูปปาง ต่างๆ หรือประวัติ ศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พุทธประวัติจาก พระพุทธรูปปาง ต่างๆ หรือประวัติ ศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๕ วิเคราะห์และ ประพาดิตนตาม แบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาคก/ เรื่องเล่าและศาสนิก ชนตัวอย่าง ตามที่ กำหนด	นักเรียนวิเคราะห์ และประพาดิตน ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาคก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่าง ตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ และประพาดิตน ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาคก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่าง ตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ และประพาดิตน ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาคก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่าง ตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ และประพาดิตน ตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาคก/เรื่อง เล่าและศาสนิกชน ตัวอย่าง ตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๖ อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	นักเรียนอธิบาย สังฆคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย สังฆคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย สังฆคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย สังฆคุณ และข้อ ธรรมสำคัญใน กรอบแบบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตน นับถือตามที่ กำหนดได้น้อย และไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๗ เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมในการ พัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อม สำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	นักเรียนเห็นคุณค่า และวิเคราะห์การ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมในการ พัฒนาตนเพื่อ เตรียมพร้อม สำหรับการทำงาน และการมี ครอบครัวได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่า และวิเคราะห์การ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมในการ พัฒนาตนเพื่อ เตรียมพร้อม สำหรับการทำงาน และการมี ครอบครัวได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่า และวิเคราะห์การ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมในการ พัฒนาตนเพื่อ เตรียมพร้อม สำหรับการทำงาน และการมี ครอบครัวได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่า และวิเคราะห์การ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมในการ พัฒนาตน เพื่อ เตรียมพร้อม สำหรับการทำงาน และการมี ครอบครัวได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๘ เห็นคุณค่าของ การพัฒนาจิตเพื่อการ เรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการ คือ วิธีคิด แบบอริยสัจ และวิธี คิดแบบสืบสาวเหตุ ปัจจัย หรือ การพัฒนา จิตตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการ คือ วิธีคิด แบบอริยสัจ และ วิธีคิดแบบสืบสาว เหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิตตาม แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการ คือ วิธี คิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบ สาวเหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการ คือ วิธี คิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบ สาวเหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนเห็นคุณค่า ของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และ ดำเนินชีวิต ด้วยวิธี คิดแบบโยนิโส มนสิการ คือ วิธี คิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบ สาวเหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๘ สวดมนต์แผ่ เมตตา บริหารจิตและ เจริญปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญปัญญา ด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทาง	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญด้วยอานา ปานสติ หรือตาม	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญาด้วยอานา ปานสติ หรือตาม	นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหาร จิตและเจริญ ปัญญด้วยอานา ปานสติ หรือตาม

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
แนวทางของศาสนาที่ ตนนับถือ	ของศาสนาที่ตน นับถือได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	แนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๑ ม.๓/๑๐ วิเคราะห์ ความแตกต่างและ ยอมรับวิถีการดำเนิน ชีวิตของศาสนิกชนใน ศาสนาอื่นๆ	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่างและ ยอมรับวิถีการ ดำเนินชีวิตของศา สนิกชนในศาสนา อื่นๆได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่างและ ยอมรับวิถีการ ดำเนินชีวิตของศา สนิกชนในศาสนา อื่นๆได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่างและ ยอมรับวิถีการ ดำเนินชีวิตของศา สนิกชนในศาสนา อื่นๆได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความแตกต่างและ ยอมรับวิถีการ ดำเนินชีวิตของศา สนิกชนในศาสนา อื่นๆได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๑ วิเคราะห์หน้าที่ และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อ สาวก ตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง	นักเรียนวิเคราะห์ หน้าที่และบทบาท ของสาวก และ ปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ หน้าที่และบทบาท ของสาวก และ ปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ หน้าที่และบทบาท ของสาวก และ ปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ หน้าที่และบทบาท ของสาวก และ ปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๒ ปฏิบัติตนอย่าง เหมาะสมต่อบุคคล ต่างๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาตามที่ กำหนด ได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาตามที่ กำหนด ได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาตามที่ กำหนด ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อ บุคคล ต่างๆ ตาม หลักศาสนาตามที่ กำหนด ได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๓ ปฏิบัติหน้าที่ ของศาสนิกชนที่ดี	นักเรียนปฏิบัติ หน้าที่ของศาสนิก ชนที่ดีได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติ หน้าที่ของศาสนิก ชนที่ดีได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติ หน้าที่ของศาสนิก ชนที่ดีได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติ หน้าที่ของศาสนิก ชนที่ดีได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๔ ปฏิบัติตน ในศาสนพิธีพิธีกรรม ได้ถูกต้อง	นักเรียนปฏิบัติตน ในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน ในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน ในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนปฏิบัติตน ในศาสนพิธี พิธีกรรมได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๕ อธิบายประวัติ วันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดและ ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	นักเรียนอธิบาย ประวัติวันสำคัญ ทางศาสนาตามที่ กำหนดและปฏิบัติ ตนได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ประวัติวันสำคัญ ทางศาสนาตามที่ กำหนดและปฏิบัติ ตนได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ประวัติวันสำคัญ ทางศาสนาตามที่ กำหนดและปฏิบัติ ตนได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ประวัติวันสำคัญ ทางศาสนาตามที่ กำหนดและปฏิบัติ ตนได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๖ แสดงตนเป็น พุทธมามกะ หรือ แสดงตนเป็นศาสนิก ชนของศาสนาที่ตน นับถือ	นักเรียนแสดงตน เป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตน เป็นศาสนิกชนของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนแสดงตน เป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตน เป็นศาสนิกชน ของศาสนาที่ตน นับถือได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนแสดงตน เป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตน เป็นศาสนิกชน ของศาสนาที่ตน นับถือได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนแสดงตน เป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตน เป็นศาสนิกชน ของศาสนาที่ตน นับถือได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๑.๒ ม.๓/๗ นำเสนอ แนวทางในการธำรง รักษาศาสนาที่ตนนับ ถือ	นักเรียนนำเสนอ แนวทางในการ ธำรงรักษาศาสนา ที่ตนนับถือได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนนำเสนอ แนวทางในการ ธำรงรักษาศาสนา ที่ตนนับถือได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนนำเสนอ แนวทางในการ ธำรงรักษาศาสนา ที่ตนนับถือได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนนำเสนอ แนวทางในการ ธำรงรักษาศาสนา ที่ตนนับถือได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๑ อธิบายความ แตกต่างของการ กระทำความผิด ระหว่างคดีอาญาและ คดีแพ่ง	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่างของ การกระทำ ความผิดระหว่าง คดีอาญาและคดี แพ่งได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่างของ การกระทำ ความผิดระหว่าง คดีอาญาและคดี แพ่งได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่างของ การกระทำ ความผิดระหว่าง คดีอาญาและคดี แพ่งได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ความแตกต่างของ การกระทำ ความผิดระหว่าง คดีอาญาและคดี แพ่งได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๒ มีส่วนร่วมใน การปกป้องคุ้มครอง ผู้อื่นตามหลักสิทธิ มนุษยชน	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการปกป้อง คุ้มครองผู้อื่นตาม หลักสิทธิ มนุษยชนได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการปกป้อง คุ้มครองผู้อื่นตาม หลักสิทธิ มนุษยชนได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการปกป้อง คุ้มครองผู้อื่นตาม หลักสิทธิ มนุษยชนได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการปกป้อง คุ้มครองผู้อื่นตาม หลักสิทธิ มนุษยชนได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๓ อนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยและ เลือกรับวัฒนธรรม สากลที่เหมาะสม	นักเรียนอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย และเลือกรับ วัฒนธรรมสากลที่ เหมาะสมได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย และเลือกรับ วัฒนธรรมสากลที่ เหมาะสมได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย และเลือกรับ วัฒนธรรมสากลที่ เหมาะสมได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย และเลือกรับ วัฒนธรรมสากลที่ เหมาะสมได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๔ วิเคราะห์ปัจจัย ที่ก่อให้เกิดปัญหา ความขัดแย้งใน ประเทศ และเสนอ แนวคิดในการลด ความขัดแย้ง	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ปัญหาความขัดแย้ง ในประเทศ และ เสนอแนวคิดใน การลดความ ขัดแย้งได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ปัญหาความ ขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิด ในการลดความ ขัดแย้งได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ปัญหาความ ขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิด ในการลดความ ขัดแย้งได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ปัญหาความ ขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิด ในการลดความ ขัดแย้งได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๑ ม.๓/๕ เสนอแนวคิด ในการดำรงชีวิตอย่าง มีความสุขในประเทศ และสังคมโลก	นักเรียนเสนอ แนวคิดในการ ดำรงชีวิตอย่างมี ความสุขใน ประเทศและสังคม โลกได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนเสนอ แนวคิดในการ ดำรงชีวิตอย่างมี ความสุขใน ประเทศและสังคม โลกได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนเสนอ แนวคิดในการ ดำรงชีวิตอย่างมี ความสุขใน ประเทศและสังคม โลกได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนเสนอ แนวคิดในการ ดำรงชีวิตอย่างมี ความสุขใน ประเทศและสังคม โลกได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๑ อธิบายระบอบ การปกครองแบบ ต่างๆ ที่ใช้ในยุค ปัจจุบัน	นักเรียนอธิบาย ระบอบการ ปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ระบอบการ ปกครองแบบ ต่างๆ ที่ใช้ในยุค ปัจจุบันได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ระบอบการ ปกครองแบบ ต่างๆ ที่ใช้ในยุค ปัจจุบันได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย ระบอบการ ปกครองแบบ ต่างๆ ที่ใช้ในยุค ปัจจุบันได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๒ วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบ การปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่มี การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๓ วิเคราะห์ รัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบันในมาตรา ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้ง การมีส่วน ร่วม และการตรวจสอบ การใช้อำนาจอธิปไตย	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ระบอบการ ปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่ มีการปกครอง ระบอบประชา ธิปไตยได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๒.๒ ม.๓/๔ วิเคราะห์ ประเด็น ปัญหาที่เป็น	นักเรียนวิเคราะห์ ประเด็น ปัญหาที่ เป็นอุปสรรคต่อ	นักเรียนวิเคราะห์ ประเด็น ปัญหาที่ เป็นอุปสรรคต่อ	นักเรียนวิเคราะห์ ประเด็น ปัญหาที่ เป็นอุปสรรคต่อ	นักเรียนวิเคราะห์ ประเด็น ปัญหาที่ เป็นอุปสรรคต่อ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
อุปสรรคต่อการพัฒนา ประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและเสนอ แนวทางแก้ไข	การพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและ เสนอแนวทาง แก้ไขได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	การพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและ เสนอแนวทาง แก้ไขได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	การพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและ เสนอแนวทาง แก้ไขได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	การพัฒนาประชาธิปไตยของ ประเทศไทยและ เสนอแนวทาง แก้ไขได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๑ อธิบายกลไก ราคาในระบบ เศรษฐกิจ	นักเรียนอธิบาย กลไกราคาใน ระบบเศรษฐกิจได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย กลไกราคาใน ระบบเศรษฐกิจได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย กลไกราคาใน ระบบเศรษฐกิจได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย กลไกราคาใน ระบบเศรษฐกิจได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๒ มีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหาและ พัฒนาท้องถิ่นตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนา ท้องถิ่นตาม ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนา ท้องถิ่นตาม ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนมีส่วนร่วม ในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนา ท้องถิ่นตาม ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๑ ม.๓/๓ วิเคราะห์ความ สัมพันธ์ระหว่าง แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงกับระบบ สหกรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความ สัมพันธ์ ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง กับระบบสหกรณ์ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความ สัมพันธ์ ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง กับระบบสหกรณ์ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความ สัมพันธ์ ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง กับระบบสหกรณ์ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ความ สัมพันธ์ ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง กับระบบสหกรณ์ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๑ อธิบายบทบาท หน้าที่ของรัฐบาลใน ระบบเศรษฐกิจ	นักเรียนอธิบาย บทบาทหน้าที่ของ รัฐบาลในระบบ เศรษฐกิจได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย บทบาทหน้าที่ของ รัฐบาลในระบบ เศรษฐกิจได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย บทบาทหน้าที่ของ รัฐบาลในระบบ เศรษฐกิจได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย บทบาทหน้าที่ของ รัฐบาลในระบบ เศรษฐกิจได้น้อย และไม่สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๒ แสดงความคิดเห็นต่อ นโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อ บุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	นักเรียนแสดง ความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของ รัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ ได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนแสดง ความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของ รัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนแสดง ความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของ รัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ ได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนแสดง ความคิดเห็นต่อนโยบาย และ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของ รัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๓ อภิปราย บทบาทความสำคัญ ของการรวมกลุ่มทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	นักเรียนอภิปราย บทบาทความสำคัญของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย บทบาทความสำคัญของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย บทบาทความสำคัญของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย บทบาทความสำคัญของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๔ อภิปราย ผลกระทบที่เกิดจาก ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	นักเรียนอภิปราย ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืดได้ถูกต้องและสมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืดได้ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืดได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอภิปราย ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืดได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๕ วิเคราะห์ ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา	นักเรียนวิเคราะห์ ผลเสียจากการว่างงาน และ แนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ผลเสียจากการว่างงาน และ แนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ผลเสียจากการว่างงาน และ แนวทางแก้ปัญหาได้บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ผลเสียจากการว่างงาน และ แนวทางแก้ปัญหาได้น้อยและไม่ สมบูรณ์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ส ๓.๒ ม.๓/๖ วิเคราะห์ สาเหตุและวิธีการกีด กันทางการค้าใน การค้าระหว่าง ประเทศ	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุและวิธีการ กีดกันทางการค้า ในการค้าระหว่าง ประเทศได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุและวิธีการ กีดกันทางการค้า ในการค้าระหว่าง ประเทศได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุและวิธีการ กีดกันทางการค้า ในการค้าระหว่าง ประเทศได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุและวิธีการ กีดกันทางการค้า ในการค้าระหว่าง ประเทศได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๓/๑ วิเคราะห์ เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ได้อย่าง มีเหตุผลตามวิธีการ ทางประวัติศาสตร์	นักเรียนวิเคราะห์ เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ได้ อย่างมีเหตุผลตาม วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ได้ อย่างมีเหตุผลตาม วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ได้ อย่างมีเหตุผลตาม วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ได้ อย่างมีเหตุผลตาม วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๑ ม.๓/๒ ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ใน การศึกษาเรื่องราว ต่างๆ ที่น่าสนใจ	นักเรียนใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษา เรื่องราวต่างๆ ที่ น่าสนใจได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษา เรื่องราวต่างๆ ที่ น่าสนใจได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษา เรื่องราวต่างๆ ที่ น่าสนใจได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษา เรื่องราวต่างๆ ที่ น่าสนใจได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๒ ม.๓/๑ อธิบาย พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และ การเมืองของภูมิภาค ต่างๆ ในโลก โดยสังเขป	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ใน โลกโดยสังเขปได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ใน โลกโดยสังเขปได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ใน โลกโดยสังเขปได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนอธิบาย พัฒนาการทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ใน โลกโดยสังเขปได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๒	นักเรียนวิเคราะห์	นักเรียนวิเคราะห์	นักเรียนวิเคราะห์	นักเรียนวิเคราะห์

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ม.๓/๒ วิเคราะห์ผล ของการเปลี่ยนแปลงที่ นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้งใน คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความ พยายามในการจัด ปัญหาความขัดแย้ง	ผลของการ เปลี่ยนแปลงที่ นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความ ขัดแย้งใน คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความ พยายามในการ จัดปัญหาความ ขัดแย้งได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	ผลของการ เปลี่ยนแปลงที่ นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความ ขัดแย้งใน คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจน ความพยายามใน การจัดปัญหา ความขัดแย้งได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	ผลของการ เปลี่ยนแปลงที่ นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความ ขัดแย้งใน คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจน ความพยายามใน การจัดปัญหา ความขัดแย้งได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ผลของการ เปลี่ยนแปลงที่ นำไปสู่ความ ร่วมมือ และความ ขัดแย้งใน คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจน ความพยายามใน การจัดปัญหา ความขัดแย้งได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๑ วิเคราะห์ พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ใน ด้านต่างๆ	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ในด้านต่างๆได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ ไทยสมัย รัตนโกสินทร์ใน ด้านต่างๆได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ ไทยสมัย รัตนโกสินทร์ใน ด้านต่างๆได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ พัฒนาการของ ไทยสมัย รัตนโกสินทร์ใน ด้านต่างๆได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๒ วิเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๓ วิเคราะห์ภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรม	นักเรียนวิเคราะห์ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทย	นักเรียนวิเคราะห์ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทย	นักเรียนวิเคราะห์ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทย	นักเรียนวิเคราะห์ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทย

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ไทยสมัย รัตนโกสินทร์ และ อิทธิพลต่อการพัฒนา ชาติไทย	สมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการ พัฒนาชาติไทยได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	สมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อ การพัฒนาชาติ ไทยได้ถูกต้องแต่ ไม่สมบูรณ์	สมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อ การพัฒนาชาติ ไทยได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	สมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อ การพัฒนาชาติ ไทยได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๔.๓ ม.๓/๔ วิเคราะห์ บทบาทของไทยใน สมัยประชาธิปไตย	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทของไทย ในสมัยประชา ธิปไตยได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทของไทย ในสมัยประชา ธิปไตยได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทของไทย ในสมัยประชา ธิปไตยได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ บทบาทของไทย ในสมัยประชา ธิปไตยได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๓/๑ วิเคราะห์ ลักษณะทางกายภาพ ของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่ เฉพาะ เรื่องและ เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ สืบค้น ข้อมูล	นักเรียนวิเคราะห์ ลักษณะทาง กายภาพ ของทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่ เฉพาะ เรื่องและ เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ สืบค้น ข้อมูลได้ถูกต้อง และสมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ลักษณะทาง กายภาพ ของทวีป อเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกา ใต้ โดยเลือกใช้ แผนที่เฉพาะ เรื่อง และเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ สืบค้น ข้อมูลได้ถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ลักษณะทาง กายภาพ ของทวีป อเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกา ใต้ โดยเลือกใช้ แผนที่เฉพาะ เรื่อง และเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ สืบค้น ข้อมูลได้บางส่วน และไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ลักษณะทาง กายภาพ ของทวีป อเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกา ใต้ โดยเลือกใช้ แผนที่เฉพาะ เรื่อง และเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ สืบค้น ข้อมูลได้น้อยและ ไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๑ ม.๓/๒ วิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และผลกระทบในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และ ผลกระทบในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และ ผลกระทบในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ได้ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และ ผลกระทบในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ได้บางส่วนและ ไม่สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ สาเหตุการเกิดภัย พิบัติ และ ผลกระทบในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ได้น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒	นักเรียนสำรวจ	นักเรียนสำรวจ	นักเรียนสำรวจ	นักเรียนสำรวจ

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
ม.๓/๑ ดำรงและระบุ ทำเลที่ตั้งของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้	และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	และระบุทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๒ วิเคราะห์ปัจจัย ทางกายภาพและ ปัจจัยทางสังคมที่มีผล ต่อทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม ในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทาง สังคมที่มีผลต่อ ทำเลที่ตั้ง ของ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและ สังคม ในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๓ สืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้ ทวีป อเมริกาเหนือและ	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง สิ่งแวดล้อม ทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง สิ่งแวดล้อม ทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง สิ่งแวดล้อม ทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้	นักเรียนสืบค้น อภิปรายประเด็น ปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง สิ่งแวดล้อม ทาง กายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีป อเมริกาใต้

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
อเมริกาใต้	ทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	ทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	ทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	ทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๔ วิเคราะห์ แนวทางการจัดการ ภัย พิบัติและการจัดการ ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ ที่ ยั่งยืน	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการจัดการ ภัยพิบัติและการ จัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมใน ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ ที่ยั่งยืนได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการ จัดการ ภัยพิบัติ และการจัดการ ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ ที่ยั่งยืนได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการ จัดการ ภัยพิบัติ และการจัดการ ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ ที่ยั่งยืนได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนวิเคราะห์ แนวทางการ จัดการ ภัยพิบัติ และการจัดการ ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมใน ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกา ใต้ ที่ยั่งยืนได้น้อย และไม่สมบูรณ์
มาตรฐาน ส ๕.๒ ม.๓/๕ ระบุความ ร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่มีผลต่อการ จัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม	นักเรียนระบุความ ร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่มีผลต่อ การจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมได้ ถูกต้องและ สมบูรณ์	นักเรียนระบุความ ร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่มีผลต่อ การจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมได้ ถูกต้องแต่ไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุความ ร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่มีผลต่อ การจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมได้ บางส่วนและไม่ สมบูรณ์	นักเรียนระบุความ ร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่มีผลต่อ การจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมได้ น้อยและไม่ สมบูรณ์

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ ข้อ ๑. กตัญญู รู้คุณท่าน ๒. กตเวทีตอบแทนหรือสนองคุณท่านความกตัญญูกตเวทีว่าโดยขอบเขตแยกได้เป็น ๒ ระดับ คือ ๒.๑ กตัญญูกตเวทีต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว ๒.๒ กตัญญูกตเวทีต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม (พ.ศ. หน้า ๒-๓)

กตัญญูกตเวทีต่ออาจารย์ / โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถืออาจารย์ ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้ ๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ ๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับผิดชอบ ปรึกษา ซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น ๓. พึ่งด้วยดี พึ่งเป็น รู้จักพึ่ง ให้เกิดปัญญา ๔. ประนินดี ช่วยบริการ ๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วยความตั้งใจหรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ในตกลงไปตายเป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินไว้ใช้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ยั่วว่าบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พ้นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” (พ.ศ. หน้า ๔)

กรรม ๒ กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุมี ๒ คือ ๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล ๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิดจากกุศลมูล

กรรม ๓ กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี ๓ คือ ๓. กายกรรม การกระทำทางกาย ๒. วาจากรรม การกระทำทางวาจา ๓. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรม ๑๒ กรรมจำแนกตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผล มี ๑๒ อย่าง คือ

หมวดที่ ๑ ว่าด้วยปากกาล คือจำแนกตามเวลาที่ให้ผล ได้แก่ ๑. ทิฏฐิธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือในภพนี้ ๒. อุปัชชเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิด คือ ในภพหน้า ๓. อปราบปริเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป ๔. อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล

หมวดที่ ๒ ว่าโดยกิจ คือการให้ผลตามหน้าที่ ได้แก่ ๕. ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด หรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด ๖. อุปัตถัมภกรรม กรรมสนับสนุน คือ เข้าสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกกรรม ๗. อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น คือเข้ามาบีบคั้นผลแห่งชนกกรรม และอุปัตถัมภกรรมนั้นให้แปรเปลี่ยนทุเลาเบาลงหรือสั่นเข้า ๘. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน คือ กรรมแรงฝ่ายตรงข้ามที่เข้าตัดรอนให้ผลของกรรมสองอย่างนั้นขาดหรือหยุดไปทีเดียว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,ครั้งที่ ๒ ๒๕๔๖ .

*หมายเหตุ พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ; พ.ธ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๙

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

หมวดที่ ๓ ว่าโดยปานทานปริยาย คือจำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล ได้แก่ ๙. ครุกรรม กรรมหนัก ให้ผลก่อน ๑๐. พหุลกรรม หรือ อาจิณกรรม กรรมที่ทำมากหรือกรรมชินให้ผลรองลงมา ๑๑. อาสันนกรรม กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย ถ้าไม่มีสองข้อก่อนก็จะให้ผลก่อนอื่น ๑๒. กตัตตากรรม หรือ กตัตตา

วาปนกรรม กรรมสักว่าทำ คือเจตนาอ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้น ให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นจะให้ผล (พ.ศ. หน้า ๕)

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี ๒ ประเภท คือ สมถกรรมฐาน คือ อุบายสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อุบายเรื่องปัญญา (พ.ศ. หน้า ๑๐)

กุศลจิรัฏฐธรรม ๔ ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน (พ.ศ. หน้า ๑๓๔) ๑. นัฏฐกเวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหามาไว้ ๒. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม ๓. ปริमितปานโกชนา คือ รู้จักประมาณในการกินการใช้ ๔. อธิปัจจสีลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน (พ.ศ. หน้า ๑๓๔)

กุศล บุญ ความดี ผลาด สิ่งที่ดี กรรมดี (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี ๑๐ อย่างได้แก่

- **กายกรรม ๓** (ทางกาย) ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต ๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ ๓. กาเมสุมิถฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติผิดในกาม
- **วจีกรรม ๔** (ทางวาจา) ได้แก่ ๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕. ปิสุณยาวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด ๖. ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- **มโนกรรม ๓** (ทางใจ) ๘. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ๙. อพยาบาท ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา ๑๐. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี ๓ อย่าง ๑. อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) ๒. โอทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) ๓. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) (พ.ศ. หน้า ๒๒)

กุศลวิตก ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม ๓ คือ ๑. เนกขัมมวิตก ความตรึกปลอดจากกาม ๒. อพยาบาทวิตก ความตรึกปลอดจากพยาบาท ๓. อวิหิงสาวิตก ความตรึกปลอดจากการเบียดเบียน (พ.ศ. หน้า ๒๒)

โกศล ๓ ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี ๓ อย่าง ๑. อายโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญและเหตุของความเจริญ ๒. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อมและเหตุของความเสื่อม ๓. อุปายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ ทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ (พ.ศ. หน้า ๒๔)

ขันธ กอง พวก หมวด หมู่ ลำตัว หมวดหนึ่ง ๆ ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นห้ากอง ได้แก่ รูปขันธ คือ กองรูป เวทนาขันธ คือ กองเวทนา สัญญาขันธ คือ กองสัญญา สังขารขันธ คือ กองสังขาร วิญญาณขันธ คือ กองวิญญาณ เรียกรวมว่า เบญจขันธ (พ.ศ. หน้า ๒๖ - ๒๗)

การวธรรม ๖ ธรรม คือ ความเคารพ การถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อหรือด้วยความหนักแน่นจริงจังมี ๖ ประการ คือ ๑. สัตถุการวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือพุทธการวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า ๒. อัมมการวตา ความเคารพในพระธรรม ๓. สังฆการวตา ความเคารพใน

พระสงฆ์ ๔. สิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา ๕. อัปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาท ๖. ปฏิสันถารการวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร (พ.ธ. หน้า ๒๒๑)

คิหิสุข (กามโกคิสุข ๔) สุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี ๔ ประการ ๑. อัตถิสุข สุขเกิดจากความมั่งคั่ง ๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ๔. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ) (พ.ธ. หน้า ๑๗๓)

ฆราวาสธรรม ๔ ธรรมสำหรับฆราวาสธรรม สำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริใจ พุดจริง ทำจริง ๒. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ๔. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตัว (พ.ธ. หน้า ๔๓)

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น ๘๙ แบ่งโดยชาติเป็น อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ และกิริยาจิต ๘ (พ.ศ. หน้า ๔๓)

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อากาหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี ๕๒ อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก ๑๓ อกุศลเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕ (พ.ศ. หน้า ๔๙)

ฉันทะ ๑. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ ๒. ความยินยอม ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมีสมาวมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธจะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะคือแสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้ (พ.ศ. หน้า ๕๒)

ฉมาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่ มี ๒ ประเภท คือ ๑. รูปฉมาน ๒. อรูปฉมาน (พ.ศ. หน้า ๖๐)

ฉมานสมบัติ การบรรลุฉมาน การเข้าฉมาน (พุทธธรรม หน้า ๙๖๔)

ครุณธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จคือ ข้อปฏิบัติที่เป็นจุดประจักษ์อันเปิดออกไปสู่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต ๖ ประการ คือ ๑. อาโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิต และกาย ๒. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม ๓. พุทธนามัตติ คือ ได้คิดเป็นแบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยม แบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน ๔. สุตตะ คือ ตั้งเรียนรู้ให้จริง เล่าเรียนคั่นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน ๕. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม ๖. อลันตา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุวัติ บทที่ ๑๕ คนสืบตระกูล ข้อ ก. หน้า ๕๕)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคำบาลีว่า “อรรถวาร” ประจักษ์แห่งประโยชน์

ตัณหา (๑) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี ๓ คือ ๑. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ ๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็นนี่ ๓. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากรพันดับสูญไปเสีย

ตัณหา (๒) อิตามารนางหนึ่งใน ๓ นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เข้าไปประโลมพระพุทเจ้าด้วยอาการต่าง ๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ (อีก ๒ นางคือ อรดีกับราคา) (พ.ศ. หน้า ๗๒)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน ๑. อนิจจตา (ความเป็นของไม่เที่ยง) ๒. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) ๓. อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) (พ.ศ. หน้า ๑๐๔)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ ๑. อธิศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง ๒. อธิจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง ๓. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๘๗)

ทศพิธราชธรรม ๑๐ ธรรม สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี ๑๐ ประการ คือ ๑. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ ๒. ศีล ประพฤติดีงาม ๓. ปริจจาคะ ความเสียสละ ๔. อาชวชะ ความซื่อตรง ๕. มัททวะ ความอ่อนโยน ๖. ตบะ ความทรงเดช เภาคีเลศตันทา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ ๗. อักโกธะความไม่กริ้วโกรธ ๘. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน ๙. ขันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ท้อถอย ๑๐. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๕๐)

ทิฐัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ๔ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชีวิตนี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น มี ๔ ประการ คือ ๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา ๓. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ๔. สมชีวิตา การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ (พ.ศ. หน้า ๙๕)

ทุกข์ ๑. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจากต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง ๒. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่ ทุกขเวทนา (พ.ศ. หน้า ๙๙)

ทุกรกิริยา กิริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใคร ๆ จะทำได้ เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลुธรรมวิเศษ ด้วยวิธีทรมานตนต่าง ๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และอดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

ทุจริต ๓ ความประพฤติไม่ดี ประพฤติชั่ว ๓ ทาง ได้แก่ ๑. กายทุจริต ประพฤติชั่วทางกาย ๒. วจีทุจริต ประพฤติชั่วทางวาจา ๓. มโนทุจริต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

เทวทูต ๔ ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต มีให้มีความประมาท ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ๓ อย่างแรกเรียกเทวทูต ส่วนสมณะเรียกรวมเป็นเทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีท่านเรียกว่านิมิต ๔ ไม่ได้เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า ๑๐๒)

ธาตุ ๔ สิ่งที่ทรงภาวะของมันอยู่เองตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย ได้แก่ ๑. ปฐวีธาตุ หมายถึง สภาวะที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่ เรียกชื่อสามัญว่า ธาตุแข็งแข็งหรือธาตุดิน ๒. อาโปธาตุ หมายถึง สภาวะที่เอิบอาบดูดซึม เรียกสามัญว่า ธาตุเหลว หรือธาตุน้ำ ๓. เตโชธาตุ หมายถึง สภาวะที่ทำให้ร้อน เรียกสามัญว่า ธาตุไฟ ๔. วาโยธาตุ หมายถึง สภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่า ธาตุลม (พ.ศ. หน้า ๑๑๓)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่มรูปร่าง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า ๑๒๐)

นियาม ๕ กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ ๑. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์) ๒. พินิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุ์กรรมเป็นต้น) ๓. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต) ๔. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ) ๕. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๑๙๔)

นิเวศ ๕ สิ่งที่ยึดมั่นไม่ให้อ่อนแอในคุณธรรม ธรรมที่ยึดมั่นไม่ให้อ่อนแอในคุณธรรม อกุศลธรรมที่ทำจิตใจให้เศร้าหมอง และทำปัญญาให้อ่อนกำลัง ๑. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการกามคุณ) ๒. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) ๓. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเชื่องซึม) ๔. อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวายกลุ่มกัณฑ์) ๕. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ธ. หน้า ๑๙๕)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๗)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่งมี ๑๐ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า ๑๓๖)

บุญกิริยาวัตถุ ๓ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี ๓ ประการ คือ ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย ๓. ภาวนามัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ธ. หน้า ๑๐๙)

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี ๓. ภาวนามัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ ๔. อปายณมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ๕. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยชวนชวย รับผิดชอบ ๖. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ๗. ปัตตานโมทนา มัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ๘. ฐัมมัสสนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ ๙. ฐัมมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ ๑๐. ทิฏฐุชกรรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ธ. หน้า ๑๑๐)

บุพนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่อริยมรรค ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้นก่อน เหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุพนิมิตแห่งมัชฌิมาปฏิปทา ได้แก่ ๑. กัลป์ยามมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร ๒. สีสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความเป็นระเบียบในชีวิตของตนและในการอยู่ร่วมในสังคม ๓. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยฉันทะ พอใจใฝ่รักในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี ๔. อัตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน ๕. ทิฏฐีสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ ยึดถือ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย ๖. อัปปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เร่งรัดการค้นคว้าให้เข้าถึงความจริงหรือในการทำชีวิตที่ดำรงให้สำเร็จ ๗. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิดพิจารณา มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้ และได้ประโยชน์ที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป (แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ ดำรง: พระธรรมปิฎก) (ป.อ. ปยุตฺโต)

เบญจธรรม ธรรม ๕ ประการ ความดี ๕ อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ ๑. เมตตากรุณา ๒. สัมมาอาชีวะ ๓. กามสังวร (สำรวมในกาม) ๔. สัจจะ ๕. สติสัมปชัญญะ (พ.ศ. หน้า ๑๔๐ - ๑๔๑)

เบญจศีล ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติดนินทา เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๑)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง อัมมจักรกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า ๑๔๗)

ปฏิจจสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๓)

ปริยัติ พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียน สิ่งที่ควรเล่าเรียน การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปธาน ๔ ความเพียร ๔ อย่าง ได้แก่ ๑. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น (ยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) ๒. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๓. ภวานापธาน คือ เพียรเจริญ หรือทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ๔. อนรุรักษापธาน คือ เพียรรักษาอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป และทำให้เพิ่มไพบูลย์ (พ.ศ. หน้า ๑๔๔)

ปัญญธรรม ๓ กิเลสเครื่องเนิ่นช้า กิเลสที่เป็นตัวการทำให้คิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิสดาร ทำให้เขาห่างออกไปจากความ เป็นจริงง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริง หรือทำให้ไม่อาจแก้ปัญหา อย่างถูกต้องตรงไปตรงมา มี ๓ อย่าง คือ ๑. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอ ประนเปรอตน ความยากได้ยากเอา) ๒. ทิณฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ ยึดถือไว้โดยมมจายหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริงอย่างอื่นเท็จทั้งนั้น เป็นต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้างเดียว ตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบ คั้นผู้อื่นที่ไม่ถ้อยอย่างตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือความคิดเห็นเป็นความจริง) ๓. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถ้อยสูง ถ้อยต่ำ ยิ่งใหญ่ เท้าเทียมหรือด้อยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่นอยากยกชู ตนให้ยิ่งใหญ่) (พ.ศ. หน้า ๑๑๑)

ปฏิเวธ เข้าใจตลอด แห่งตลอด ตรัสรู้ รู้ทะลุปรุโปร่ง ล่วงด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๕)

ปัญญา ๓ ความรอบรู้ เข้าใจ รู้ซึ่ง มี ๓ อย่าง คือ ๑. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง) ๒. จิน ตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) ๓. ภวานามยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การฝึกอบรมลง มือปฏิบัติ) (พ.ศ. หน้า ๑๑๓)

ปัญญาคุณธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแห่งปัญญา ๑. สปัริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้ทรง ๒. สัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธรรม เอาใจใส่ เล่าเรียนหาความรู้จริง ๓. โยนิโส มนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี ๔. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่น ๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียน และไตร่ตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ๆ (พ.ศ. หน้า ๑๖๒ – ๑๖๓)

ปาปณิกกรรม ๓ หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้ามี ๓ อย่าง คือ ๑. จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถ คำนวณราคา กะทุน เก่งกำไร แม่นยำ ๒. วิจฺจโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการ ของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) ๓. นิสสยสัมปโน พร้อมด้วยแหล่งทุน อาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย ๆ) (พ.ศ. หน้า ๑๑๔)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ มี ๖ คือ ๑. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาณ) ๒. โสตสัมผัส (ความกระทบทาง หู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาณ) ๓. ขานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ขานวิญญาณ) ๔. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหาวิญญาณ) ๕. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + ฝนสัมผัส + กายวิญญาณ) ๖. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ์ + มโน วิญญาณ) (พ.ศ. หน้า ๒๓๓)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้สดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า ๑๖๒)

พระพุทธรูป ๙ คุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ได้แก่ อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส ๒. สมมาสัมพุทธโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ๓. วิชชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ ๔. สุคโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี ๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง ๖. อนุตตโร บุริสทมมสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า ๗. สตถา เทวมนุสสานิ เป็นครูผู้สอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ๘. พุทโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ๙. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า ๑๕๑)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ท่านผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประชุมชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส ดูบริษัท ๔ สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกรูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า ๒๐๔)

พระรัตนตรัย รัตนะ ๓ แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า ๓ ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ ๑ พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) ๒. พระธรรม (คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) ๓. พระสงฆ์ (หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ศ. หน้า ๑๑๖)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า ๑๘๙)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้สดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอน ได้แก่ พระอรหันต์สาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุธรรมวิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี ๔ คือ

- พระโสดาบัน
- พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)
- พระอนาคามี
- พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น ๘ คือ

- พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลคู่ ๑
- พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ ๑
- พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ ๑
- พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผลคู่ ๑ (พ.ศ. หน้า ๓๘๖)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน ๔ วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะนักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พละ ๔ กำลัง พละ ๔ คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ ได้แก่ ๑. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ๒. วิริยพละ กำลังคือความเพียร ๓. อนวัชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ ๔. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖)

พละ ๕ พละ กำลัง พละ ๕ คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวกโพธิปักขิยธรรม มี ๕ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖)

พุทธกิจ ๕ พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ คือ ๑. ปุพฺพณฺเห ปิณฺทปาทณฺจ ตอนเช้าเสด็จออก บิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ ๒. สายณฺเห ธมฺมเทศนํ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ ๓. ปิโทเส ภิกฺขุโอรฺวาทํ ตอนค่ำ แสดงโอวาท แก่พระสงฆ์ ๔. อพฺพลฺลตเต เทวปณฺหนํ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวกเทวดา ๕. ปจฺจุสฺสว คเต กาเล ภพฺพาภพฺเว วิโลกนํ ตอนเช้ามีด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลกว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ (พ.ศ. หน้า ๑๘๙ - ๑๙๐)

พุทธคุณ คุณของพระพุทธเจ้า คือ ๑. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) ๒. วิสุทธิคุณ (พระคุณ คือ ความบริสุทธิ์) ๓. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี ๓ คือ ๑. กามภพ ภพของผู้ยังแสวงกามคุณ ๒. รูปภพ ภพของผู้เข้าถึงรูปฌาน ๓. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๑๙๘)

ภาวนา ๔ การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑. กายภาวนา ๒. สีลภาวนา ๓. จิตตภาวนา ๔. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า ๘๑ - ๘๒)

ภุมิ ๓๑ ๑. พื้นเพ พื้น ที่ดิน แผ่นดิน ๒. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี ๓๑ ภุมิ ได้แก่ อบายภุมิ ๔ (ภุมิที่ปราศจากความเจริญ) - นิรยะ (นรก) - ตีรจฺฉานโยนิ (กำเนิดตีสจฺฉาน) - ปิตติวิสัย (แดนเปรต) - อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภุมิ ๗ (กามาวจรภุมิที่เป็นสุคติ ภุมิที่เป็นสุคติซึ่งยังเกี่ยวข้องกับกาม) - มนุษย์ (ชาวมนุษย์) - จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช ๔ ปกครอง) - ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ ๓๓ มีท้าวสักกะเป็นใหญ่) - ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์)

- ดุสิต (แดนแห่งผู้เฝ้าด้วยสิริสมบัติของตน)
- นิมมานรติ (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการนรมิต)
- พรนิมิตตวสวัตติ (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนรมิตให้) (พ.ศ. หน้า ๓๑๖-๓๑๗)

โภคาทิยะ ๕ ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคะทรัพย์ ในการที่จะมีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือครอบครองโภคะทรัพย์ ๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข ๒. บำรุงมิตรสหายและร่วมกิจกรรมการทำงานให้เป็นสุข ๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย ๔. ทำพลี คือ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ อติพลี ต้อนรับแขก ปุพฺพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพลี บำรุงราชการ เสียภาษี เทวดาพลี สักการะบำรุงสิ่งที่เชื่อถือ ๕. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๐๒ - ๒๐๓)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล ๓๘ ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) ๓๘ ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร) (พ.ศ. หน้า ๒๑๑)

มิจฉาณิชา ๕ การค้าขายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี ๕ ประการ คือ ๑. สัตตฉาณิชา ค้าอาวุธ ๒. สัตตฉาณิชา ค้ามนุษย์ ๓. มังสฉาณิชา เลี้ยงสัตว์ไว้ขายเนื้อ ๔. มัชชฉาณิชา ค้าขายน้ำเมา ๕. วิสฉาณิชา ค้าขายยาพิษ (พ.ศ. หน้า ๒๓๓)

มรรคมืองค์ ๘ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ ๑. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๔. สัมมาภังคะ มั่นคง ทำการชอบ ๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ ๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ ๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๑๕)

มิจฉัตตะ ๑๐ ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ได้แก่ ๑. มิจฉาทิฏฐิ (เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) ๒. มิจฉาสังกัปปะ (ดำริผิด ได้แก่ ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) ๓. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วจีหุจฺจิต ๔) ๔. มิจฉาภังคะ (กระทำผิด ได้แก่ กายหุจฺจิต ๓) ๕. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีพในทางทุจริต) ๖.

มิจฉาวายามะ (พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ) ๗. มิจฉาสติ (ระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม) เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อสสา มัจฉริยะ เป็นต้น ๘. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแนในกามราคะพยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติดหมกมุ่นตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น) ๙. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุบายทำความชั่วและการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น) ๑๐. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่มีใช้วิมุตติ)

(พ.ธ. หน้า ๓๒๒)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้ มี ๔ พวก ได้แก่

๑. คนปกอลอก มีลักษณะ ๔ คือ ๑.๑ คิดเอาได้ฝ่ายเดียว ๑.๒ ยอมเสียแต่น้อยโดยหวังจะเอาให้มาก ๑.๓ ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน ๑.๔ คบเพื่อนเพราะ เห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง
๒. คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔ คือ ๒.๑ ดีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย ๒.๒ ดีแต่ อ้างสิ่งที่ยังมีดีแต่อ้างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย ๒.๓ สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ๒.๔ เมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง
๓. คนหัวประจบมีลักษณะ ๔ คือ ๓.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม ๓.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม ๓.๓ ต่อหน้าสรรเสริญ ๓.๔ ลับหลังนินทา
๔. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ ๔ คือ ๔.๑ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา ๔.๒ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน ๔.๓ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น ๔.๔ คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ธ. หน้า ๑๕๔ – ๑๕๕)

มิตรน้ำใจ ๑. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย ๒. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ ๓. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้ง แก้ไขให้ ๔. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า ๒๓๔)

รูป ๑. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน ส่วนร่างกายจำแนกเป็น ๒๘ คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ ๔ และอุปาทายรูป ๒. อารมณ์ที่รู้ได้ด้วยจักขุ สิ่งที่ปรากฏแก่ตา ข้อ ๑ ในอารมณ์ ๖ หรืออายตนะภายนอก ๓. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า ๒๕๓)

วิภวัญญู ๓ หรือไตรวิภวัญญู การเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิด หรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป (พ.ธ. หน้า ๒๖๖)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็นเวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชินไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตัวมึนตึ๋ม เป็นต้น ท่านขยายความว่า วาสนา ที่เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอพยากถุ คือ เป็นกลาง ๆ ไม่ได้ไม่ชั่วก็มี ที่เป็นกุศลกับอพยากถุนี้ไม่ต้องละ แต่ที่เป็นอกุศลซึ่งควรละนั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้เข้าถึงอบายกับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดอาการแสดงออกทางกายวาจาแปลก ๆ ต่าง ๆ ส่วนแรก พระอรหันต์ทุกองค์ละได้ แต่ส่วนหลังพระพุทธเจ้าเท่านั้นละได้ พระอรหันต์อื่นละไม่ได้ จึงมีคำกล่าวว่าพระพุทธเจ้าเท่านั้นละกิเลสทั้งหมดได้ พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมายเพี้ยนไป กลายเป็นอำนาจบุญเก่า หรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ (ไม่มีใน พ.ศ. ฉบับที่พิมพ์เป็นเล่ม แต่ค้นได้จากแผ่นซีดีรอม พ.ศ. ของสมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาฯ)

วิตก ความตรึก ตริ กายยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ การคิด ความดำริ “ไทยใช้ว่าเป็นห่วงกังวล” แบ่งออกเป็นกุศลวิตก ๓ และอกุศลวิตก ๓ (พ.ศ. หน้า ๒๗๓)

วิบัติ ๔ ความบกพร่องแห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งไม่อำนวยแก่การที่กรรมจะปรากฏผล แต่กลับเปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล พุทธสัน ๆ ว่าส่วนประกอบบกพร่อง เปิดช่องให้กรรมชั่ววิบัติมี ๔ คือ ๑. คติวิบัติ วิบัติแห่งคติ หรือคติเสีย คือเกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่เกื้อกูล ทางดำเนินชีวิต ถิ่นที่ไปไม่อำนวย ๒. อุปธิวิบัติ วิบัติแห่งร่างกาย หรือ รูปร่างเสีย เช่น ร่างกายพิการ อ่อนแอ ไม่สวยงาม กิริยาท่าทางน่าเกลียด ไม่ชวนชมตลอดจนสุขภาพที่ไม่ดี เจ็บป่วย มีโรครุม ๓. กาลวิบัติ วิบัติแห่งกาลหรือ หรือกาลเสีย คือเกิดอยู่ในยุคสมัยที่บ้านเมืองมีภัยพิบัติไม่สงบเรียบร้อย ผู้ปกครองไม่ดี สังคมเสื่อมจาก ศีลธรรม มากด้วยการเบียดเบียน ยกย่องคนชั่ว บีบคั้นคนดี ตลอดจนทำอะไรไม่ถูกกาลเวลา ไม่ถูกจังหวะ ๔. ปโยควิบัติ วิบัติแห่งการประกอบ หรือกิจการเสีย เช่น ผักไฟในกิจการหรือเรื่องราวที่ผิด ทำการไม่ตรง ตามความถนัด ความสามารถ ใช้ความเพียรไม่ถูกต้อง ทำการครึ่ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๖๐-๑๖๑)

วิปัสสนาญาณ ๙ ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ ๑. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความเกิดและดับของเบญจขันธ์ ๒. ภังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิดดับก็คำนึงเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด ๓. ภยตูปัญฐานญาณ คือ ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว ๔. อาทีนยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นโทษของสังขารทั้งหลาย ว่าเป็นโทษบกพร่องเป็นทุกข์ ๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นความหน่ายของสังขาร ไม่เพลินเพลิน ติดใจ ๖. มุญจितุกัมมตาญาณ คือ ญาณอันคำนึงด้วย ใคร่พ้นไปเสีย คือ หน่ายสังขารทั้งหลายปรารถนาที่จะพ้นไปเสีย ๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดปล่อยออกไป ๘. สังขารูปেকชาญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไม่ยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย ๙. สัจจานุโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้อริยสัจ แล้วแล้วมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า ๒๗๖ – ๒๗๗)

วิมุตติ ๕ ความหลุดพ้น ภาวะไร้กิเลส และไม่มีทุกข์ มี ๕ ประการ คือ ๑. วิกัมภณวิมุตติ ดับโดยข่มไว้ คือ ดับกิเลส ๒. ตัทธกวิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม ๓. สมุจเฉทวิมุตติ ดับด้วยตัดขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด ๔. ปฏิปัสสทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัยโลกุตตรมรรคดับกิเลส ๕. นิสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาดเสร็จสิ้น (พ.ศ. หน้า ๑๙๔)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มีให้ละเมิดศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี ๒ อย่างได้แก่ ๑. หิริ ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว ๒. โอตตปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า ๒๖๐)

ฤาษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่ นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท (พ.ศ. หน้า ๒๕๖)

สติปัฏฐาน ๔ ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสิ่งนั้น ๆ มัน

เป็นของมันเอง มี ๔ ประการ คือ

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา) ทำจนจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ ๑ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ ๑) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำเคลื่อนไหวทุก

อย่าง ๑) ปฏิกุมนสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ ๑) ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็นร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ

๒. เวทนานุปัสสาสติปฏิฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็นั่น ทั้งที่เป็นสามิสและเป็นนิรามิสตามที่ไปอยู่ขณะนั้น ๆ

๓. จิตตานุปัสสนาสติปฏิฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ

๔. อัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิรวรรณ ๕ ชั้น ๕ อายตนะ ๑๒ โพชนงค์ ๗ อริยสัจ ๔ ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ (พ.ธ. หน้า ๑๖๕)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ หมายถึง ผู้ระดับบัพ ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบัพ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอริยบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๙๙)

สมบัติ ๔ คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมส่งอำนวยโอกาสให้กรรมดีปรากฏผล และไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี ๔ อย่าง คือ ๑. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติ ถึงพร้อมด้วยคติ หรือคติให้ คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนในระยะสั้นคือ ดำเนินชีวิตหรือไปในถิ่นที่อำนวย ๒. อุปธิสมบัติ สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วยร่างกาย คือมีรูปร่างสวย ร่างกายสง่างาม หน้าตาทำทางดี น่ารัก น่านิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง ๓. กาลสมบัติ สมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาล หรือกาลให้ คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลานั้น คือ ทำอะไรถูกกาลเวลา ถูกจังหวะ ๔. ปโยคสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ หรือกิจการให้ เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาคือต้องการ ทำกิจตรงกับ ความถนัดความสามารถของตน ทำการถึงขนาดถูกหลักครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ใช่ทำครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือเหยาเยาะเหยาเยะ หรือไม่ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ธ. หน้า ๑๖๑ - ๑๖๒)

สมาบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเข้าถึง; สมาบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมาบัติ ผลสมาบัติ อนุปปพวิหารสมาบัติ (พ.ศ. หน้า ๓๐๓)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จำการที่ทำและ คำพูดแม่นยำได้ (พ.ศ. หน้า ๓๒๗)

สังฆคุณ ๙ คุณของพระสงฆ์ ๑. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี ๒. เป็นผู้ปฏิบัติตรง ๓. เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง ๔. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร ๕. เป็นผู้ควรแก่การคำนับ คือ ควรกับของที่เขานำมาถวาย ๖. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ ๗. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ ๘. เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ ๙. เป็นนาคบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแพร่วิทยาธรรมที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ธ. หน้า ๒๖๕-๒๖๖)

สังเวชนียสถาน สถานที่ที่ตั่งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี ๔ คือ ๑. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummidei) ๒. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ คุ้งโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh – Gaya) ๓. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ ๔. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่ศาลาโนทยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า ๓๑๗)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย ๔ คือ ผ้านุ่งห่ม อาหารที่นอนที่นั่ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของของตน การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สันโดษ ๓ ๑. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ คือ ได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตน ก็พอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ได้เดือดร้อนเพราะของที่ไม่ได้ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่นไม่ริษยาเขา ๒. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง คือ พอใจเพียงแค่ว่าพอแก่กำลังร่างกาย สุขภาพ และขอบเขตการใช้สอยของตน ของที่เกินกำลังก็ไม่ห่วงหาเสียดายไม่เก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝันใช้ให้เป็นโทษแก่ตน ๓. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ พอใจตามที่สมควร คือ พอใจตามที่สมควรแก่ภาวะฐานะแนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุพอใจแต่อย่างอันเหมาะสมกับสมณภาวะ หรือได้ของใช้ที่ไม่เหมาะสมกับตนแต่จะมีประโยชน์แก่อื่นก็นำไปมอบให้แก่เขา เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สัทธรรม ๓ ธรรมอันดี ธรรมที่แท้ ธรรมของสัตบุรุษ หลักหรือแก่นศาสนา มี ๓ ประการ ได้แก่

๑. ปรียัติสัทธรรม (สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์)
๒. ปฏิบัติสัทธรรม (สัทธรรมคือสิ่งพึงปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา)
๓. ปุณฺณสัทธรรม (สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึง หรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๕))

สัปปุริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี ๑. ฉัมมัญญุตาคือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ๒. อตฺถัญญุตาคือ ความรู้จักผล คือรู้ความมุ่งหมาย ๓. อตฺตัญญุตาคือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ๔. มัตตัญญุตาคือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕. กาลัญญุตาคือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ๖. ปริสฺสัญญุตาคือ ความรู้จักบริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม ๗. ปุคฺคลัญญุตาคือ ปุคฺคลปโรปรัญญุตาคือ ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตระหนักรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนี้ได้ มักมากู้กับสติ (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน เรียกอีกอย่างว่า “สาราณียธรรม” ๑. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒. เมตตาวจีกรรม มีเมตตาวจีกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๓. เมตตามโนกรรม มีเมตตามโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๔. สาธารณโกศ แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาไม่หวง แหวน ใช้ผู้เดียว ๕. สีสสามัญญุตามีความประพฤติร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา ๖. ภิภูมิจีสสามัญญุตามีความเห็นชอบดีงาม เช่นเดียวกับหมู่คณะ (พ.ศ. หน้า ๒๓๓-๒๓๕)

สุข ๒ ความสบาย ความสำราญ มี ๒ อย่าง ได้แก่ ๑. กายิกสุข สุขทางกาย ๒. เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี ๒ คือ ๑. สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยกามคุณ ๒. นิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ (พ.ศ. หน้า ๓๔๓)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า ๒๙๐)

ศรัทธา ๔ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ๔ ประการคือ ๑. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่ว ความดี มีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนาคตโชค เป็นต้น ๒. วิปากสัทธา (เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่สำเร็จต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี และผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว ๓. กัมมัสสกตาสัทธา (ความเชื่อที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ

จะต้องรับผิดชอบส่วยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ๔. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๙ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้ (พ.ธ. หน้า ๑๖๔)

สังเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า ๒๒๘)

สังคหัตถ์ ๔ เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี ๔ อย่างคือ ๑. ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิมนนบถือ ๓. อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ ๔. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๑๐)

สัมมัตตะ ความเป็นถูก ภาวะที่ถูก มี ๑๐ อย่าง ๘ ข้อต้น ตรงกับองค์มรรคทั้ง ๘ ข้อ เพิ่ม ๒ ข้อท้าย คือ ๙. สัมมาญาณ รู้ชอบได้แก่ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณ ๑๐. สัมมาวิมุตติ พ้นชอบได้แก่ อรหัตตผล วิมุตติ; เรียกอีกอย่าง อเสชธรรม ๑๐ (พ.ศ. หน้า ๓๒๙)

สุจริต ๓ ความประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม มี ๓ คือ ๑. กายสุจริต ประพฤติชอบทางกาย ๒. วจีสุจริต ประพฤติชอบทางวาจา ๓. มโนสุจริต ประพฤติชอบทางใจ (พ.ศ. หน้า ๓๔๕)

หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว (พ.ศ. หน้า ๓๕๕)

อกุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งอกุศลกรรม ทางความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ ๑. ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลง ๒. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขามาได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์ ๓. กาเมสุมิฉฉาจาร ความประพฤติผิดทางกาม ๔. มุสาวาท การพูดเท็จ ๕. ปิสุณวาจา วาจา ส่อเสียด ๖. ผรุสวาจา วาจาหยาบ ๗. สัมผัปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ ๘. อภิฆาต พังเล็งอยากได้ของเขา ๙. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น ๑๐. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม (พ.ธ. หน้า ๒๗๙, ๓๐๙)

อกุศลมูล ๓ รากเหง้าของอกุศล ต้นตอของความชั่ว มี ๓ คือ ๑. โลภะ (ความอยากได้) ๒. โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) ๓. โมหะ (ความหลง) ๘ (พ.ธ. หน้า ๘๙)

อคติ ๔ ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง มี ๔ อย่างคือ ๑. ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ๒. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ๓. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา) ๔. ภัยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พ.ธ. หน้า ๑๗๔)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า ๓๖๖)

อบายมุข ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อหยับแห่งโรคทรัพย์ ทางแห่งความพินาศ (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๔ ๑. อิตถิธุตตะ (เป็นนักแสดงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง) ๒. สุราธุตตะ (เป็นนักแสดงสุรา นักดื่ม) ๓. อักขธุตตะ (เป็นนักการพนัน) ๔. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๖ ๑. ติดสุราและของมีนเมา ๑.๑ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ ๑.๒ ก่อการทะเลาะวิวาท ๑.๓ เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๑.๔ เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง ๑.๕ ทำให้ไม่รู้อาย ๑.๖ ทอนกำลังปัญญา ๒. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ ๖ อย่างคือ ๒.๑ ชื่อว่าไม่รักษาดน ๒.๒ ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ๒.๓ ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ๒.๔ เป็นที่ระแวงสงสัย ๒.๕ เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ ๒.๖ เป็นที่มาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก ๓. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการงานเสื่อมเสียเพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ ๓.๑ ราที่เหนไปที่นั่น ๓.๒ - ๓.๓ ขบรื่อง ดนตรี เสภา เพลงเถิดเทิงที่เหนไปที่นั่น ๔. ติดการพนัน มีโทษ ๖ คือ ๔.๑ เมื่อชนะยอมก่อเวร ๔.๒ เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไป ๔.๓ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ ๔.๔ เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถ้อยคำ ๔.๕ เป็นที่หมิ่น

ประมาณของเพื่อนฝูง ๔.๖ ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้ ๕. คบคนชั่วมีโทษโดยนำไปให้กลายเป็นคนชั่วอย่างที่ดินคบทั้ง ๖ ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น ๕.๑ นักการพนัน ๕.๒ นักเลงหญิง ๕.๓ นักเลงเหล้า ๕.๔ นักลวงของปลอม ๕.๕ นักหลอกลวง ๕.๖ นักเลงหัวไม้ ๖. เกียรติฐานการงาน มีโทษโดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผิดเพี้ยน ไม่ทำการงานโภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง ๖ กรณีว่า ๖.๑ - ๖.๖ หวาน นึก ร้อนนึก เย็นไปแล้ว ยังเข้านึก หิวนึก อิ่มนึก แล้วไม่ทำการงาน (พ.ธ. หน้า ๑๗๖ - ๑๗๘)

อภิธานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ ประการ ได้แก่ ๑. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมที่พึงทำ ๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ๔. ทานเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ ควรเคารพนับถือท่านเหล่านั้น ๕. บรรดาภคสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่า ชื่นใจ ๖. เคารพสักการบูชา เจดีย์หรืออนุสาวรีย์ประจำชาติ ๗. จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกันอันชอบ ธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (รวมถึงพระภิกษุ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบด้วย) (พ.ธ. หน้า ๒๔๖ - ๒๔๗)

อธิปไตย ๓ ความเป็นใหญ่ มี ๓ อย่าง คือ ๑. อัตตอธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนเป็นประมาณ ๒. โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนียมของโลกเป็นประมาณ ๓. ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พ.ธ. หน้า ๑๒๗-๑๒๘)

อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี ๔ คือ ๑. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

๒. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา) กำจัดอวิชชา สรรกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน)

๓. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สรรกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน)

๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมืองค์ ๘ นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๘๑)

อริยอัฏฐังคิกมรรค ทางสายกลาง มรรคมืองค์ ๘ (ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๖๕)

อัญญาณเบกขา เป็นอุเบกขาฝ่ายวิบัติ หมายถึง ความไม่รู้เรื่อง เผลอไม่รู้เรื่อง เผลอโง่ เผลอเมย (พ.ธ. หน้า ๑๒๖)

อตฺตา ตัวตน อาตมัน ปุณฺชนย้อมยิตมํนมองเห็นขันธ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเป็นอตฺตา หรือยึดถือว่ามีอตฺตา เนื่องด้วยขันธ (พ.ศ. หน้า ๓๙๘)

อตฺถะ เรื่องราว ความหมาย ความมุ่งหมาย ประโยชน์ มี ๒ ระดับ คือ ๑. ทิฏฐิธัมมิกตถะ ประโยชน์ในชีวิตนี้หรือประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นที่มุ่งหมายกันในโลกลนี้ ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ รวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านั้นมาโดยทางที่ชอบธรรม ๒. สัมปรายิกตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์ที่ล้าลึกกว่าที่จะมองเห็นกันเฉพาะหน้า เป็นจุดหมายขั้นสูงขึ้นไป เป็นหลักประกันชีวิตเมื่อละจากโลกลนี้ไป ๓. ปรมตถะ ประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิตเป็นจุดหมายสูงสุดหรือที่หมายขั้นสุดท้าย คือ พระนิพพาน อีกประการหนึ่ง หมายถึง ๑. อตตตถะ ประโยชน์ตน ๒. ปรัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น ๓. อุภยตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (พ.ธ. หน้า ๑๓๑ - ๑๓๒)

อายตนะ ที่ต่อ เครื่องติดต่อ แตนต่อความรู้ เครื่องรู้ และสิ่งที่ถูกรู้ เช่น ตาเป็นเครื่องรู้ รูปเป็น สิ่งที่รู้ หูเป็น เครื่องรู้ เสียงเป็นสิ่งที่รู้ เป็นต้น จัดเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. อายตนะภายใน ๖ อายตนะภายนอก ๖

๒. อายตนะภายนอก หมายถึง เครื่องต่อภายนอก สิ่งที่ถูกรู้ มี ๖ คือ ๒.๑ รูป คือ รูป ๒.๒ สัททนะ คือ เสียง ๒.๓ คันธะ คือ กลิ่น ๒.๔ รส คือ รส ๒.๕ โผฏฐัพพะ คือ สิ่งต้องกาย ๒.๖ ธัมมะ หมายถึง ธรรมารมย์ คือ อารมณ์ที่เกิดกับใจ หรือสิ่งที่ใจรู้ อารมณ์ ๖ ก็เรียก (พ.ศ. หน้า ๔๑๑)

อายตนะภายใน เครื่องต่อภายใน เครื่องรับรู้ มี ๖ คือ ๑. จักขุ คือ ตา ๒. โสตะ คือ หู ๓. ชานะ คือ จมูก ๔. ชิวหา คือ ลิ้น ๕. กาย คือ กาย ๖. มโน คือ อินทรีย์ ๖ ก็เรียก (พ.ศ. หน้า ๔๑๑)

อริยวัฑฒิ ๕ ความเจริญอย่างประเสริฐ หลักความเจริญของอารยชน มี ๕ คือ ๑. ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ในพระรัตนตรัย ในหลักแห่งความจริง ความดีอันมีเหตุผล ๒. ศีล ความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริต ๓. สุตะ การเล่าเรียน สดับฟัง ศึกษาหาความรู้ ๔. จาคะ การเผื่อแผ่เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ ช่วยเหลือ ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบ เอาแต่ตัว ๕. ปัญญา ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง (พ.ศ. หน้า ๒๑๓)

อิทธิบาท ๔ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ ๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใ้ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอแล้วปรารถนาจะทำ ให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

๓. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝัไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อสงสัยหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์วิธีแก้ไขปรับปรุง ตัวอย่างเช่น ผู้ทำงานทั่ว ๆ ไปอาจจำสั้น ๆ ว่า รักษาน สู้งาน ใส่ใจงาน และทำงานด้วยปัญญา เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๘๖-๑๘๗)

อุบาสกธรรม ๗ ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก ๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยือนพบปะพระภิกษุ ๒. ไม่ละเลย การฟังธรรม ๓. ศึกษาในอริยศีล ๔. มีความเลื่อมใสอย่างมากในพระภิกษุทุกระดับ ๕. ไม่ฟังธรรม ด้วยตั้งใจจะคอยฟังโทษติเตียน ๖. ไม่แสวงหาบุญนอกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ๗. กระทำการ สนับสนุน คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ศ. หน้า ๒๑๙ – ๒๒๐)

อุบาสกธรรม ๕ สมบัติของอุบาสก ๕ คือ ๑. มีศรัทธา ๒. มีศีลบริสุทธิ์ ๓. ไม่ถือมงคลต้นข้าว เชื่อกรรม ไม่ เชื่อมงคลคือม่งหวังผลจากการกระทำ และการงานมิใช่จากโชคกลาง และสิ่งที่ตื่นกันว่าหลังศักดิ์สิทธิ์ ๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา ๕. ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ศ. หน้า ๓๐๐)

อุบาสกธรรม ๗ ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก มี ๗ ประการ ได้แก่ ๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยือนพบปะพระภิกษุ ๒. ไม่ละเลยการฟังธรรม ๓. ศึกษาในอริยศีล คือ ฝึกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป ๔. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุ ทั้งหลายทั้งที่เป็นเถระ นวกะ และปุณกลาง ๕. ฟังธรรมด้วยความตั้งใจ มิใช่ มาจับผิด ๖. ไม่แสวงหา ทักขิณภายนอก หลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา ๗. กระทำความ สนับสนุนในพระพุทธศาสนา คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจกรรม (ธรรมบุญชีวิต, หน้า ๗๐ – ๗๐)

อุเบกขา มี ๒ ความหมายคือ ๑. ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้ไมยินดียิน ร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม หรือตาม

ควรแก่เหตุ นั้น ๒. ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ เรียกเต็มว่าอุเบกขาเวทนา (อุทกขมสุข) (พ.ศ. หน้า ๔๒๖ – ๔๒๗)

อุปาทาน ๔ ความยึดมั่น ความถ้อยมั่นด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง

๑. กามอุปาทาน ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่าใคร่ น่าพอใจ
๒. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือ ความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่าง ๆ
๓. สัมผัสอุปาทาน ความยึดมั่นในสัมผัสและพรต คือ หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบวิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิ พิธีต่าง ๆ กัน ไปอย่างงมงายหรือโดยนิยมนำหลัง ว่าศักดิ์สิทธิ์ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล
๔. อัตตวาทุอุปาทาน ความยึดมั่นในวาตะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญหมายอยู่ในภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะมี จะเป็น จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่สัมพันธ์กันล้วน ๆ (พ.ธ. หน้า ๑๘๗)

อุปนิสัย ๔ ธรรมที่พึงพิง หรือธรรมช่วยอุดหนุน

๑. สงขาเยกัม ปฏิสเสวติ พิจารณาแล้วจึงใช้สอยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช เป็นต้น ที่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องและมีประโยชน์
๒. สงขาเยกัม อธิวาเสติ พิจารณาแล้วอดกลั้นได้แก่ อนิฏฐารมณ์ ต่าง ๆ มีหนาวร้อน และทุกข์เวทนา เป็นต้น
๓. สงขาเยกัม ปริวชเชติ พิจารณาสิ่งที่เป็นโทษ ก่ออันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจแล้วหลีกเลี่ยง
๔. สงขาเยกัม ปฏิวินเทติ พิจารณาสิ่งที่เป็นโทษ ก่ออันตรายเกิดขึ้นแล้ว เช่น อกุศลวิตกมีกามวิตก พยาบาทวิตก และวิหิงสชาติก และความชั่วร้ายทั้งหลายแล้วพิจารณาแก้ไข บำบัดหรือขจัดให้สิ้นไป (พ.ธ. หน้า ๑๗๙)

โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว (พ.ศ. หน้า ๔๓๙)

โอวาท คำกล่าวสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของพระพุทธเจ้า ๓ คือ

๑. เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ (ไม่ทำชั่วทั้งปวง)
๒. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี)
๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง โสภ โกรธ หลง เป็นต้น (ทำจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์) (พ.ศ. หน้า ๔๔๐)

สังคมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม (virtue) และจริยธรรม (moral or morality or ethics) **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดี **จริยธรรม** มีความหมายเช่นเดียวกับ **ศีลธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติความประพฤติ หรือหน้าที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงามความดี ที่ประพฤติปฏิบัติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือคุณธรรมตามกรอบจริยธรรม ส่วน **ศีลธรรม และจริยธรรม** มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่เน้นสภาพ ลักษณะ หรือคุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ส่วนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายนัยเดียวกันและมักใช้คำสองคำดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือมีความหมายเน้นทั้งสภาพลักษณะหรือคุณสมบัติและความประพฤติอันดีงามเป็นที่ยอมรับของสังคม (โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า ๑๑-๑๒)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในส่วนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

ค่านิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งที่ตอบสนองความต้องการได้เป็นสิ่งที่มีความค่า คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่าเปลี่ยนไปได้ตามเวลา และคุณค่ามักเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ข้อตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางที่เรียกปทัสถาน สามารถใช้บรรทัดฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ ซึ่งแยกออกเป็น

๑. วิถีประชา (folkways) ได้แก่ แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันซึ่งสังคมยอมรับและได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดแน่นอนตายตัว

๒. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลวนลามสตรีในชนบท ต้องลงโทษด้วยการเสียผี

๓. กฎหมาย(law)เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติและกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ข้อเรียกร้องของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

ประเพณี เป็นความประพฤติของคนหมู่หนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบกันมานาน

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่เกิดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใด จุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสม่ำเสมอกิจกรรมที่เป็นประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights sinv UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ ๒๑๗ A (III) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๙๑ โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน

วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติโลก ความสำคัญ และผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเสียเปล่าหรือความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิภาพ ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ หรือ ความสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่าสิ่งของที่สามารซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้ เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ = ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่ว ๆ ไป

มรรยาท พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัดจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่าง ๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนดูเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำได้ด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชนานแก่มุ้านาสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิตดาลัย ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการแสดงออก
ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นสินค้า ต่าง ๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี ๒ ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright)

๑. **ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่ง ภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

๒. **ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม

งานภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยังรวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเราอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคนจะถูกนำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การรวมชาติ/รับใช้การเมือง
- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ (bias)

หลักฐานประเภท ต่าง ๆ จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบ่งประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัยประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรแบบหนึ่ง หรือหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม) อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยหรือเกิดโดยผู้รู้เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ก็ต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกก่อนด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือกบันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

อคติ คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เป็นนักประวัติศาสตร์จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้

ความเป็นกลาง คือการมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของหลักฐานแต่ละประเภทเข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เขียน ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ (นั่นคือ เข้าใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)

ความจริงแท้ (real truth) คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนนิรันดร์ เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นั่นคือ ภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติและทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษาผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่าง ๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาลักษณะทางประวัติศาสตร์ สามารถเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึงความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

หนึ่ง การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

สอง การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

สาม การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

สี่ การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช้
 ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำ
 ตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

ห้า การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง
 น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม มนุษย์ในบริบทของเวลาและ
 สถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม
 วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคม
 มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคมนั้น ๆ ได้เปลี่ยนแปลง
 หรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้าน
 ภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการสร้างสรรควัฒนธรรม และผลกระทบ
 ของการสร้างสรรคของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของ
 เวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณนาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทาง
 พื้นที่ เป็นความรู้ที่วาดด้วยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพ ของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็นและ
 วิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะ
 ของธรณีสัณฐานวิทยาภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์
 สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์ พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ได้ใช้
 สำหรับการศึกษาพิจารณา คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์
 (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึงความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่
 หนึ่งๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง
 ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามขีดเส้นสมมุติ แบ่งภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ ดู
 สัมพันธภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร

ภูมิศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ

ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ จะเป็น**ภูมิศาสตร์กายภาพ** (Physical Geography)

ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การ
 อพยพจะเป็น**ภูมิศาสตร์มนุษย์** (Human Geography)

ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะ
 เป็น**ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม** (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น
 ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพ
 ลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ราบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤกษ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป่าดิบ ป่า
 เต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณีชนิดต่าง ๆ เช่น ภูเขา
 แบบทบตัว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

ภูมิปฐพี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบต่าง ๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ

ภูมิอุทก คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบแหล่งน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน น้ำบาดาล ฯลฯ

ภูมิดาราศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนที่โคจรของ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ขั้วขึ้น-ขั้วแรม สุริยุปราคา ตะวันอ้อมเหนือ ตะวันอ้อมใต้ ฯลฯ

ภัยพิบัติ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำของมนุษย์ จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่น ดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ

แหล่งภูมิศาสตร์ หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

เทคนิคทางภูมิศาสตร์ หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ภาพถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายจากดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้

มิติทางพื้นที่ หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูง ตามขอบเขตที่กำหนด หรือสมมุติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา

การศึกษารูปแบบทางพื้นที่ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของ สังคมมนุษย์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยเส้นที่เรสมมุติขึ้น อาศัยหน่วยต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานในการศึกษา แสวงหาข้อมูล

ภูมิศาสตร์กายภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพลภูมิ (พืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ) รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

สิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบ ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ซึ่งสามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงานและมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ

อนุรักษ์ การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย

ภูมิศาสตร์มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจลักษณะโลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์และ

วัฒนธรรมของมนุษย์กรอบพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์ หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อมูลที่ได้มา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรืออวกาศ(Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ตามระยะทางที่ (Spatial study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็นเขตบริเวณสถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เส้นสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะทำเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพของมนุษย์บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่างสังคมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area difference)

มิติสัมพันธ์เชิงทำเลที่ตั้ง หมายถึง การศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสังคมมนุษย์ในแต่ละสถานที่ ในฐานะที่ความแตกต่างและเหมือนกันนั้นอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างและความเหมือนกันในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และการศึกษาภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ปัจจัย ตลอดจนแบบรูปการกระจายของมนุษย์บนพื้นโลก และการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก เหตุไรมนุษย์จึงใช้ประโยชน์จากพื้นโลก แตกต่างกันในสถานที่ต่างกัน และในเวลาที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างไร

ภาวะประชากร รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ 3 ด้าน คือขนาดประชากร การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร

ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัวกันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

องค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวนประชากร องค์ประกอบของประชากรเป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส

การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

เทคนิควิธีสอนของพระพุทธเจ้า

๑. การทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

ทำของยากให้ง่าย ธรรมะเป็นเรื่องนามธรรมที่มีเนื้อหาลึกซึ้ง ยากที่จะเข้าใจ ยิ่งเป็นธรรมะระดับสูงสุดก็ยิ่งลึกล้ำคัมภีรภาพยิ่งขึ้น.....ความสำเร็จแห่งภารกิจการศึกษาสอนประชาชนส่วนหนึ่ง เพราะพระองค์ทรงใช้เทคนิควิธีการทำของยากให้ง่าย เช่น

๑.๑ การใช้อุปมาอุปไมย วิธีนี้เป็นวิธีทรงใช้บ่อยที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพและเข้าใจง่าย โดยไม่ต้องเสียเวลาอธิบายความให้ยืดเยื้อ

๑.๒ ยกนิทานประกอบ เป็นเทคนิคหรือกลวิธีหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อย

๑.๓ ใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน เทคนิควิธีสอนด้วยการกระทำของยากให้ง่าย หรือทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมนอกจากใช้อุปมาอุปไมยและเล่านิทานประกอบแล้ว ยังมีอีกวิธีหนึ่งอันเป็นวิธีที่พระพุทธองค์ทรงใช้มากพอๆ กับสองวิธีข้างต้น คือ การใช้สื่ออุปกรณ์หรือใช้สื่อการสอน

๒. ทำตนเป็นตัวอย่าง

ในแง่ของการสอนอาจแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๒.๑ ทำให้ดู หรือสาธิตให้ดู

๒.๒ ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง

๓. ใช้ถ้อยคำเหมาะสม

การสอนที่จะประสบความสำเร็จ ผู้สอนจะต้องรู้จักใช้คำ ต้องให้ผู้ฟังรู้สึกได้ว่า ผู้พูดพูดด้วยเมตตาจิต มิใช่พูดด้วยความมุ่งร้าย

๔. เลือกสอนเป็นรายบุคคล

ผู้สอนต้องรู้ว่าคนฟังนั้นต่างภูมิหลังต่างความสนใจ ต่างระดับสติปัญญาการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นการเลือกสอนเป็นรายบุคคลจะช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ถ้าทำได้ก็ควรใช้วิธีนี้ แม้จะสอนเป็นกลุ่มก็ต้องเอาใจใส่นักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคลให้ได้

๕. รู้จักจังหวะและโอกาส

ดูความพร้อมของผู้เรียน รู้จักคอยจังหวะอันเหมาะสม ถ้าผู้เรียนไม่พร้อมก็เหนี่ยวเปล่า

๖. ยึดหยุ่นในการใช้เทคนิควิธี

เทคนิควิธีบางอย่างใช้ได้ผลในวันนี้ ต่อไปวันข้างหน้าอาจใช้ไม่ได้ก็ได้ จึงควรยึดหยุ่นวิธีการ

๗. การเสริมแรง

มีคำพุทธสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่า “ ทรงชมคนที่ควรชม ตำหนิคนที่ควรตำหนิ ” การชมเป็นการยอมรับความสามารถหรือให้กำลังใจให้ทำอย่างนั้นยิ่งขึ้นไป การตำหนิเป็นการตักเตือนมิให้ประพฤติดุเช่นนั้นอีกต่อไป

หลักสำคัญที่ครูผู้สอนควรทราบ

หลักสำคัญคือหลักการใหญ่ๆ ของการสอนไม่ว่าจะสอนเรื่องอะไรก็มีอยู่ ๓ หลัก คือ

๑. หลักเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน
๒. หลักเกี่ยวกับตัวผู้เรียน
๓. หลักเกี่ยวกับตัวการสอน

ก. เกี่ยวกับเนื้อหา

คนจะสอนคนอื่นต้องรู้ว่าเขาเรื่องอะไรมาสอนเขาเสียก่อน ไม่ใช่คิดแต่วิธีการสอนว่าจะสอนอย่างไร ต้องคิดก่อนว่า จะเอาอะไรไปสอนเขา พระพุทธเจ้าแนะนำว่าผู้สอนต้องคำนึงเสมอว่า ต้องสอนสิ่งที่รู้เห็นหรือเข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก

๑. สอนเนื้อหาที่ลุ่มลึกลงไปตามลำดับ
๒. สอนด้วยของจริง
๓. สอนตรงตามเนื้อหา
๔. สอนมีเหตุผล
๕. สอนเท่าที่จำเป็นจะต้องรู้
๖. สอนสิ่งที่มีความหมายและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

ข. เกี่ยวกับตัวผู้เรียน

๑. พุทธองค์จะทรงสอนใคร ทรงดูบุคคลผู้รับการสอนหรือผู้เรียนก่อนว่าบุคคลนั้นๆ เป็นคนประเภทใด มีพื้นความรู้ ความเข้าใจหรือความพร้อมแค่ไหนและควรจะสอนอะไร แค่นั้น

๒. นอกจากดูความแตกต่างของผู้เรียนแล้ว ยังต้องดูความพร้อมของผู้เรียนด้วย
๓. สอนให้ผู้เรียนทำด้วยตนเอง
๔. ผู้เรียนจะต้องมีบทบาทพร้อมด้วย
๕. ครูต้องเอาใจใส่ผู้เรียนที่มีปัญหาเป็นพิเศษ

ค. เกี่ยวกับตัวการสอน

๑. สร้างความสนใจในการสอนคนนั้น (การนำเข้าสู่บทเรียน)
 ๒. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ปลอดภัย
 ๓. มุ่งสอนเนื้อหา มุ่งให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจและเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี
 ๔. ตั้งใจสอน สอนโดยเคารพ ถือว่างานสอนเป็นงานสำคัญ
 ๕. ใช้ภาษาเหมาะสม ผู้สอนคนอื่นควรมีความสามารถในการสื่อสาร ใช้คำพูดที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

หลักการสอนแนวพุทธวิธี

พระพุทธเจ้านั้นทรงเป็นพระบรมครู ยอดครูของผู้สอน พระองค์ทรงมีหลักการในการสอนมากมายหลายหลักการ เรียกว่า “หลัก ๔ ส” คือ

๑. สันติสนา อธิบายในเห็นชัดแจ้ง เหมือนจูงมือให้มาดูด้วยตา
๒. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงเห็นจังตาม ขวนให้คล้อยตาม จนยอมรับเอาไปปฏิบัติ
๓. สมุตเตสนา เราใจเกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่มีมา
๔. สัมปหังสนา มีวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้ฟังรำเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง

สรุปหลักการทั่วไปของการสอน คือ แจ่มแจ้ง-งูใจ-หาญกล้า-ร่าเริง

หลักการสอนพุทธวิธีแบบสนทนา (สากัจฉา หรือธรรมสากัจฉา)

เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยที่สุด พระองค์ชอบใช้วิธีนี้อาจเป็นด้วยว่าผู้ฟังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทำให้การเรียนการสอนสนุกไม่รู้สีกว่าตนกำลัง “เรียน” หรือกำลัง “ถูกสอน” แต่จะรู้สีกว่าตนกำลังสนทนาปราศรัยกับพระพุทธรองค์อย่างสนุกสนาน

หลักการสอนพุทธวิธีแบบตอบปัญหา (ปุจฉา-วิสัชนา)

ผู้ถามปัญหาอาจถามด้วยจุดประสงค์หลายอย่าง เช่น

๑. บางคนถามเพื่อต้องการคำตอบในเรื่องที่สงสัยมานาน
๒. บางคนถามเพื่อลองภูมิว่าคนตอบรู้หรือไม่
๓. บางคนถามเพื่อชมหรือปราบให้ผู้ตอบอับอาย
๔. บางคนถามเพื่อเทียบเคียงกับความเชื่อหรือคำสอนในลัทธิศาสนาของตน

พระพุทธองค์ตรัสรู้ว่าการตอบปัญหาใดๆ ต้องดูลักษณะของปัญหาและเลือกวิธีตอบให้ถูกต้องเหมาะสมพระองค์จำแนกประเภทของปัญหาไว้ ๔ ประการ คือ

๑. ปัญหาบางอย่างต้องตอบตรงไปตรงมา
๒. ปัญหาบางอย่างต้องย้อนถามก่อนจึงตอบ
๓. ปัญหาบางอย่างต้องแยกความตอบ
๔. ปัญหาบางอย่างต้องตัดบทไปเลยไม่ตอบ

วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญห

เป็นการคิดแบบแก้ปัญหเรียกว่า “วิธีแห่งความดับทุกข์” จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่งเป็นวิธีคิดตามเหตุและผลหรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ จัดเป็น ๒ คู่ คือ

คู่ที่ ๑	ทุกข์เป็นผล	เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบ ซึ่งไม่ต้องการ
	สมุทัยเป็นเหตุ	เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่จะต้องกำจัดหรือแก้ไข จึงจะพ้นจากปัญหาได้
คู่ที่ ๒	นิโรธเป็นผล	เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง
	มรรคเป็นเหตุ	เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมาย
- คือภาวะสิ้นปัญหอันได้แก่ความดับทุกข์

กระบวนการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบพุทธวิธี ๙ อย่าง

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบอุปมา-อุปไมย (การเปรียบเทียบ)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมให้ผู้เรียนเห็นชัดเจน ครูผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วม
- ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นามธรรมกับรูปธรรม

ขั้นฝึก

- ยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม
- ผู้เรียนแต่ละรูปหรือแต่ละกลุ่มร่วมอภิปรายหรือนำเสนอสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือรูปธรรม
- หาข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นนามธรรม-รูปธรรม

ขั้นประยุกต์

- ค้นคว้าสิ่งที่เป็นนามธรรมกับรูปธรรมในเนื้อหาอื่น ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาที่กำหนดให้

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบปจฺฉา-วิสังขนา (การถาม-ตอบ)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- การทำหน้าที่เป็นผู้ถาม-ตอบที่ถูกต้องเหมาะสมแก่กาลเทศะ
- วิธีถาม-ตอบ (ตอบทันทีเมื่อมีผู้ถาม, ตอบแบบมีเงื่อนไข, ย้อนถามผู้ถามก่อนแล้วจึงตอบ, นั่งเสียไม่ตอบ เป็นต้น)

ขั้นฝึก

- ตัวอย่างการถาม-ตอบ
- ถาม-ตอบแบบคนต่อคน, ถาม-ตอบแบบกลุ่มต่อกลุ่ม, ถาม-ตอบแบบกลุ่มต่อคน เป็นต้น
- หาข้อสรุปเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการถาม-ตอบ

ขั้นประยุกต์

- ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากเนื้อหาที่กำหนดไว้ในแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๓. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบธรรมสากัจฉา (การสนทนา)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- ครูผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือจำลองสถานการณ์

ขั้นฝึก

- ผู้เรียน/ครูผู้สอน-อภิปรายในประเด็นที่เป็นปัญหา หัวข้อ หรือสถานการณ์ ตามเนื้อหาที่กำหนด
- หาข้อสรุปในประเด็นที่เป็นปัญหา หัวข้อ หรือสถานการณ์จากการสนทนาอภิปราย

ขั้นประยุกต์

- ศึกษาเพิ่มเติมการสนทนา-อภิปรายของบุคคล, กลุ่มคน, ละคร, องค์กร ฯลฯ

๔. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบอริยสัจ ๔ (กำหนดปัญหา, ตั้งสมมุติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ สรุป)

ขั้นสืบค้น (ทุกข์)

- กำหนดปัญหา, ที่มาของปัญหา, การเกิดปัญหา (ตามเนื้อหาที่กำหนด)

ขั้นเชื่อมโยง (สมุทัย)

- ตั้งสมมุติฐาน, การอนุมาน, การคาดคะเน, ความน่าจะเป็น, ปัจจัยเสี่ยง

ขั้นฝึก (นิโรธ)

- ทดลอง, เก็บข้อมูล
- วิเคราะห์, สรุปผล

ขั้นประยุกต์ (มรรค)

- การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาที่เรียนรู้

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบไตรสิกขา (ระเบียบวินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหาถูกต้อง)

ขั้นสืบค้น (ศีล)

- สร้างความมีระเบียบวินัย ความมีศรัทธา ความตระหนัก ความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนพร้อมที่จะเรียน

ขั้นเชื่อมโยง (สมาธิ)

- ให้ผู้เรียนรวมพลังจิตใจ ความคิดอันแน่วแน่ในการตั้งใจฟัง ตั้งใจดู ตั้งใจจดจำและเห็นความสำคัญต่อเนื้อหาที่จะนำเสนอ

ขั้นฝึก (ปัญญา)

- ใช้สมาธิ จิตใจอันแน่วแน่ทำความเข้าใจกับปัญหา
- ค้นหาสาเหตุที่มาที่ไปของปัญหา
- แก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องและถูกวิธี

ขั้นประยุกต์ (ปัญญา)

- ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้, เกิดปัญญาและมีโน้ตค้นในเรื้องนั้นๆ ถูกต้อง

๖. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบพหุสูตร (ฟังมากๆ, เขียนมากๆ, ถาถามมากๆ, คิดวิเคราะห์มากๆ)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง (การสร้างศรัทธา)

- การจัดบรรยากาศในการนำเข้าสู่บทเรียน
- การสร้างแรงจูงใจในการนำเข้าสู่บทเรียน
- บุคลิกภาพตลอดถึงการวางตัวที่เหมาะสมของผู้สอน
- การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ขั้นฝึก (การฝึกทักษะ)

- กิจกรรมกลุ่ม/รายบุคคล
- การปฏิบัติ/การนำเสนอ/การแสดงออก
- ฝึกการเขียน, การฟัง, การถาม, และการคิดวิเคราะห์

ขั้นประยุกต์ (การประเมิน)

- การประเมินตนเอง
- การประเมินของกัลยาณมิตร
- การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและการนำไปประยุกต์ใช้

๗. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ(การทำไว้ในใจโดยแยกกาย, การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี)

แบบที่ ๑

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- ผู้เรียนรู้จักคิด คิดเป็น คิดอย่างมีระบบ
- ผู้เรียนรู้จักมอง รู้จักพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์

ขั้นฝึก

- ฝึกการคิดหาเหตุผล
- ฝึกการสืบค้นถึงต้นเค้า
- ฝึกการสืบสาวให้ตลอดสาย
- ฝึกการแยกแยะสิ่งนั้นๆ ปัญหา นั้นๆ ตามสภาวะแห่งเหตุและปัจจัย

ขั้นประยุกต์

- ผู้เรียนนำการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีไปประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบัน

๘. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (สร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)

แบบที่ ๒

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- ครูผู้สอนสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน

- ครูผู้สอนเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญ, หัวเรื่อง
- ครูผู้สอนแนะแหล่งวิทยาการ, แหล่งข้อมูล

ขั้นฝึก

- ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล
- ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้เกิดกระบวนการคิดแก่ผู้เรียน เช่น คิดสืบค้นต้นเค้า, คิดสืบสาวตลอดสาย, คิดสืบค้นต้นปลาย, และคิดโยงสายสัมพันธ์
- ฝึกการสรุปประเด็น เปรียบเทียบ ประเมินค่า โดยวิธีอภิปราย ทดลอง ทดสอบ
- ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
- กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและตัดสินใจ

ขั้นประยุกต์

- สังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง
- อภิปรายและสออลถาม
- สรุปบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- วัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๙. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบอริยบท ๔ (พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้)

ขั้นสืบค้น (ฉันทะ)

- สร้างความพอใจและความสำคัญต่อสิ่งที่เรียนรู้ และสิ่งที่ได้รับ

ขั้นเชื่อมโยง (วิริยะ)

- พึงให้หมด จดให้มาก ปากต้องไว ใจต้องคิด (หัวใจบัณฑิต สุ จิ ปุ ลิ)

ขั้นฝึก (จิตตะ)

- มุ่งมั่น โดยฝึกฟังมากๆ ฝึกคิดมากๆ ฝึกถามมากๆ และฝึกเขียนมากๆ

ขั้นประยุกต์ (วิมังสา)

- พิจารณา ไตร่ตรอง แยกแยะ อธิบาย นำเสนอ และประยุกต์ใช้

การนิยามศัพท์ขั้นตอน/กระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธี

สืบค้น	หมายถึง สืบสาวราวเรื่อง, ค้นหาให้ได้เรื่อง
เชื่อมโยง	หมายถึง ทำให้ติดเป็นเนื้อเดียวกัน, ทำให้ประสานกัน
ฝึก	หมายถึง ทำ เช่นบอก, แสดง, หรือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นหรือมีความชำนาญ
ประยุกต์	หมายถึง นำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์

ทักษะชีวิตที่ต้องการเน้นหรือแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตนักเรียน
ตามกระบวนการสอนพุทธวิธี ๙ อย่าง

องค์ประกอบ	ทักษะชีวิตที่ต้องการเน้นตามกระบวนการสอนพุทธวิธี
๑. ความตระหนักรู้ในตน	๑.๑ เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองด้านร่างกายจิตใจและสังคม ๑.๒ ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ๑.๓ รู้จุดเด่น จุดด้อย และความสามารถพิเศษของตน ๑.๔ มีสติและรู้ตัวทุกเมื่อกำลังทำอะไร
๒. การเห็นคุณค่าแห่งตน	๒.๑ ความภาคภูมิใจและศักยภาพที่อยากจะมีในอนาคต ๒.๒ มีความมั่นใจในตนเอง ๒.๓ ความมีพลัง และความเข้มแข็งที่จะทำงานได้สำเร็จ ๒.๔ มีความพึงพอใจในตนเอง ๒.๕ มีความมั่นใจว่าสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้
๓. ความเห็นใจผู้อื่น	๓.๑ เข้าใจและเห็นใจในสภาพ/สถานะ/ความต้องการ ความจำเป็น ของบุคคลอื่น ๓.๒ เข้าใจ/เห็นใจความรู้สึก/อารมณ์ของผู้อื่น
๔. ความรับผิดชอบต่อสังคม	๔.๑ ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ๔.๒ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองต่อสังคม ๔.๓ มีจิตสำนึกที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม ๔.๔ การพิจารณาถึงผลกระทบของการกระทำของตนเองที่จะเกิดต่อสังคม ๔.๕ ยอมรับการกระทำของตนเองที่มีผลต่อสังคม
๕. การจัดการกับอารมณ์	๕.๑ เรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของอารมณ์ ๕.๒ เรียนรู้กระบวนการพื้นฐานในการเกิดอารมณ์ ๕.๓ เข้าใจภาวะอารมณ์ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมและต่อสุขภาพ ๕.๔ เรียนรู้วิธีการจัดการและแสดงออกของอารมณ์ที่เหมาะสม
๖. การจัดการกับความเครียด	๖.๑ เรียนรู้กระบวนการพื้นฐานในการเกิดความเครียด ๖.๒ เข้าใจภาวะความเครียดที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมต่อสุขภาพและสังคม ๖.๓ ค้นหาสาเหตุของความเครียดและหาวิธีป้องกันได้ ๖.๔ เผชิญความเครียดสามารถค้นหาสาเหตุและวิธีการจัดการตลอดจนแสดงออกที่เหมาะสม
๗. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	๗.๑ ทักษะพื้นฐานในการสื่อสาร ฟัง พูด อ่าน เขียน แสดงออก ๗.๒ ประเมินผลการสื่อสารกับบุคคลอื่น และปรับเปลี่ยนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ๗.๓ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อน และบุคคลอื่นได้ ๗.๔ แสดงความรู้สึกของตนเองได้อย่างเปิดเผย โดยไม่ส่งผลเสียหาย

	ต่อผู้อื่น
๘. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	๘.๑ ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว เพื่อนและบุคคลอื่น เห็นประโยชน์ความจำเป็นของการสร้างสัมพันธภาพ ๘.๒ เรียนรู้ความต้องการ ความสนใจ ความพอใจของบิดา มารดา ครู ญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดและเพื่อน ๘.๓ เรียนรู้ที่สร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ สนใจและใช้วิธีที่จะทำความรู้จักกับเพื่อน ๘.๔ ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อการมีสัมพันธภาพที่ดี สนใจเรื่องที่เขาสอบ สนับสนุนให้เขาได้ทำในสิ่งที่เขาสนใจ ต้องการที่ถูกต้อง พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ไม่ทำตัวแปลกแยกจากคนอื่น ๘.๕ สามารถประนีประนอมความคาดหวังของตนเองและของคนอื่นได้ ๘.๖ อยู่ร่วมและทำงานกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมและทำงานร่วมกัน ไม่สร้างปัญหาขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน พึงพอใจในการอยู่ร่วมและทุกคนทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตน
๙. มีความคิดสร้างสรรค์	๙.๑ มีความสนใจและความไวในสิ่งต่างๆ รอบตัว มีความสามารถในการจำ จำแนก แยกแยะ สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็วและมีความไวในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ๙.๒ มีความอยากรู้ อยากเห็นและสนใจที่จะทำสิ่งที่ยุ่งยากและซับซ้อน มีความกระตือรือร้นใฝ่รู้การทำสิ่งที่ยุ่งยาก ซับซ้อน แปลกใหม่ ๙.๓ มีอิสระในการคิด คิดคล่อง คิดแปลกใหม่ มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และมีจินตนาการ รู้จักคาดการณ์ล่วงหน้า คิดดัดแปลง คิดได้กว้างไกลกว่าคนอื่นและกลุ่ม คิดคล่อง คิดแตกต่างจากคนอื่น
๑๐. คิดวิเคราะห์ วิจัย	๑๐.๑ จำแนก แยกแยะ ข้อมูลสิ่งต่างๆ ได้ ๑๐.๒ ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูลเพื่อแสวงหาทางเลือกและคำตอบที่สมเหตุสมผล ๑๐.๓ คิดละเอียด ลึกซึ้ง รอบคอบ ๑๐.๔ คิดอย่างมีระบบ/ขั้นตอน
๑๑. การตัดสินใจ	๑๑.๑ ตระหนักถึงความสำคัญของการตัดสินใจ ๑๑.๒ หาทางเลือกในการตัดสินใจ ๑๑.๓ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตัดสินใจ ๑๑.๔ หาทางเลือกในการตัดสินใจ ๑๑.๕ เลือกทางเลือกในการตัดสินใจที่ดีที่สุด ๑๑.๖ เรียนรู้กระบวนการตัดสินใจของตนเองและกลุ่ม ๑๑.๗ รับผิดชอบการตัดสินใจของตนเองและกลุ่มประเมินผลการตัดสินใจ

	สนใจ
๑๒. การแก้ปัญหา	๑๒.๑ รับรู้ปัญหา ๑๒.๒ วิเคราะห์และค้นหาสาเหตุของปัญหา ๑๒.๓ หาแนวทางในการแก้ปัญหา ๑๒.๔ เลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ๑๒.๕ ประเมินผลในการแก้ไขปัญหา

คัดลอกจากคำชี้แจงแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตนักเรียน ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต ๑๐
มูลนิธิริรักษ์เด็ก/องค์ประกอบพฤติกรรมกับทักษะชีวิต

คำสั่ง โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ที่ พช. ๐๒๒ /๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐)

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง “รายชื่อโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” ที่ให้โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมดำเนินการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๖๐ ใน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ จนครบทุกชั้น ในปีการศึกษา ๒๕๖๓ นั้น

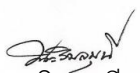
ทำให้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบัน และทำให้หลักสูตรสถานศึกษามีความยืดหยุ่นต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร

อาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๕ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. พระครูวัชรชัยสังฆพิทักษ์	ผู้อำนวยการ	ประธานกรรมการ
๒. พระครูประกาศธรรมานุยุต	รองผู้อำนวยการ	รองประธานกรรมการ
๓. พระปลัดเสาร์คำ สุภภาโส	รองผู้อำนวยการ	รองประธานกรรมการ
๔. พระมหาสมพงษ์ สมวโส	หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป	กรรมการ
๕. พระปลัดเสาร์คำ สุภภาโส	หัวหน้าฝ่ายบริหารบุคคล	กรรมการ
๖. พระอนุชิต อธิปญโญ	หัวหน้าฝ่ายบริหารงบประมาณ	กรรมการ
๗. นางสาวเพ็ญผกา ชัยพิภุสิต	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	กรรมการ
๘. นายเดชา เมธีวัฒนากุล	หัวหน้ากลุ่มสาระสุขศึกษา	กรรมการ
๙. นางสาวหฤทัย มงคลเจริญสิน	หัวหน้ากลุ่มสาระคณิตศาสตร์	กรรมการ
๑๐. นางทิพวิมล วรรณชัย	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย	กรรมการ
๑๑. นายธำปนา ภัทรเมธินนท์	หัวหน้ากลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	กรรมการ
๑๒. พระสมุห์ติวานนท์ วิริยธมโม	หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ	กรรมการและเลขานุการ
๑๔. นางสาวเพ็ญผกา ชัยพิภุสิต	ครูสอน/นายทะเบียน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

(พระวิมลเมธี)

ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

คำสั่ง โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ที่ พช.๐๒๓ /๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประสิทธิผลต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

อาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๙ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทั้ง ๘ กลุ่มสาระ ดังนี้

๑. คณะกรรมการชุดที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

๑.๑ นางทิพวิมล	วรรณชัย	ประธานคณะกรรมการ
๑.๒ นางสาวศิริพร	ร่มต้นนุ่น	อนุกรรมการ
๑.๓ นายนพรัตน์	บุญตัน	อนุกรรมการ

๒. คณะกรรมการชุดที่ ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและฯ ประกอบด้วย

๒.๑ พระสุรินทร์	สุธีโร	ประธานคณะกรรมการ
๒.๒ พระสันติ	สนตจิตโต	รองประธานคณะกรรมการ
๒.๖ พระมนตรี	บุญญกุลโส	อนุกรรมการ
๒.๗ พระณรงค์ศักดิ์	ฐานสิริ	อนุกรรมการ
๒.๘ นายเกษมภากรณ์	ทาคำวงศ์	อนุกรรมการ
๒.๙ พระอนุชิต	อธิปญโญ	อนุกรรมการ
๒.๑๐ นายสุรชัย	เมฆสวรรค์บำรุง	อนุกรรมการ

๓. คณะกรรมการชุดที่ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย

๓.๑ พระมหาสมพงษ์	สมวิโส	ประธานคณะกรรมการ
๓.๒ พระทนต์วุฒิ	อชิโต	อนุกรรมการ
๓.๓ พระสุชาติ	สุชาติธมโม	อนุกรรมการ
๓.๔ พระวีรชาติ	วีรชาติ	อนุกรรมการ
๓.๕ นางสาวเพ็ญผกา	ชัยพิกุลิต	อนุกรรมการ
๓.๖ นายภูษิสส์ไชย	บงกชพองอำไพ	อนุกรรมการ
๓.๗ นายสาธิต	ชนะวรรณชน	อนุกรรมการ

๔. คณะกรรมการชุดที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย

๔.๑ นางสาวหฤทัย	มงคลเจริญสิน	ประธานคณะกรรมการ
๔.๒ นางสาวพิมพ์ไฉย	ปาละกวงค์ฯ	อนุกรรมการ

- ๕. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๕** **กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย**
- ๕.๑ นายฐาปนา ภัทรเมธีนนท์ ประธานอนุกรรมการ
- ๕.๒ นางสาวลัดดา แซ่เผ่า อนุกรรมการ
- ๖. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๖** **กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ประกอบด้วย**
- ๖.๑ นายเดชา เมธีวัฒนากุล ประธานอนุกรรมการ
- ๖.๒ พระสุพอลเลิศ สุภคโค อนุกรรมการ
- ๗. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๗** **กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ-เทคโนโลยี ประกอบด้วย**
- ๗.๑ พระวันชัย ชยชัย ประธานอนุกรรมการ
- ๗.๒ นายบุญเลิศ ตระกูลรุ่งอำไพ อนุกรรมการ
- ๘. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๘** **กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย**
- ๘.๑ พระสมุห์ติวานนท์ วิริยธมโม ประธานอนุกรรมการ
- ๘.๒ นางสาวสิริกร สามะบุตร อนุกรรมการ
- ๙. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๙** **จัดทำการวัดประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย**
- ๙.๑ พระครูวัชชัยสังฆพิทักษ์ ประธานอนุกรรมการ
- ๙.๒ พระครูประกาศธรรมานุยุต รองประธานอนุกรรมการ
- ๙.๓ พระปลัดเสาร์คำ สุภภาโส รองประธานอนุกรรมการ
- ๙.๔ พระอนุชิต อธิปญโญ อนุกรรมการ
- ๙.๕ พระมหาสมพงษ์ สมวิโส อนุกรรมการ
- ๙.๖ พระสมุห์ติวานนท์ วิริยธมโม อนุกรรมการ
- ๙.๗ นางสาวเพ็ญผกา ชัยพิภุสิต อนุกรรมการ
- ๙.๘ นางสาวหฤทัย มงคลเจริญสิน อนุกรรมการและเลขานุการ
- ๑๐. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๑๐** **จัดทำการประเมินลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย**
- ๑๐.๑ พระครูวัชชัยสังฆพิทักษ์ ผู้อำนวยการ ประธานอนุกรรมการ
- ๑๐.๒ พระครูประกาศธรรมานุยุต รองผู้อำนวยการ รองประธานอนุกรรมการ
- ๑๐.๓ พระสุรินทร์ สุธีโร อนุกรรมการ
- ๑๐.๔ พระณรงค์ศักดิ์ ฐานสิริ อนุกรรมการ
- ๑๐.๕ พระวันชัย ชยชัย อนุกรรมการ
- ๑๐.๖ พระสมุห์ติวานนท์ วิริยธมโม หน.ฝ่ายบริหารวิชาการ อนุกรรมการ
- ๑๐.๗ พระปลัดเสาร์คำ สุภภาโส หน.ฝ่ายบริหารบุคคล อนุกรรมการ
- ๑๐.๘ พระอนุชิต อธิปญโญ หน.ฝ่ายบริหารงบประมาณ อนุกรรมการ
- ๑๐.๙ พระมนตรี ปุณณกุสโล ฝ่ายกิจกรรม อนุกรรมการ
- ๑๐.๑๐ พระมหาสมพงษ์ สมวิโส หน.ฝ่ายบริหารทั่วไป อนุกรรมการและเลขานุการ
- ๑๐.๑๑ พระสมบุรณ์ สมปญโญ ฝ่ายกิจกรรม อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- ๑๑. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๑๑** **จัดทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย**
- ๑๑.๑ พระครูวัชชัยสังฆพิทักษ์ ประธานอนุกรรมการ
- ๑๑.๒ พระมหาสมพงษ์ สมวิโส รองประธานอนุกรรมการ
- ๑๑.๓ พระสุรินทร์ สุธีโร อนุกรรมการ
- ๑๑.๔ พระสมบุรณ์ สมปญโญ อนุกรรมการ

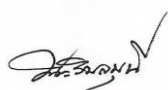
๑๑.๕ พระณรงค์ศักดิ์ ฐานสิริ	อนุกรรมการ
๑๑.๖ พระมนตรี ปุณฺณกุสโล	อนุกรรมการเลขานุการ
๑๑.๘ นายนพรัตน์ บุญตัน	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการชุดที่ ๑๒ จัดทำประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย

๑๒.๑ พระครูวัชรชัยสังฆพิทักษ์	ประธานอนุกรรมการ
๑๒.๒ พระครูประกาศธรรมานุยุต	รองประธานอนุกรรมการ
๑๒.๓ พระปลัดเสาร์คำ สุกภาโส	รองประธานอนุกรรมการ
๑๒.๔ พระสมุห์ติวานนท์ วิริยธมโม	อนุกรรมการ
๑๒.๕ พระมหาสมพงษ์ สมวิโส	อนุกรรมการ
๑๒.๖ พระสุรินทร์ สุธีโร	อนุกรรมการ
๑๒.๗ นายนพรัตน์ บุญตัน	อนุกรรมการ
๑๒.๘ นายฐานา ภัทรเมธินันท์	อนุกรรมการ
๑๒.๙ นางสาวพิมพ์ไธย์ ปาละวงศ์ฯ	อนุกรรมการ
๑๒.๑๐ นางทิพวิมล วรรณชัย	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒.๑๑ นางสาวศิริพร ร่มตันนุ่น	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

(พระวิมลเมธี)

ผู้จัดการ

โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

คำสั่ง

โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ที่ พช.๐๒๔ /๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจชำระหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามขั้นตอน กระบวนการ องค์ประกอบของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและดำเนินไปในแนวเดียวกันทั้ง ๘ กลุ่มสาระ

อาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๕ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจชำระหลักสูตรสถานศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. พระครูวัชรชัยสังฆพิทักษ์	ผู้อำนวยการ	ประธานกรรมการ
๒. พระครูประกาศธรรมานุยุต	รองผู้อำนวยการ	รองประธานกรรมการ
๓. พระปลัดเสาร์คำ สุภภาโส	รองผู้อำนวยการ	รองประธานกรรมการ
๔. พระมหาสมพงษ์ สมวิโส	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	กรรมการ
๕. พระอนุชิต อธิปัญญา	หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป	กรรมการ
๖. พระสุรินทร์ สุธีโร	หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ	กรรมการ
๗. นางสาวเพ็ญผกา ชัยพิภุสิต	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	กรรมการ
๘. นายบุญเลิศ ตระกูลรุ่งอำไพ	หัวหน้ากลุ่มสาระการงานอาชีพฯ	กรรมการ
๙. นางสาวพิมพ์พิไลย์ ปาละกวงค์ ฯ	หัวหน้ากลุ่มสาระคณิตศาสตร์	กรรมการ
๑๐. นางทิพวิมล วรรณชัย	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย	กรรมการ
๑๑. นายเดชา เมธีวัฒนากุล	หัวหน้ากลุ่มสาระสุขศึกษาฯ	กรรมการ
๑๒. นายฐานา ภัทรเมธีนนท์	หัวหน้ากลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	กรรมการ
๑๓. พระสมุห์ติวานนท์ วิริยธมโม	หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ	กรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

(พระวิมลมนี)

ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์